

НОТАРСКА КОМОРА
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

број | 25

НОТАРСКА КОМОРА
CHAMBRE DES NOTAIRES
DE LA RÉPUBLIQUE DE MACÉDOINE
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

НОТАРИУС

CHAMBRE DES NOTAIRES DE LA RÉPUBLIQUE DE MACÉDOINE

Издавач:
НОТАРСКА КОМОРА НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Главен и одговорен уредник:
Нотар ЉУБИЦА МОЛОВСКА

Редакциски одбор:
Нотар ЕЛЕНА ПЕНЏЕРКОВСКИ
Нотар АНИТА АДАМЧЕСКА
Нотар АНАСТАСИЈА ПЕТРЕСКА
Д-р ФИДАНЧО СТОЕВ • судија во пензија
РАНКО МАКСИМОВСКИ • судија во пензија
ТЕОФИЛ ТОМАНОВИЌ • судија во пензија

Адреса:
НОТАРСКА КОМОРА НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
бул. „8 Септември“ бр. 2/1
1000 Скопје,
Тел.: 02 3115 816; 02 3214 448
Факс: 02 3239 150
Секретар: 078 219 867
e-mail: nkrm@t-home.mk
www.nkrm.org.mk

Даночен број: МК 4030998346127
Жиро сметка: 240010000006382
УНИ БАНКА АД Скопје

Лектор:
ДАНИЕЛ МЕДАРОСКИ

Графички дизајн и
техничко уредување:
СТУДИО КРУГ Скопје

Печати:
МАРИНГ Скопје

Тираж:
350 примероци

Дел од терминологијата која се користи во
текстовите, специфична за проблематиката
на темите во весникот, е оставена онака
како што мислеа авторите, без поголема
лектор- ска анализа.

Од лекторот

НОТАРИУС

број | 25

СОДРЖИНА

ПРОМЕНЕТЕ ВО СЕМЕЈНИТЕ И БРАЧНИТЕ ОДНОСИ И НИВНОТО РЕГУЛИРАЊЕ - д-р Дејан Мицковиќ, вонреден професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“- Скопје	5
РЕФОРМИТЕ ВО НАСЛЕДНОТО И СЕМЕЈНОТО ПРАВО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА - д-р Ангел Ристов, доцент на Правниот факултет „Јустинијан Први“- Скопје.	23
ЗАКЛУЧОЦИ ОД РЕДОВНОТО СТРУЧНО СОВЕТУВАЊЕ одржано на 20 и 21 април 2013 година во Охрид хотел Метропол и Белви	40
ЗАКЛУЧОЦИ ОД РЕДОВНОТО СТРУЧНО СОВЕТУВАЊЕ одржано на 28 и 29 септември 2013 година во Струмица, хотел Сириус	44
ПРАВНИ МИСЛЕЊА УТВРДЕНИ ОД СТРУЧНИОТ СОВЕТ НА НКРМ И УСВОЕНИ ОД УПРАВНИОТ ОДБОР НА НКРМ	56
ОБРАСЦИ НА РЕШЕНИЈА СО КОЕ СЕ УСВОЈУВА ПРЕДЛОГОТ ЗА ПРОТИВ ИЗВРШУВАЊЕ И СО КОЕ ПРЕДЛОГОТ ЗА ПРОТИВИЗВРШУВАЊЕ СЕ ОДБИВА КАКО НЕОСНОВАН	76
ЗАКЛУЧОЦИ ДОНЕСЕНИ ОД СТРУЧНИОТ СОВЕТ НА НКРМ И УСВОЕНИ ОД УПРАВНИОТ ОДБОР НА НКРМ	82
ОДЛУКИ ОД ИЗБОРНО СОБРАНИЕ НА НКРМ	87
ОДЛУКИ ОД ДИСЦИПЛИНСКИОТ СОВЕТ НА НКРМ	91
СЕНТЕНЦИЈА	93
НОТАРИ НА КОИ ИМ ПРЕСТАНАЛА СЛУЖБАТА ВО 2013 ГОДИНА	97
ИМЕНИК НА НОТАРИ ВО РМ	99
ИМЕНИК НА ПОМОШНИЦИ – НОТАРИ	122

СОДРЖИНА

ПРОМЕНЕТЕ ВО СЕМЕЈНИТЕ И БРАЧНИТЕ ОДНОСИ И НИВНОТО РЕГУЛИРАЊЕ

д-р Дејан Мицковиќ*

ПРОМЕНЕТЕ ВО БРАЧНИТЕ И СЕМЕЈНИТЕ ОДНОСИ ВО ЕВРОПА

Во европските земји, во последниве неколку децении, се случуваат брзи и длабоки промени кои ги зафатија сите аспекти на брачниот и семејниот живот и кои предизвикаа сериозна загриженост дека бракот и семејството, како најстари човекови заедници, се во процес на радикална трансформација или се дури и пред исчезнување. Овие промени не се карактеристични за поранешниот развој на семејството, кога биле потребни неколку векови за да дојде до значајни измени во брачниот или семејниот модел. Во оваа смисла, еден од најпознатите француски демографи и социолози, кој се занимава со проучувањето на брачните и семејните односи, говори дека брзите трансформации во средината на дваесеттиот век претставуваат „вистинско изненадување за демографите“, кои дотогаш сметале дека демографските промени што опфаќаат големи слоеви на населението се одвиваат многу бавно, така што за да се случи некоја позначајна промена во семејниот модел, се потребни две или три генерации.¹ Промените кои се случуваат во брачните и во семејните односи во европските земји ја опфаќаат и Република Македонија, иако поради специфичните историски, културни, економски и социјални услови овие промени во Македонија се случуваат подоцна отколку во земјите од Западна и од Северна Европа.

Во втората половина на дваесеттиот век семејниот модел кој се базирал на стабилен брак и во рамките на кој мажот беше вработен и задолжен да ги подмирува материјалните потреби на семејството, а жената ја играше улогата на сопруга, мајка и домаќинка се дезинтегрира, како резултат на динамичните промени во сите сфери на брачниот и семејниот живот. Така, на пример, во САД, кон крајот на XX век, само 7 % од семејствата влегуваат во категоријата на „класични модерни семејства“ составени од брачен пар и деца, при што мажот работи, а жената е домаќинка и се грижи за домаќинството и за децата.² Почнувајќи од средината на шеесеттите години на XX век, во исклучително краток временски период од неколку децении, во сите европски земји дојде до намалување на бројот на склучени бракови, до зголемување на бројот на разведените бракови, се зголеми бројот на вонбрачни заедници и на деца родени надвор од брак, се зголеми бројот на моноро-

¹ Види повеќе кај Louis Roussel, *La famille incertaine*, Éditions Odile Jacob, Paris, 1989, стр. 99.

² Види повеќе кај Manuel Castells, *The Power of Identity*, Blackwell Publishers, London, 1999, стр. 223.

дителски и рекомпонирани семејства, како и бројот на заедници помеѓу лица од ист пол.

Во современите европски општества се менува положбата и улогата на бракот, кој порано бил единствената заедница што црквата и државата ја прифаќала како основа за семејството. Ова се гледа преку драматичниот пад на бројот на склучените бракови. Според (Еуростат) *Eurostat*, за период од само 25 години, помеѓу 1980 и 2005 година, стапката на склучени бракови во земјите на Европската Унија се намалила од 6,7 на 4,8. Притоа, постојано се зголемува и просечната старост при склучување на првиот брак. Според Еуростат, во 1980 година просечната старост кај мажите при склучување на првиот брак изнесувала 26 години, а во 2005 година таа се зголемила и изнесувала 31,2 години. Слична тенденција се забележува и кај жените, во истиот временски период, просечната старост при склучувањето на првиот брак за жените се зголемила од 23,3 на 29 години. Во Македонија просечната старост при склучување на првиот брак е пониска од европскиот просек и во 2011 година изнесувала 25,4 години за невестата и 28,3 години за младоженецот.

Паралелно со намалувањето на бројот на склучените бракови, сè поприфатлива форма на заеднички живот е вонбрачната заедница, која во некои европски земји, како во Шведска, го надмина бројот на бракови, така што во оваа земја повеќе луѓе живеат во вонбрачна заедница отколку во брак. Покрај зголемувањето на бројот на вонбрачните заедници, се намалува и негативната општествена реакција кон вонбрачниот живот, така што тој станува сè поприфатлива форма на живот за партнерите. Освен тоа, клучна промена се забележува и кај природата на вонбрачната заедница, таа порано била само првиот чекор кон бракот, но денес сè повеќе се претвора во алтернатива за бракот, затоа што има голем број парови кои долго време живеат во вонбрачна заедница во која се раѓаат и се воспитуваат и деца.³ Како резултат на сè поголемиот број вонбрачни заедници, постојано се зголемува и процентот на деца родени надвор од брак. Според Еуростат, во земјите на Европската Унија во периодот од 1960 до 2006 година, процентот на деца родени надвор од брак се зголемува од 5,1 % на 33,9 %. Притоа, постојат големи разлики помеѓу европските земји, така што во земјите од јужна Европа процентот на вонбрачни деца е релативно мал, но во некои други држави тој веќе изнесува повеќе од 50 %.⁴ Според податоците на Државниот завод за статистика на Република Македонија,

³ Види повеќе кај Alain Benoist, *Famille et société, Origines, histoire, actualité*, Editions du Labyrinthe, Paris, 1996. Сличен став застапува и Irene Théry, според која „вонбрачната заедница станува форма на живот што е алтернатива на бракот“. Види повеќе кај Irene Théry, *Couple, filiation et parenté aujourd'hui, Le droit face aux mutations de la famille et de la vie privée*, Éditions Odile Jacob, Paris, 1998.

⁴ Според Еуростат, во 2006 година 58,2 % од децата во Естонија се раѓале надвор од брак. Во истата година, во Шведска 55,5 % од децата биле родени надвор од брак.

во Македонија процентот на деца родени надвор од брак е далеку под европскиот просек. Во 2011 година само 11,5 % од децата во Македонија биле родени надвор од брак.

Една од најзначајните промените во сферата на брачните и семејните односи во европските земји во последниве децении е драматичниот пораст на бројот на разведените бракови. Во земјите на Европската Унија, бројот на разводи се зголемил од 170.000 во 1960 г. на 636.000 во 1993 година, а во 2006 година бројот на разводи се зголемил на 1.040.000. Во периодот од 1990 до 2000 година, во земјите на Западна Европа стапката на разводи (што го покажува бројот на разводи на 1.000 жители) изнесувала 2,24, во северна Европа 2,36, а во југоисточна Европа само 0,84. Притоа, стапката на разводи во Србија изнесувала 0,76, во Хрватска 0,91, во Словенија 0,97, во Бугарија 1,15, а во Република Македонија само 0,38.⁵ Сепак, во последниве години бројот на разведени бракови се зголемува и во Македонија. Според податоците на Државниот завод за статистика, во Република Македонија во 1995 година имало 710 разводи, во 2005 година 1.552, а во 2011 година во Македонија биле разведени 1.753 бракови.

Покрај наведените, две значајни трансформации се случуваат во сите европски земји. Првата се однесува на драматичниот пораст на бројот на лица кои живеат сами. Според Еуростат, во 2003 година 42 милиони лица во петнаесетте тогашни земји членки на Европската Унија живееле сами, што претставувало 28 % од сите домаќинства во Европската Унија. Најголемиот број од лицата што живеат сами е во земјите на северна Европа, а најголемиот пораст се забележува во Германија и во Финска.⁶ Друга значајна промена која се забележува во сите европски земји и која, според многумина автори, претставува исклучително сериозна опасност за европските општества, е постојаното намалување на стапката на наталитетот, што се одвива паралелно со сите други трансформации во бракот и во семејството. Стапката на наталитетот во земјите на Европската Унија во 1980 година изнесувала 1,88, а во 2003 година се намалила на 1,48, што е далеку под стапката за проста репродукција на населението, која изнесува нешто повеќе од две живородени деца на една жена.

И во Македонија проблемот на намалување на наталитетот станува особено сериозен. Според податоците на Државниот завод за статистика на Република Македонија, во 1995 година во Македонија се родиле 32.154 деца, а во 2005 година тој број се намалил на 26.083 деца. Ова покажува дека Македонија се соочува со постојан пад на бројот на жи-

⁵ Kalmijn, M., Explaining cross-national differences in marriage, cohabitation and divorce in Europe, 1990-2000, *Population Studies*, Vol. 67, No. 3, 2007

⁶ Види повеќе кај Mary Daly, Changing family life in Europe: Significance for state and society, *European Societies*, Vol. 7, Issue 3, September 2005.

вородени деца, а стапката на наталитетот во 2011 година изнесувала само 1,46. Ова е исклучително сериозен проблем во Република Македонија, особено доколку се има предвид дека постојано се зголемува и бројот на пензионери, така што сè помал број работноспособно население треба да издржува сè поголем број пензионери.

ПРИЧИНИ ЗА ТРАНСФОРМАЦИЈЕ ВО БРАЧНИОТ И СЕМЕЈНИОТ ЖИВОТ

Клучното прашање што се поставува кога се анализираат сите наведени промени во бракот и семејството е зошто тие се случуваат, кои се општествените, економските и културните фактори кои доведуваат до радикална трансформација во брачните и во родителските односи. Според голем број автори, најзначајната промена што се случува во современите општества и што доведува до радикално преуредување на сите аспекти на брачниот, семејниот и интимниот живот е појавата и широкото општествено прифаќање на индивидуализмот, односно давањето врвен приоритет на поединецот и на неговите желби, потреби и интереси. За разлика од претходниот период, кога семејството беше основна на општествениот живот, тоа веќе не е карактеристика за современото општество. Во оваа смисла, Бавин-Легрос вели: „Поединецот станува основна клетка на општеството“.⁷ Ова е апсолутна новина, што не е карактеристична за ниту една досегашна фаза во развојот на западната цивилизација. Секогаш и секаде во земјите на западната цивилизација поединецот и неговите лични желби биле потчинети на интересите на семејството, заедницата, црквата или државата. Идеологијата на индивидуализмот, што се залагаше за ослободување на поединецот од сите ограничувања и бариери не е нова, таа е резултат на просветителската филозофија. Сепак, во модерното индустриско општество, што настана како резултат на индустриската револуција и на брзата урбанизација, поединецот не беше слободен и автономен, и покрај тоа што постоеше слободна економија, заснована на пазарните принципи и демократски политички систем. Анализирајќи ја положбата на поединецот во периодот на индустриската револуција, Липовецки вели: „Во секојдневниот живот, во модата на живеењето, во сексуалноста – индивидуализмот беше ограничен во својата експанзија од идеолошките оклопи, од институциите, од традиционалниот морал и од авторитарната дисциплина“.⁸ Во овој период од европската историја поединецот беше во втор план и од него се очекуваше да се жртвува за остварување на „повисоките интереси“. Истакнувајќи ја

⁷ Bernadette Bawin – Legros, Families in Europe: A Private and Political Stake – Intimacy and Solidarity, Current Sociology, Vol 49 (5) 2001, стр. 50.

⁸ Gilles Lipovetsky, *L'ère du vide, Essais sur l'individualisme contemporain*, Gallimard, Paris, 1997, стр. 187.

подреденоста на поединецот во модерниот период, Турен наведува дека „моралот на модерниот период претставува збир на правила кои треба да се почитуваат во интерес на општеството, кое не може да просперира доколку поединецот не се жртвува“.⁹

За разлика од претходните општества, индивидуализмот, кој е прифатен во современото општество како една од неговите основни карактеристики, според повеќе автори е основната причина за динамичните промени во семејството во Европа. Според Черлин, прифаќањето на индивидуализмот, што во западните земји се случува со појавата на капитализмот, доведе до тоа поединецот смислата и значењето на животот да не ги бара во почитувањето на авторитети како што се црквата, семејството или заедницата (што беше карактеристично за традиционалното општество), туку во остварувањето на личната среќа и задоволството, што во голема мера е поврзано со блиските односи со брачниот партнер и со децата. Токму поради тоа, во модерниот период семејството се затвора во однос на заедницата, се намалува значењето на религиозните и обичајните норми, изборот на брачниот партнер е слободен, а нуклеарното семејство претставува заедница во која се остваруваат блиски емотивни врски помеѓу партнерите и помеѓу родителите и децата. Сепак, во современото општество индивидуализмот не запира пред прагот на бракот или на семејството, напротив, индивидуализмот влегува и во рамките на семејството, ја разорува идиличната и хармонична семејна атмосфера и во преден план ги става интересите и потребите на секој член на семејството. Черлин смета дека индивидуализмот има деструктивна улога за семејството поради тоа што „во сè поголема мера во преден план доаѓа личното емотивно задоволство и остварувањето среќа, дури и доколку тоа значи судир со интересите на брачниот другар и на децата и води кон развод на бракот“.¹⁰ За влијанието на индивидуализмот врз бракот и семејството говори и Елизабет Бадинтер, која истакнува дека ставањето на поединецот во преден план во голема мера предизвикува дестабилизација на бракот во сите европски земји.¹¹

Во современото општество се менува местото и улогата на поединецот во општествениот, во политичкиот и во економскиот живот, а посебно значајни промени се случуваат со улогата на поединецот и неговите интереси во рамките на бракот и на семејството. Во оваа смисла, Липовецки истакнува дека „постмодерното општество има

⁹ Види повеќе за положбата на поединецот во индустриското општество кај Alain Touraine, *Critique de la modernité*, Fayard, Paris, 1992, стр. 329.

¹⁰ Цитирано според Lynn Jamieson, *Intimacy, Personal Relationships in Modern Societies*, Polity Press, Cambridge, 1998, стр. 35.

¹¹ Според Elizabeth Badinter „Хипертрофијата на ‘јас’ и милитантниот индивидуализам претставуваат голема пречка за стабилноста на брачниот пар“. Види повеќе кај Elizabeth Badinter, *L'un est l'autre, Des relations entre les homes et les femmes*, Éditions Odile Jacob, Paris, 1986, стр. 307.

глобална тенденција да ги намали авторитарните и хиерархиските односи и да го зголеми просторот за личен избор. Тоа е општество што е плуралистичко и отворено и што ги зема предвид желбите на поединците¹². Според Турен, „во современото општество доаѓа до отфрлање на колективните ограничувања, на религиозните забрани, на политичките и на семејните бариери. Во него се надминуваат сите форми на општествена и културна организација што ја ограничуваат слободата на избор и слободата во однесувањето“¹³.

Ова не било случај во традиционалното општество, каде доминирала дијаметрално спротивна концепција за бракот од онаа што постои денес. За значењето на бракот во традиционалното општество, Бурдије вели: „Пред 1914 година бракот бил регулиран со стриктни правила. Поради тоа што тој бил основа за економска трансакција од најголемо значење, затоа што бракот придонесувал да се реafirмира социјалната хиерархија и позицијата на семејството во таа хиерархија, тој бил во надлежност на групата, а не на поединецот. Бракот имал примарна функција да обезбеди продолжување на лозата, без да се загрози интегритетот на имотот“. Во општество каде поединецот е „центарот на светот“, каде основната општествена клетка веќе не е семејството, туку индивидуата, радикално се менува природата и значењето на бракот. Порано, и за религијата, која во изминативе два милениуми имала клучна улога во регулирање на бракот и семејството, и за државата, бракот бил единствената легитимна заедница која била основа на семејниот живот.¹⁴ Во современи услови доаѓа до значајна промена на функциите што ги врши бракот. За разлика од порано, кога основни функции на бракот биле економската, заштитната и репродуктивната функција, денес во Европа во преден план е емотивната функција на бракот.¹⁵ Во оваа смисла, Колеман, во средината на осумдесеттите години, кога се случува промената на брачниот модел, вели: „Во основа, стариот концепт на бракот му отстапува место на новиот модел, според кој бракот е партнерство за задоволување на психолошките потреби на брачните другари“. Според тоа, потребите кои сакаат да ги задоволат брачните другари во современиот брак се различни од минатото, кога основа за бракот биле задоволувањето на економските потреби и раѓањето деца. Денес во бракот партнерите сакаат да ги задоволат психолошките потреби и да обезбедат емотивна поддршка, пријателство, друштво, помагање и разбирање.¹⁶ Современите брачни другари во

¹² Gilles Lipovetsky, *op. cit.*, стр. 28.

¹³ Alain Touraine, *op. cit.*, стр. 331.

¹⁴ Цитирано според Martine Segalen, *Sociologie de la famille*, Armand Colin, Paris, 2004 стр. 117.

¹⁵ James Coleman, *Intimate Relationships, Marriage and Family*, Bobbs-Merrill Educational Publishing, Indianapolis, 1984, стр. 9.

¹⁶ За промените во бракот во современото општество види повеќе кај Дејан Мицковиќ, *Семејството во Европa XVI-XXI век*, Блесок, Скопје, 2008 стр. 209–220.

бракот гледаат средство за остварување личен развој и задоволство и поради тоа денес се менуваат очекувањата во однос на бракот, кои се многу поголеми од оние во изминатиот период.¹⁷ Како резултат на економските и културните промени, промените во вредностите, ставовите и нормите за однесување, браковите во современото општество се наоѓаат во различен општествен контекст во споредба со брачните заедници од пред педесет години.¹⁸ Според Черлин, „бракот е само една од многуте опции што им стојат на располагање на луѓето за моделирање на нивниот приватен живот“.¹⁹

За новата концепција на бракот и воопшто за глобалните промени во брачните и во семејни односи, исклучително значаен фактор е и промената на положбата и улогата на жената во бракот, семејството и општеството, што се случува со особено изразена динамика во последните неколку децении во сите европски земји. Жената, за првпат во историјата, започна да ја остварува својата правна, економска, политичка и општествена рамноправност со мажот во современите општества. Ова е веројатно најзначајниот елемент што доведе до напуштање на поранешниот семеен модел, поради тоа што без рамноправноста на жената, не може да се замислат другите значајни трансформации што се случува во семејството. Во сите европски земји, по Втората светска војна жените стекнаа целосна деловна способност, добија право да гласаат на избори, а беше напуштена и доминантната положба на мажот, кој сè до шеесеттите години во повеќе европски семејни законодавства се дефинираше како „шеф на семејството“. Најголемо влијание за промената на положбата на жената беше масовното вклучување на жените во образовниот процес и во економската активност.²⁰ Во периодот од 1960 до 1990 година, кога се случуваат најголемите промени во семејниот живот, во сите европски земји драматично се зголемува процентот на вработени жени на возраст од 24 до 29 години. Во тој период во Италија процентот на вработени жени се зголемува од 30,1 % на 65,1 %, во Холандија од 22,5 % на 73 %, а во Данска, каде во 1960 година биле вработени 38,7 % од жените, тој процент се зголемува на 85,1 % во 1990 година. Притоа, сè повеќе работат и жените кои имаат деца, во Франција во 1994 година биле вработени 80 % од жените помеѓу 25 и 49 години, но истовремено биле вработени и 75 % од жените на таа возраст кои имале деца. Според Ирен Тери, генерализацијата на моделот во

¹⁷ Според Elliot, „Очекувањата од бракот се менуваат, а со нив и идеите за тоа што претставува успешен, а што неуспешен брак. Оној брак кој денес се разведува, порано можел да биде задоволителен и за двајцата брачни другари“. Види повеќе кај F. B. Elliot, *The Family: Change or Continuity*, Macmillan Education, 1986.

¹⁸ Според Irene Théry, „трансформацијата за приватниот живот е исто толку значајна како и процесот на лаицитет за политичкиот живот“. Irene Théry, *op. cit.*, стр. 157.

¹⁹ Andrew J. Cherlin, *American Marriage in the Early Twenty – First Century*, *Future of Children*, Vol. 15, No. 2, Fall 2005, стр. 41.

²⁰ Види повеќе кај Irene Théry, *op. cit.*, стр. 45.

кој и двајцата партнери се вработени е една од најзначајните мутации во семејниот живот. Поради ова, жената во современото општество располага со сопствени средства, што доведе до радикално редефинирање на односите на моќ што постоеја во семејството, каде жената порано била целосно економски зависна од мажот, што резултирало и со потчинетост на жената во бракот и во семејството. Друга значајна промена, што доведе до поголема самостојност и независност на жената, беше контролата што таа ја воспостави врз процесот на репродукција во втората половина на дваесеттиот век. Со користењето ефикасни средства за контрацепција и со стекнувањето на правото на абортус, жената за првпат во историјата стана господар на сопственото тело, што доведе до глобална трансформација во односите помеѓу родовите.²¹ Социологот Антони Гиденс укажува дека ефикасните средства за контрацепција имаа многу поголемо значење од лимитирањето на несаканата бременост. Според него, тие доведоа до трансформација на семејниот живот, поради тоа што сексуалноста се одвои од репродукцијата. Според Гиденс, „создавањето на ‘пластичната’ сексуалност, што е ослободена од репродукцијата, беше неопходен услов за остварување на сексуалната револуција во изминативе неколку децении“.²² Тој смета дека одвојувањето на сексуалноста од репродукцијата доведува до т.н. „чисти врски“, кои немаат никаква друга причина за постоење (не се поврзани со потребата од раѓање деца, со материјални или други мотиви), освен задоволувањето на сексуалните и емотивните потреби на партнерите.²³ Основна карактеристика на овие врски е нивната нестабилност, поради тоа што тие не можат да опстанат без да обезбедат исполнување, задоволство и среќа и за двајцата партнери.

Како резултат на глобалните промени што се случуваат во современите брачни и семејни односи, предизвикани од индивидуализмот и редефинирањето на односите помеѓу мажите и жените, дојде до зголемување на бројот на вонбрачните врски и на бројот на разводите, што се клучните фактори за дестабилизирање на стариот брачен модел и за појава на плурализам на семејни модели. Во европските земји бракот веќе не е единствената основа за формирање на семејството. Сè поголем број парови живеат во вонбрачни заедници кои траат подолго време и во кои се раѓаат и воспитуваат деца. Притоа, современите вонбрачни заедници се разликуваат од оние од минатото. Во најголем дел, вонбрачните заедници порано биле само претходница на бракот. За разлика од тоа, во современото општество вонбрачните заедници не

²¹ Во оваа смисла, Elizabeth Badinter вели дека: „Контрацепцијата и правото на абортус радикално ги изменија односите помеѓу мажите и жените, но и односите во општеството во целина“. Види кај Elizabeth Badinter, *op. cit.*, стр. 229.

²² Види повеќе за влијанието на контролата на репродукцијата врз односите помеѓу родовите кај Anthony Giddens, *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Erotism in Modern Societies*, Polity Press, Cambridge, 1992.

²³ *Ibid*, стр. 26.

се претходница, туку се претвораат во вистинска алтернатива на бракот. Анализирајќи ја динамиката на вонбрачниот живот во Франција, Тери укажува дека во седумдесеттите години на дваесеттиот век заедничкиот живот на младите претставувал „пробен брак“. Две години по почетокот на заедничкиот живот, половина од паровите склучувале брак, 41 % продолжувале со вонбрачниот живот, а другите врски биле прекинати. Дваесет години подоцна, во почетокот на деведесеттите години, постои различна динамика во вонбрачниот живот - 9 % од вонбрачните парови што започнале заеднички живот во 1990 година склучиле брак во рок од една година, 30 % во рок од пет години, но 48 % од паровите продолжиле со заедничкиот живот и по пет години, без притоа да склучат брак.²⁴ Освен зголемувањето на бројот на вонбрачни заедници и на деца родени надвор од брак, за суштинските промени во семејниот модел придонесе и големиот пораст на бројот на разведените бракови. Причина за ова е менувањето на карактерот и природата на бракот, како и менувањето на религиозните, моралните и вредносните правила и норми кои во современото општество „притискаат кон развод на бракот“, за разлика од порано, кога овие норми биле насочени кон зачувување на брачната заедница. Во тоа се состои и клучната промена што се случува во дваесеттиот век, денес во преден план веќе не е стабилноста на брачната врска, туку нејзиниот квалитет. Според Елизабет Бадинтер, во современиот брак преовладува идеологијата сè или ништо. Според овој автор, социјалните, економските и религиозните императиви што ја фаворизираа стабилноста на бракот веќе не се силни, а најголемиот број луѓе денес сметаат дека е подобро да се направат повеќе обиди со надеж дека ќе се реализира идеална заедница, отколку да се прифати доживотен компромис.²⁵

Како резултат на сите овие промени, во западните земји веќе не постои еден универзален, општоприфатен семеен модел кој се темели врз хетеросексуалниот брачен пар кој живее во стабилна заедница заедно со своите деца. Овој семеен модел веќе не е основа на западните општества и тој не претставува основна клетка на општеството како што беше тоа порано. Големиот број разводи, сè поголемиот број лица кои никогаш не склучуваат брак, зголемувањето на бројот на вонбрачни заедници и на деца родени надвор од брак, зголемувањето на бројот на монородителски и рекомпонирани семејства (кои се резултат на големата нестабилност на брачните и вонбрачните заедници во современите општества) – сето тоа доведе до создавање плурализам на семејни модели, така што денес е тешко да се даде една прецизна дефиниција за тоа што точно претставува семејството. Токму поради овој плурализам

²⁴ Види кај Irene Théry, *op. cit.*, стр. 41.

²⁵ Види повеќе за причините за зголемување на бројот на разведените бракови кај Elizabeth Badinter, *op. cit.*, стр. 305.

на семејните форми, во современи услови посоодветно е да се говори за семејства, а не за еден универзален, општоприфатен семеен модел. Во 2000 година во Велика Британија само 23 % од семејствата биле составени од брачен пар кој живее заедно со своите деца. Слична е состојбата и во другите земји во Европа, во Северна Америка и во Австралија.²⁶

Сите овие промени кои се случуваат во брачните и семејните односи во европските земји се одразуваат и врз промените што се случуваат во сферата на бракот и на семејството во Република Македонија. Сепак, поради тоа што процесот на индустријализација и урбанизација, кои беа клучни за промените во семејството во Македонија се случуваат подоцна отколку во некои други европски земји, и трансформацијата во брачните и семејните односи во Македонија се случува подоцна. Освен тоа, врз брачните и семејните односи влијаат и други фактори, како што се невработеноста и сиромаштијата, кои се исклучително сериозни проблеми во македонското општество. Традиционалните ставови и вредности за бракот и семејството се посилно изразени во Македонија отколку во некои други земји, посебно во земјите од Западна и од Северна Европа. Поради сево ова, стапката на разводи во Македонија е меѓу најниските во Европа, а слична е состојбата и со бројот на деца родени надвор од брак. Сепак, под влијание на глобалните процеси, и во Македонија се забележува тенденција на зголемување на бројот на разведените бракови и на пораст на бројот на деца кои се родени надвор од брак. Освен тоа, и во Македонија е особено изразен проблемот на падот на наталитетот, што може да има сериозни реперкусии во сите сегменти на општественото живеење.

ЛИБЕРАЛИТЕ ПРОТИВ КОНЗЕРВАТИВЦИТЕ: КОНФЛИКТОТ ОКОЛУ СЕМЕЈНИТЕ ВРЕДНОСТИ

Семејните трансформации кои се одвиваат во последниве неколку децении во сите европски земји доведоа до жесток судир помеѓу конзервативците и либералите за природата на промените, нивното значење за брачните партнери и за децата, влијанието на промените на односите во семејството врз пошироката општествена заедница, а особено е изразен судирот во врска со активностите што треба да се преземат за спречување или за намалување на негативните последици од трансформациите во семејните односи. Според конзервативците, брзите промени во сите сфери на брачниот и семејниот живот, како што се драматичниот пораст на бројот на разводите, зголемувањето на бројот на вонбрачните заедници и деца родени надвор од брак, како и

²⁶ Види повеќе кај Sasha Roseuil и Shelley Budgeon, *Cultures of Intimacy and Care Beyond „the Family“: Personal Life and Social Change in the Early 21 st Century*, *Current Sociology*, Vol. 52 (2) 2004.

порастот на монородителските и рекомпонираниите семејства, доведуваат до трагични последици за благосостојбата и правилната социјализација на децата, како и за физичкото и менталното здравје на брачните другари. Дејвид Попено, еден од највлијателните конзервативни автори, наведува дека во современи услови „нуклеарното семејство се повлекува пред монородителските, рекомпонираниите, вонбрачните и хомосексуалните семејства“²⁷. Според овој автор, основна причина за проблемите во семејството е промената на културните вредности и повлекувањето на традиционалните семејни вредности пред индивидуализмот, егалитаризмот и желбата за задоволување на личните потреби и интереси. Попено истакнува дека „Доколку семејните трендови од изминативе децении продолжат и во иднина, резултатот нема да биде само зголемена неизвесност околу бракот, туку ќе дојде до постепена елиминација на бракот во полза на привремените врски насочени кон остварување задоволство и лично исполнување на возрасните. Основниот проблем со ова сценарио е во тоа што децата ќе бидат загрозувани, возрасните нема да бидат посреќни, а општествениот поредок може да доживее колапс“.²⁸ Според конзервативците, промените во бракот и во семејството не само што ќе имаат драматични последици за членовите на семејството, туку тие се поврзани со сите големи проблеми во современото општество, како што се малолетничката деликвенција, криминалот и семејното насилство, злоупотребата на дроги, алкохолизмот, сиромаштијата и намалувањето на животниот стандард. Конзервативците истакнуваат дека основата на промените што доведуваат до дестабилизирање на бракот и на семејството треба да се бара во промените во вредносниот и моралниот систем. Тие сметаат дека во современите општества доаѓа до деградирање на традиционалните вредности, како што се одговорноста, почитувањето на обврските кон другите членови на семејството и личното жртвување за да се остварат интересите на брачниот партнер и на децата. Наместо тоа, според конзервативците, во брачниот и во семејниот живот доминира желбата за лична слобода, остварување среќа и лично задоволство.²⁹

За разлика од конзервативците, кои сметаат дека состојбата во семејството во западните земји е драматична, либералите промените во брачниот и семејниот живот ги третираат како неминовни последици од глобалните промени во општеството. Тие различно ги толкуваат промените и не се согласуваат со конзервативците дека токму промените во брачните и во семејните односи се причина за социо-патолошките

²⁷ Цитирано според Mason, M. A., Skolnick, A., Sugarman, S. D., (ed.), *All Our Families, New politics for a New Century*, Oxford University Press, Oxford, New York, 1998, стр. 173.

²⁸ Цитирано според Stanton, *Why Marriage Matters, Reasons to Believe in marriage in Postmodern Society*, Pinin Press, 1997, стр. 31.

²⁹ За ставовите на конзервативците во однос на промените во семејството види повеќе кај Benocratis, N. V., (ed.), *Feuds about Families, Conservative, Centrist, Liberal and Feminist Perspectives*, Prentice Hall, New Jersey, 2000.

појави во современото општество. Освен тоа, голема разлика помеѓу конзервативците и либералите има и во објаснувањето на причините кои влијаат врз промените во семејството. Наспроти конзервативците, кои сметаат дека клучните фактори за промените се деградирањето на семејните вредности и морални норми, либералите сметаат дека во основата на промените лежат економските, технолошките и демографските промени во современото општество. Либералите ги оспоруваат истражувањата на кои се повикуваат конзервативците, според кои вонбрачните заедници, големиот број разводи и монородителски семејства се основниот извор на социо-патолошките појави и главна причина за проблемите во воспитувањето и однесувањето на децата. Според Демо, браковите во кои постојат постојани конфликти помеѓу родителите доведуваат до поголеми штетни последици за децата отколку браковите кои завршуваат со спогодбен и мирен развод. Истакнувајќи дека структурата на семејството не е основниот фактор за благосостојбата на децата, Демо вели: „Постои огромен број докази дека високиот степен на конфликти во семејството се позначајни од видот на семејната структура за разбирање на приспособувањето, самодовербата и другите елементи на благосостојбата на децата“³⁰. Наспроти ставовите на конзервативците, кои сметаат дека промените во семејната структура и ерозијата на вредностите се основните причини за проблемите во бракот и во семејството, од кои се особено погодени децата, либералите истакнуваат дека сиромаштијата и несоодветните социјални програми се основните причини кои негативно влијаат врз благосостојбата на децата во современото општество. Според Сколник и Розенкрац, економските проблеми често водат кон депресија и деморализација, што резултира со конфликти и запустање на децата во семејството. Според овие автори, „Сиромаштијата е голем проблем поради тоа што таа не само што влијае врз психолошката состојба на родителите, туку е директна причина за лошата здравствена заштита, слабата исхрана, несоодветните услови за живеење и лошите услови за образование на децата“³¹. Либералите во основа се против конзервативната концепција дека само еден семеен модел, кој се темели врз стабилен брак и заеднички живот на родителите и нивните деца, е најдобар за децата, партнерите и општеството и дека тој треба да се штити по секоја цена, а сите други семејни модели се неприфатливи и инфериорни. Според Стејси, идејата дека сите ние би требало да ги организираме нашите животи во рамките на еден единствен семеен модел е неприфатлива како од научен, така и од етички и од политички аспект. Според Стејси, „Наместо бесплодните судири, подобра стратегија би била демократски да се редефинираат

³⁰ Цитирано според Stacey, J., *In the Name of the Family, Rethinking Family Values in the Postmodern Age*, Beacon Press, Boston, 1996 стр. 60.

³¹ Види кај Skolnick, A., *Embattled Paradise: The American Family in an Age of Uncertainty*, Basic Books, New York, 1991.

семејните вредности и да се дадат целосни права, обврски и легитимност на диверзитетот на интимни врски“.³²

Кога се говори за анализа на промените во семејството и за различните ставови на конзервативците и на либералите во однос на овие промени, треба да се истакне дека семејството е динамична општествена категорија чии функции, структура, односи со заедницата и интерни односи помеѓу родителите и децата и брачните другари се подложни на промени, кои зависат од глобалните економски, културни и општествени трансформации. Тешко може да се прифати ставот на конзервативците дека постои само еден семеен модел кој е природен и кој треба да ужива целосна правна заштита. Денес не постои еден, туку повеќе семејни модели и тоа е една од основните карактеристики на семејните односи во современото општество. За појавата на овој плурализам на семејни модели влијаат исклучително моќни општествени фактори и тој не може да се укине со промената на семејните вредности и морални норми. Сепак, и покрај оваа оправдана критика на конзервативната концепција за семејството, не може целосно и некритички да се прифати ниту либералната концепција, која недоволно ги зема предвид негативните последици од брзите промени во брачните и семејните односи. Овие последици се однесуваат најмногу на децата, кои често се најголеми жртви на современите тенденции во бракот и во семејството, а тоа особено доаѓа до израз кај разводот на брак, како и кај монородителските и рекомпонирани семејства.³³

РЕФОРМИТЕ ВО СЕМЕЈНОТО ПРАВО ВО ЕВРОПСКИТЕ ЗЕМЈИ

Основните карактеристики на семејно-правните системи во периодот од XVIII до XX век биле слични во сите европски земји. Во фокусот на интересот на законодавците во овој период бил бракот, кој имал привилегирано место и уживал исклучително високо ниво на правна заштита. Правниот систем обезбедувал стабилност на брачната врска, поради тоа што разводот, и кога бил дозволен, бил предвиден само за исклучително тешките случаи на нарушување на брачните права и обврски. Постоела строга поделба на работите според родот, а мажот во сите правни системи имал привилегирана позиција во однос на жената и на децата. Бракот, родителските односи и разводот на брак биле регулирани со стриктни правни прописи, вонбрачната заедница не била правно регулирана и не произведувала правно дејство, а децата родени надвор од брак немале никакви права.³⁴

³² Stacey, *op. cit.*, стр. 77.

³³ Повеќе за судирот околу семејните вредности помеѓу конзервативците и либералите види кај Дејан Мицковиќ, *Семејството во Европа*, стр. 195–207.

³⁴ Види повеќе кај Mary Ann Glendon, *The Transformation of Family Law: State, Law and Family in the United States and Western Europe*, The University of Chicago Press, Chicago and London, 1989.

Големите законодавни реформи, што ја достигнаа својата кулминација во втората половина на дваесеттиот век, доведоа до трансформација на сите сегменти и институти на семејното право. Повеќе автори кои ги проучуваат промените во брачните и во семејните односи, како и нивното правно регулирање, истакнуваат дека овие промени, што се случиле за само неколку децении, се без преседан во западната цивилизација. Во оваа смисла, образложувајќи ја динамиката и длабочината на промените во семејното право, Вилекенс вели: „Во текот на последниве децении, бранот на реформи ги потресе темелите на семејното право што постоело на Западот во последниве неколку векови. Беше воведена еднаквост помеѓу родовите, беше напуштена разликата што порано постоело помеѓу брачните и вонбрачните заедници, разводот беше олеснет, а дојде и до губење на разликите помеѓу бракот и вонбрачната заедница и помеѓу хетеросексуалните и хомосексуалните заедници“.³⁵ Кои беа причините за овие реформи во семејното право, што се случуваа во сите земји и со кои радикално беше променета целокупната правна рамка за регулирање на односите во приватниот живот? Во основа се работеше за прилагодување на семејното право на промените што се случуваа во реалниот живот, за прифаќање и правно регулирање на индивидуализмот, како основна карактеристика на современите општества, како и на новата позиција на жената во бракот, семејството и општеството. Некои автори сметаат дека и самото семејно право придонесува за промените во семејниот живот. Според нив, со либерализација на разводот на брак или со правно регулирање на вонбрачните заедници се стимулира зголемувањето на бројот на разведените бракови или на вонбрачните заедници. Сепак, во основа се работи за нешто сосема друго - правото не наметнува модели на однесување во брачниот и семејниот живот, туку тоа во голема мера се прилагодува на промените што се случуваат во реалниот живот. Освен тоа, правото во сферата на бракот и семејството не е толку доминантно како во други области, поради тоа што за брачните и семејните односи многу позначајни се религиозните, моралните и обичајните, а не правните норми.

Промените на правното регулирање на семејството се случуваат со исклучително голема брзина, исто како што се случуваат и промените во реалниот живот, за кои веќе говоревме. Обемот на промените, како и брзината со која се одвивале тие наведе некои автори да говорат за вистинска „револуција“ во сферата на правното регулирање на семејството. Во овој контекст, Тери говори дури за „легислативна еуфорија“ што ги зафатила законодавците во сите европски земји во втората половина на XX век.³⁶ Според Хари Вилекенс, динамиката на реформите

³⁵ Harry Willekens, Is Contemporary Western Family Law Historically Unique? *Journal of Family History*, Vol. 28, No.1, January 2003, стр. 70.

³⁶ Види повеќе кај Irene Théry, *op. cit.*, стр. 102.

во семејното право драматично се забрзува во периодот од крајот на педесеттите, па до седумдесеттите години на XX век.³⁷ Сепак, некои од реформите што во другите европски земји се случуваат во втората половина на XX век, во скандинавските земји се одвивале многу порано, на почетокот на векот.³⁸ Според тоа, промените во семејното право што се случуваат во различни правни системи не се одвиваат симултано, ниту со иста брзина. Сепак, она што е заедничко за сите овие промени е тоа дека тие имаат ист правец. Според тоа, без оглед на фактот што трансформациите во некои земји се случувале порано, а во некои подоцна, генералните тенденции во правното регулирање на брачните и семејните односи беа идентични во сите европски земји. Според Маша Антоколскаја, реформите во семејното законодавство се случиле најрано во скандинавските земји и во поранешниот Советски Сојуз и во другите земји од источна Европа. Реформите во семејно-правните системи биле најдоцна спроведени во земјите на јужна Европа, а темпото на реформите во другите земји било помеѓу овие два екстрема.³⁹

Една од основните реформи во современите европски семејно-правни системи во последниве децении е трансформацијата на правната положба и на улогата на бракот. Порано основната улога на бракот била да им обезбедува „легитимитет“ на децата што се родени во брачната врска. Во последниве децении слабее тесната врска помеѓу бракот како институција и правниот статус на децата, поради тоа што во сите европски земји се изедначува статусот на вонбрачните деца со оние родени во брак.⁴⁰ Промената на правната положба на вонбрачните деца во голема мера се должи и на судската пракса на Европскиот суд за човековите права.⁴¹ Во современи услови доаѓа до „дејуридизација“ на бракот, и тоа како во однос на условите за негово склучување, така и во однос на правата и обврските што произлегуваат од бракот и регулирањето на разводот на бракот. Ова е тенденција што е присутна во сите западни земји. Во САД, Врховниот суд зазел становиште дека: „Брачниот пар не претставува независен ентитет, туку тоа е заедница на две индивидуи“.⁴² Тргувајќи од оваа концепција за бракот, во САД во последниве децении во преден план веќе не е обезбедувањето прио-

³⁷ Според овој автор, клучните разлики помеѓу современото семејно право и она што постоело во европските земји во XIX век е резултат на промените што се случуваат во последниве неколку децении. Види повеќе кај Harry Willekens, *Explaining Two Hundred Years of Family Law in Western Europe*, *Jrg* (18), 1997.

³⁸ *Ibid.*, стр. 67.

³⁹ Види повеќе за динамиката на реформите во семејно-правните системи на европските земји кај Masha Antokolskaia, *Development of Family Law in Western and Eastern Europe: Common Origins, Common Driving Forces, Common Tendencies*, *Journal of Family History*, Vol. 28, No. 1, 2003.

⁴⁰ Види повеќе за ова кај Harry Willekens, *Explaining Two Hundred Years of Family Law in Western Europe*, *Jrg* (18), 1997, стр. 67.

⁴¹ Во случајот *Marckx v. Belgium*, Европскиот суд за човековите права застанал на становиште дека секое дете, без оглед дали се раѓа во брак или надвор од брак, има право да биде интегрирано во своето семејство од моментот на неговото раѓање.

⁴² Види повеќе кај Marie – Thérèse Meldeurs – Klein, *La personne, la famille, le droit, Trois décennies de mutations en Occident*, Bruylant, Bruxelles, 1999, стр. 49.

ритет и апсолутна заштита на брачната заедница, туку доаѓа до прифаќање на идеологијата на толеранција и на принципите на еднаквост и на неутралност на правото во однос на различните семејни модели.

Слични тенденции како во САД се забележуваат и во европските земји, пред сè во скандинавските земји. Според насоките што ги дал шведскиот министер за правда, Клинг, на Комисијата задолжена за реформа на семејното законодавство во шеесеттите години на XX век, јасно произлегува намерата законодавецот да биде „неутрален“ кон различните форми на семеен живот и да не создава непотребни тешкотии за вонбрачните парови. Според Клинг, „бракот треба да биде слободна заедница на две независни личности“, што значи дека се напушта институционалната теорија за бракот, која долго време доминираше во Европа и според која во преден план беше потребата да се заштити стабилноста на брачната врска.⁴³ Промените во правното регулирање на бракот во европските земји доведуваат до „детронизирање“ на бракот, кој ја губи привилегираната позиција што ја имал порано, кога претставувал камен-темелник во формирањето на семејството и во регулирањето на односите помеѓу мажите и жените. Во оваа смисла, Вилнев-Гокалп вели дека „за помалку од дваесет години бракот во западните земји го загуби значењето и неопходноста што ги уживаше порано. Во агендата на луѓето денес тоа е една факултативна етапа во животот што може да се напушти во кој било момент“.⁴⁴

Новата концепција на бракот, што доведува и до промени во неговата правна положба, во голема мера се должи на брзиот пораст на бројот на разводите на брак.⁴⁵ Разводот на брак, во периодот кога црквата била надлежна за регулирање на брачните и на семејните односи, бил целосно забранет во европските земји. По Француската револуција, кога се прифаќа договорната концепција за бракот, била воведена можноста за развод на брак. Во прво време, во поголемиот број европски земји бил прифатен системот на развод поради вина на едниот брачен другар. Потоа се прифаќаат посебните објективни причини за развод на брак, кои одговараат на системот на развод како правен лек. Овој систем е воведен со Швајцарскиот граѓански законик од 1907 година, каде основа за развод на брак можела да биде и душевната болест на едниот брачен другар. Освен тоа, Швајцарскиот граѓански законик предвидува дека бракот може да се разведе доколку брачната врска е толку нарушена што заедничкиот живот станал невозможен. Ова решение, предвидено во швајцарското право, подоцна го прифаќаат и

⁴³ *Ibid.*, стр. 50.

⁴⁴ Цитирано според Jean – Claude Kaufmann, *Sociologie du couple*, Presses Universitaires de France, Paris, 1993, стр. 49.

⁴⁵ Според Frank, по инфлацијата на бројот на разведените бракови во сите европски земји, семејното право се претвора во рефлексија на општествената реалност, наместо, како порано, да служи како ригиден систем на норми со кои се моделира однесувањето на луѓето во сферата на личните односи. Види повеќе кај Rubellin – Devichi, (ed.), *Regards sur le droit de la famille dans le monde*, 1992-1993, Presses universitaires de Lyon, 1993, стр. 29.

другите европски земји.⁴⁶ Во шеесеттите и седумдесеттите години на XX век, во најголемиот број европски земји се прифаќа концепцијата дека на браковите кои се неуспешни треба да им се обезбеди „достоинствен погреб“, а на брачните другари да им се обезбеди шанса да реализираат друга, поуспешна брачна врска. Во оваа насока, Комисијата за реформа на англиското семејно право, во 1966 година зазела став дека целта на законот треба да биде „да се овозможи празната правна обвивка да биде уништена на фер начин, со минимум страдања и понижувања“.⁴⁷ Во контекст на оваа општа тенденција за регулирање на разводот на брак, во сите европски земји доаѓа до либерализација на бракоразводниот режим. Во оваа смисла, Глендон наведува дека порано бракот можел да се разведе само во исклучителни случаи, додека во современите правни системи тоа е можно со заедничка согласност на брачните другари или по барање на едниот од нив. Тоа значи дека разводот на брак во современите општества зависи само од волјата на брачните другари.⁴⁸

За промената на концепцијата на бракот влијае и новиот модел на правно регулирање на вонбрачната заедница. Во современите општества брачната заедница повеќе не претставува единствената форма за основање семејство. Процентот на вонбрачни заедници особено е голем во скандинавските држави (Данска, Шведска, Норвешка), во кои над 50 % од децата се раѓаат надвор од брак. И во Јапонија бројот на вонбрачни заедници е во постојан пораст. Имено, во 70-тите години на XX век се проценува дека изнесувал 30 %, при што поголем број од нив живееле во урбаните средини.⁴⁹

Сè поголем е бројот на држави во Европа кои во своите правни регулативи им овозможуваат на партнерите да бираат дали ќе склучат брак или пак ќе стапат во друг вид правно регулирана заедница.⁵⁰ Во таа насока, во последните децении на минатиот и почетокот на овој век, под влијание на барањата за еднаквост и недискриминација на лицата со различна полова ориентираност, полека се зголемува и бројот на држави кои правно ги регулираат и заедниците помеѓу лица од ист

⁴⁶ Според Mladenović, „во европските земји постои општа тенденција (...) тежиштето да се стави на една општа бракоразводна причина: пореметување на брачната заедница или невозможен заеднички живот“. Види кај Marko Mladenović, *Porodično pravo, Knjiga prva, Porodica, Brak*, Privredna Štampa, Beograd, 1981, стр. 127.

⁴⁷ Види кај Parkinson, *Family Law and Indissolubility of Parenthood*, *Family Law Quarterly*, Vol. 40, No.2, Summer 2006, стр. 3.

⁴⁸ Види повеќе кај Mary Ann Glendon, *op. cit.*, стр. 67.

⁴⁹ Повеќе за ова да се види кај: François Boulanger, *Droit Civil de la famille, 3ème édition, tom I, Aspects comparatives et internationaux*, Economica, Paris, стр. 355-356.

⁵⁰ Повеќе за вонбрачната заедница види кај: Jacqueline Rubellin-Devichi, *Des concubinages dans le monde*, Centre de droit de la famille, Editions du centre National de la Recherche Scientifique, Paris, 1990; Marie-Therèse Meulders Klein, „*Mariage et concubinage ou les sens et contresens de l'histoire*“, *La Personne, La Famille et le Droit*, 1968-1998, Paris; Дејан Мицковиќ, Лидија Стојкова, „Вонбрачната заедница во современите семејства“, *Европјалоџ*, бр. 15, Студентски збор, 1999-99; Дејан Мицковиќ, „Правното регулирање на вонбрачната заедница“, *Правник*, Здружение на правниците на РМ, бр. 195-196, 2008, стр. 5-8; Љиљана Спировиќ-Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, *Наследното право во Република Македонија*, Блесок, 2010, стр. 66-82.

пол во форма на регистрирани партнерства. Данска е првата држава која во 1989 година ги озакони и призна заедниците на лица од ист пол, т.н. „регистрирани партнерства“ (*registered partnership*) на геј и лезбејските парови, со што им се признаа одредени имотни права – правото на издршка, заеднички имот и правото на заемно помагање, но и правото на законско наследување. Со тоа, овие заедници во голема мера се доближија до хетеросексуалните брачни заедници. Набргу потоа, овој современ тренд го следат и други држави. Така, Норвешка донесува закон за регистрираните партнерства во 1993 година, а по неа ваква законска регулатива донесуваат Шведска во 1995 година, Исланд во 1996 година, Холандија во 1997 година и Белгија во 1998 година. Франција во 1999 година го донесе Законот за граѓанскиот пакт за солидарноста (PACS), со кој, за разлика од другите законодавства, ги уреди и хомосексуалните и хетеросексуалните партнерства. Германија Законот за регистрирано животно партнерство го донесе во 2001 година, додека Швајцарија Законот за партнерството го донесе во 2004 година.⁵¹ Помал број држави одат дури чекор понатаму во проширувањето на правата на овие парови, дозволувајќи им на лицата од ист пол да склучат брак, па дури и да се стекнат со одредени семејни права (посвојување, родителска грижа и надзор, право на биомедицинско потпомогнато оплодување).⁵² Со тоа, во овие европски законодавства потполно се изедначени заедниците помеѓу лицата од ист пол и хетеросексуалните бракови.

⁵¹ Поопширно за исполнителите заедници да се види кај: K. Waaldijk, „Others May Follow: The Introduction of Marriage, Quasi-Marriage and Semi-Marriage for Same-Sex Couples in European Countries”, *New England Law Review*, Vol. 38, No. 3, 2004; Eric Fassin, „Sociological Questions, An epilogue to „More or Less Together”, The Gay Marriages, Panic in Levels of legal consequences of marriage, cohabitation and registered partnership for different sex and same-sex partners; *Journal of the History of Sexuality*, Vol. 12, No. 2, April 2003; Leila J. Rupp, „Toward a Global History of Same-Sex Sexuality“ *Journal of the History of Sexuality*, Vol.10, No. 2, April 2001; Nan D. Hunter, The New Law of Marriage, *The Good Society*, Vol. 14, No. 1-2, 2005; José Ignatio Pichardo Galán, „Same-sex couples in Spain. Historical, contextual and symbolic factors” *Same-sex couples, same-sex partnerships, and homoexual marriages, A Fokus on cross-national differentials*, 2004.

⁵² Холандија е првата држава во светот која во 2000 година го легализира бракот помеѓу лица од ист пол, признавајќи им го дури и правото на посвојување. За мошне кратко време, примерот на Холандија го следат и други држави во Европа, како Белгија, Шпанија, Данска, Шведска, Велика Британија и Франција.

РЕФОРМИТЕ ВО НАСЛЕДНОТО И СЕМЕЈНОТО ПРАВО ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

д-р Ангел Ристов*

Айст̄праќ̄: Македонско̄то наследно̄ и семејно̄ и правно̄ законодавство, од негово̄то воспановување̄ ѝа сè до денес, нема̄ ире̄ириено̄ по големӣ променӣ и реформи. Од дру̀га̄ ст̄рана, ѝо осамосто̀јување̄то на Република Македонија̄ нас̄танаа̄ значајнӣ променӣ во оӣш̄тес̄твенио̄т, и правнио̄т и ѝолӣтичкио̄т систем̄ кои имаат̄ големо̄ влијание̄ на промените̄ во оӣш̄тес̄твениите̄ и правните̄ односи. Имајќӣ предвид̄ дека во моментно̄т се одвива̄ најголема̄та реформа̄ во македонско̄то граѓанско̄ и право, драматичните̄ променӣ кои се случуваат̄ во семејство̄то, семејните̄ и наследноправните̄ односи во современите̄ оӣш̄тес̄тства, како и проблемите̄ кои се ирисујнӣ во ирактиката̄, авторо̄т констатира̄ дека се неопходнӣ реформи во наследно̄то и во семејно̄то и право. Овие̄ реформи своето̄ место̄ и треба да го најдат̄ во Граѓанскио̄т законик на РМ, а од нив се очекува да се надминат̄ ироблемите̄ во ирактиката̄, да се усогласат̄ законските̄ решенија со оӣш̄тес̄твениите̄ ирiliki и ѝоиребит̄е на граѓаните̄, како и да се хармонизира̄ нашето̄ наследно̄ и семејно̄ и право во одреденӣ аспектӣ со иравото̄ на државните̄ членки на Европската̄ Унија.

Клучни зборови: наследно̄ и право, наследноправнӣ реформи, семејно̄ и право, семејноправнӣ реформи, Граѓански законик на Република Македонија.

Македонското наследноправно и семејно законодавство нема претрпено поголеми значајни промени повеќе од шест децении.¹ По осамостојувањето на Република Македонија, законодавецот во голема мера во новите законски прописи ги презеде старите решенија со кои се уредуваа наследноправните² и семејноправните односи.³ Имено, од донесувањето на Законот за наследувањето⁴ од 1996

* Доцент на Правниот факултет „Јустинијан Први“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ Скопје.

¹ За ова да се види повеќе кај: Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, „Реформите во семејното и наследното право и ингеренциите на нотарите“, *Нотариус*, бр. 19, Скопје, 2011, стр. 70-83.

² Првиот Сојузен закон за наследувањето беше донесен во 1955 година. Со донесувањето на уставните амандмани од 1971 година, нормативната надлежност за материјалноправните прашања од наследното право премина од Федерацијата на републиките и покраините. Како резултат на тоа, првиот македонски републички Закон за наследување беше донесен во 1973 година. Овој закон, со многу мали исклучоци, во голема мера ги имаше прифатено решенијата од поранешниот сојузен ЗН од 1955 година.

³ Во периодот од 1946 до 1971 година на семејните односи во Македонија се применуваа сојузните закони на Федерацијата: Основниот закон за бракот од 1946 година, Основниот закон за односите на родителите и децата од 1947 година, Основниот закон за старателството од 1947 година и Законот за посвојување од 1947 година. Втората фаза во развојот на семејното законодавство започнува со уставните реформи од 1971 година кога законодавната надлежност во уредувањето на семејните односи беше пренесена од Федерацијата на републиките. Врз основа на тоа, во овој период во 1973 година во СР Македонија беа донесени следниве прописи: Законот за бракот, Законот за односите на родителите и децата, Законот за посвојување и Законот за старателството.

⁴ „Службен весник на Република Македонија“ бр. 47/96.

година,⁵ па сè до денес, законскиот текст нема претрпено никакви измени, освен пренесувањето на одредбите за заедничката сопственост на наследниците во Законот за сопственост и други стварни права⁶ од 2001 година.⁷ За разлика од наследното право чија регулатива беше расцепкана во повеќе прописи, во сферата на семејното право со донесувањето на Законот за семејството од 1992 година⁸ законодавецот успеа да направи „миникодификација“⁹ во оваа област, обединувајќи ги сите четири области на семејното право, бракот, родителските односи, посвојувањето и старателството, во еден законски текст.¹⁰ Сепак и во оваа сфера, до денес, законодавецот нема направено некои позначајни измени во регулирањето на семејните односи, и покрај тоа што односите во бракот, семејството и општествените прилики се битно променети.¹¹

Со донесувањето на Одлуката на Владата на Република Македонија за формирање на Комисијата за изготвување на Граѓанскиот законик на Република Македонија, од 28 декември 2010 година,¹² започна најголемата реформа во македонското граѓанско право. Комисијата веќе ги изготви преднацртите за облигациските¹³ и наследноправните односи¹⁴ кои се во јавна расправа, а во тек е и работата на делот за семејноправните односи. Со ова Комисијата за изготвувањето на Граѓанскиот законик го прифати

⁵ Анализирајќи ги одредбите од овој закон, може да се забележи дека законодавецот не направил поголеми промени во законскиот текст во однос на решенијата од поранешните прописи (ЗН од 1955, особено ЗН од 1973). Во таа смисла, во важечкиот ЗН се присутни решенија кои датираат уште од пред шест децении, и покрај тоа што односите во општеството и правниот систем драстично се променија за разлика од минатото. Сепак, како позначајни промени кои ги воведо новиот ЗН се: 1) предвидување различна големина на нужниот наследен дел во првиот (1/2) и вториот нужен наследен ред (1/3); 2) предвидување рок од 90 дена за враќање на подароците при повреда на нужниот дел; 4) изоставување на писмениот тестамент пред сведоци и бродскиот тестамент; и 5) изоставување на уредувањето на наследно-правните договори.

⁶ „Службен весник на Р. Македонија“ бр. 18/01, 92/08 и 139/08.

⁷ За потребата од промени и реформи во наследното право повеќе да се види кај: Љиљана Спировиќ-Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, „Дали се потребни промени во наследното право на Р. Македонија“, *Зборник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на проф. Ганзовски*, Правен факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, 2011, стр.217-240.

⁸ „Службен лист на Р. Македонија“ бр. 80/92, 9/96, 38/2004, 33/06, 84/08, 157/08, 67/10, 39/12 и 44/12.

⁹ Во стручната правничка јавност недостапува поширока дебата во поглед на проблемите со кои се соочува судската пракса и граѓаните од семејноправната област. Последното позначајно советување посветено на семејното законодавство беше одржано пред речиси две децени во 1994 година, во организација на Врховниот суд на Република Македонија. Оттогаш, па до денес, не е организирано ниту едно друго стручно советување посветено на семејното законодавство. Повеќе за рефератите за републичкото советување види кај: *Семејното законодавство на Р. Македонија*, во редакција на проф. д-р Кирил Чавдар, Врховен суд на Р. Македонија, Скопје, 1994.

¹⁰ Во содржината на Законот за семејството од 1992 година беа опфатени и имотните односи и посебните судски постапки во сферата на семејните односи, за прв пат беше регулирана вонбрачната заедница, беше воведена обврската за издржување на полнолетните браќа и сестри кога тие се неспособни за работа, беа проширени ингеренциите на Центарот за социјална работа и др.

¹¹ Во важечкиот Закон за семејството, освен преместувањето на одредбите за имотните односи на брачните и на вонбрачните партнери во Законот за сопственост и други стварни права од 2001 година, како и неколкуте промени во регулативата со која се уредува постапката за посвојување, како и местото на склучување брак, македонскиот законодавец нема предвидено други позначајни промени во духот на новото општествено и правно уредување. За промените во брачните и семејните односи во споредбеното право поопширно види кај: Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов - „Промените во семејството и реформите во семејното право во европските земји“, *Зборник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на проф. Наум Гризо*, Правен факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, 2011, стр. 353-374.

¹² „Службен весник на Р. Македонија“ бр. 4/2011.

¹³ Види: Граѓански законик на Р. Македонија *Книга тиреџа „Облигационоправни односи“*, Работен материјал на Комисијата за облигациско право, Скопје, јули 2013.

¹⁴ Види: Граѓански законик на Р. Македонија *Книга четвртџа „Наследноправни односи“*, Работен материјал на Комисијата за семејно и наследно право, Скопје, јули 2013.

доминантното становиште во современите законодавства, според кое семејното право е составен дел од граѓанското право. Основниот аргумент за прифаќањето на овој концепт е потребата за кодификацијата на граѓанското право да се опфатат сите норми кои се значајни за граѓаните во еден законски текст. Семејното право традиционално е составен дел на граѓанските законици на голем број држави во Европа (Франција, Германија, Швајцарија, Австрија, Шпанија, Италија, Холандија, Белгија и др), но и пошироко во светот. Денес, семејното право не е составен дел на граѓанското право само во одредени држави од поранешниот Советски Сојуз и други постсоцијалистички држави во кои во минатото ова издвојување беше направено пред сè од идеолошки причини.

Во текстот којшто следува, најпрвин ќе бидат изложени позначајните промени и решенија кои се предлагаат во преднацртот на Граѓанскиот законик на Република Македонија, книга четврта „Наследноправни односи“. При изготвувањето на работниот материјал за наследноправните односи, Комисијата за семејно и наследно право се водеше од принципот дека оние решенија кои се добри и не создаваат проблеми во практиката, не треба да се менуваат. Поради тоа, не е голем бројот на значајни промени кои ги предлага Комисијата во преднацртот за наследноправните односи, кои пред сè произлегуваат од современите тенденции во наследното право, како и од решенијата кои создаваат проблеми во практиката.¹⁵ Во вториот дел од трудот ќе бидат изложени поважните и позначајните реформи кои треба да бидат направени во сферата на семејноправните односи на кои Комисијата сè уште работи и нема изготвено првична работна верзија.

РЕФОРМИ ВО НАСЛЕДНОТО ПРАВО

1. Воведување на договорот за наследување

Во современите наследни права еден од основите за повикување на наследство, покрај тестаментот и законот, е договорот за наследување.¹⁶ Во наследноправните системи кои го предвидуваат овој договор (Германија, Австрија, Швајцарија, Франција и др.), по својата правна сила тој претставува најсилен правен основ и има приоритет во примената пред тестаментот и законот.¹⁷ Поаѓајќи од проблемите во прак-

¹⁵ Повеќе за ова да се види кај: Љиљана Спировиќ-Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, „Современите тенденции во наследното право“ - *Зборник на Правној факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на проф. Никола Майовски*, Правен факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, 2011, стр. 665-690.

¹⁶ Повеќе за договорот за наследување види кај: Ангел Ристов, „Дали е потребен договорот за наследување во македонското наследно право“, *Нотариус*, бр. 19, Нотарска комора на Република Македонија, Скопје, 2011, стр. 83-94; Љиљана Спировиќ-Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, *Наследувањето во Европa*, Блесок, Скопје, 2011, стр. 367-382.

¹⁷ Договорот за наследување претставува правно дело со кое договорните страни располагаат со својата оставина *mortis causa*. Во случај кога договорните страни меѓусебно и заемно се определуваат како наследници, или пак именуваат за наследник трето лице, тогаш ваквиот договор се манифестира како взаемен, односно *двосиран договор за наследување*. Во спротивно, ако само едната договорна страна ја определува другата договорна страна за универзален наследник, тогаш станува збор за *едносирен договор за наследување*. По својата правна природа договорот за наследување е правно дело кај кое договорната страна не може со своја волја еднострано да му ја одземе неговата важност. Потребна е заемна согласност на двете договорни страни.

тиката,¹⁸ како и од карактеристиките на договорот за наследување, Комисијата за семејно и наследно право (во натамошниот текст: Комисијата) предлага дека договорот за наследување треба да биде воведен во нашето наследно право. Основен аргумент за предлагањето на ова решение е фактот што договорот за наследување има подобри карактеристики за разлика од договорот за доживотна издршка. Со предвидувањето на договорот за наследување би биле заштитени нужните наследници на договорниот оставител, затоа што со договорот за наследување тој не може да располага со нужниот дел. Тоа не е случај со договорот за доживотна издршка, со кој доколку е опфатен целиот имот, нужните наследници не можат да го остварат своето право на нужен дел. Понатаму, следната добра карактеристика на договорот за наследување се состои во тоа што со него во голема мера би биле заштитени и доверителите на оставителот, што не е случај со договорот за доживотна издршка, бидејќи давателот на издршката не одговара за долговите на примателот на издршката. Комисијата смета дека со признавањето на договорот за наследување може во голема мера да се оствари слободата на уредување на правните односи според потребите и можностите на граѓаните и дека може да се постигне поголем степен на правна сигурност. Што се однесува до прашањето помеѓу кои субјекти договорот за наследување треба да биде дозволен, Комисијата предлага тој да се предвиди само во корист на брачните партнери, за кои склучувањето договор за доживотна издршка ќе биде забрането.¹⁹

2. Законско наследување на вонбрачните партнери

Во современите општества вонбрачната заедница станува сè повеќе застапена и претставува еден од основите за засновање семејство.²⁰ И покрај ова, вонбрачната заедница во нашето право не претставува основ за законско наследување.²¹ Вонбрачните партнери можат да имат

¹⁸ Во реалноста, многу често, помеѓу брачните партнери од втор или нареден брак се склучува договор за доживотна издршка со кој едниот брачен партнер располага за случај на смрт со целиот свој имот во корист на другиот брачен партнер. Со ваквата можност се удвојува законската обврска на брачниот партнер за издршка на другиот брачен партнер со договорна обврска за издршка. Се овозможува брачниот партнер да располага неограничено во случај на смрт. Со тоа се руши концептот на нужен дел, оневозможувајќи ги нужните наследници да го остварат ова свое право, но исто така се изигруваат и доверителите на должникот.

¹⁹ По однос на ова прашање, во споредбеното право постојат две решенија. Во француското право овој договор - подарок на идни ствари (*la donation des biens à venir*) може да биде склучен *само помеѓу брачните друѓари*. Австрискиот граѓански законик, слично како и францускиот, дозволува склучување на договорот за наследување *само помеѓу брачните друѓари* (§602 и §1249). Со измените на законикот од 1817 година оваа можност е предвидена и за *свршенициите*, под услов подоцна тие да стапат во брак. Во германското и во швајцарското право овој договор може да биде склучен и од страна на трети лица.

²⁰ За вонбрачната заедница и статусот на вонбрачните партнери во македонското и споредбеното право опширно види кај: Дејан Мицковиќ „Правното регулирање на вонбрачната заедница“, *Правник*, Скопје, јуни 2008; Ангел Ристов „Вонбрачната заедница и статусот на вонбрачните партнери во наследното право“, *Асоцијација Јуридика*, Струмица, 26-28 февруари 2010; Dejan Mickovik, Angel Ristov, *The Legal Regulation of the Non-marital Cohabitation in the Macedonian Family Law, International Survey of Family Law*, 2012.

²¹ Поопширно види кај Љвиљана Спириовиќ-Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, *Наследното право во Република Македонија*, Блесок, Скопје, 2010, стр. 66-82.

заеднички деца и да живеат долго време заедно, во случај на смрт тие немаат право законски да се наследуваат, поради што вонбрачните партнери се во понеповолна положба, за разлика од вонбрачните деца. Како резултат на тоа, тие се принудени да бараат решение за обезбедување на другиот вонбрачен партнер со тестамент, подарок или договор за доживотна издршка. Наспроти ова, во нашето право како законски наследници се појавуваат и лицата кои живееле во трајна заедница со оставителот, што е реткост во споредбеното право. Поради тоа, Комисијата смета дека сосема оправдано и логично и вонбрачните партнери да имаат право на законско наследување. Комисијата предлага доколку вонбрачната заедница траела најмалку пет години до моментот на смртта на оставителот, вонбрачниот другар да има право на законско наследување исто како и брачниот другар. Ако во вонбрачната заедница има заеднички деца, тогаш вонбрачната заедница треба да трае најмалку три години до моментот на смртта на оставителот.

3. Промени во правилата за зголемување и намалување на наследните делови

Едно од најспорните прашања кое создаде бројни дилеми за Комисијата беше прашањето дали да се предвидат промени во правилата за зголемување и намалување на наследните делови во првиот и во вториот законски наследен ред. Потребата од промени во правилата за зголемување и намалување на наследните делови особено е изразена во рамките на првиот законски наследен ред, каде ваква можност е предвидена само во корист на децата од претходните бракови на оставителот во однос на брачниот партнер.²² Принципот на рамноправност и еднаквост беше појдовен аргумент за потребата од промени и уредувањето на можноста за зголемување на наследните делови на сите наследници во првиот законски наследен ред, доколку се исполнети одредени услови (немање нужни средства за живот, неспособност за работа и сл.). Комисијата сметаше дека врз основа на тоа, ќе им се овозможи на сите наследници од првиот законски наследен ред да можат да бараат, доколку се исполнети законските критериуми, зголемување на наследниот дел за сметка на еден, повеќе или сите други наследници, па дури и да се наследи целата оставина. Согледувајќи ја можноста дека со ваквото решение секој наследник може да бара во однос на друг или другите наследници зголемување на својот наследен дел, се појави опасноста оставинската постапка од неспорна, во секој случај да стане спорна. Со тоа судовите непотребно би се оптовариле со нови предмети и би се отежнало остварувањето на наследните права. Од

²² Повеќе за дилемите поврзани со ова прашање види кај: Љиљана Спировиќ-Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, *Наследното право во Република Македонија*, стр. 82-106.

овие причини, Комисијата ретерира по однос на ова прашање и во законскиот текст предложи само измени на постојното решение, предлагајќи дополнителни критериуми за децата на оставителот од претходните бракови за да може да го остварат ова право.

Имајќи ги предвид последните реформи на современите наследни права со кои значајно се подобрува положбата на брачниот партнер,²³ како и проблемите во практиката поврзани со наследувањето на заедничкото живеалиште (семејниот дом), Комисијата сметаше дека е поцелисходно да се направат промени во рамките на вториот законски наследен ред со кои ќе се подобри положбата на брачниот партнер. Така, со уредувањето на правото на плодуживање на брачниот партнер на заедничкото живеалиште во рамките на вториот законски наследен ред, Комисијата смета дека ќе овозможи тој да не биде присилен да го промени последното место на живеење, а притоа да бидат заштитени правата на другите наследници. Поради тоа, Комисијата предлага во вториот законски наследен ред да се предвиди правото на плодуживање на преживеаниот брачен партнер во однос на заедничкото живеалиште.

4. Предвидување на правото на нужен наследен дел како облигациско право

Поаѓајќи од проблемите кои ги создава во практиката сегашниот концепт на правото на нужен дел како наследно право,²⁴ како и промените кои ги прифатија бројни наследни права во своите реформи,²⁵ Комисијата застава на становиштето дека и по однос на ова прашање се потребни промени. Во таа смисла, Комисијата предлага во Граѓанскиот законик правото на нужен дел да биде, по правило, од облигацископравен карактер. Во образложението на предлогот, Комисијата наведува повеќе предности на концептот на правото на нужен дел како облигациско право. Пред сè, кај овој концепт не се поништуваат тестаменталните располагања и не се поставува проблемот за оцена на совесноста ако тестаменталниот наследник или легатарот ја отуѓат стварта или правото. Понатаму, не се враќаат подароците кои ги направил оставителот за да се дополни нужниот дел, па поради тоа нема тешкотии околу утврдувањето на совесноста, односно несовесноста на даропримачот ако ја отуѓил или уништил стварта. Најпосле, нужниот наследник не се јавува како уни-

²³ Повеќе за подобрувањето на положбата на брачниот партнер во наследувањето види кај: Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, Положбата на брачниот другар во македонското и споредбеното наследно право, *Зборник на Правнои факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на проф. Тодор Пеливанов*, Правен факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, 2012, стр. 133-150.

²⁴ За ова поопширно да се види кај: Љиљана Спировиќ-Трпеновска, Ангел Ристов, „Правото на нужен дел во македонското и споредбеното право наследно право“, *Правник*, бр. 225, јануари 2011.

²⁵ За наследноправните системи кои го имаат прифатено концептот на правото на нужен дел како облигациско право види повеќе кај: Љиљана Спировиќ-Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, *Наследувањето во Европа*, стр. 216-227.

верзален наследник, поради што не стапува во правата и обврските на оставителот. Ова правило може да биде коригирано, како со волја на самиот завештател, изразена во тестамент, така и со одлука на судот, на барање на нужниот наследник. Според Комисијата правото на нужен дел од облигациски карактер овозможува нужниот наследник да се јави како посебен вид на доверител, кој со своето присуство не го комплицира управувањето и располагањето со наследството и не учествуваат во делбата на наследството. Од овие причини, Комисијата предлага правото на нужен дел да има облигацископравен карактер.

5. Укинување на рокот за враќање на подароците направени во последните 90 дена од животот на оставителот

Решението за враќање на подароците направени во последните 90 дена од животот на оставителот при повреда на правото на нужен дел претставува решение кое не е познато во споредбеното право.²⁶ Според Комисијата, ваквото решение во практиката овозможува изигрување и злоупотреба на наследните права на нужните наследници и го руши воспоставениот концепт на правото на нужен дел. Со тоа Комисијата смета дека се загрозува и нарушува принципот на правна сигурност. Од овие причини, Комисијата предлага законодавецот да го укине рокот за враќање на подароците сторени само во последните 90 дена од животот на оставителот, кој рок треба да изнесува три години.

6. Предвидување на нотарскиот тестамент

Во споредбеното право формата на нотарскиот тестамент е широко прифатена и практикувана.²⁷ Наспроти ова, во нашето наследно право формата на нотарски тестамент не е предвидена во важечкиот Закон за наследувањето, туку во Законот за нотаријатот. И покрај тоа што не станува збор за нова и различна форма на тестамент од судскиот тестамент,²⁸ Комисијата смета дека и оваа форма на тестамент треба да

²⁶ Во споредбеното право се присутни решенија кои предвидуваат подолги рокови во кои може да се оствари правото на враќање на подароците. Така, на пример, според германското право дополнувањето на нужниот дел со враќање на подароците може да се оствари од нужните наследници само ако подароците се направени во рок од помалку од десет години пред смртта на оставителот (§ 2325 BGB). Во Јапонија, правото да се бара намалување на тестаменталните подароци и на подароците направени за време на живот застарува во рок од една година (субјективен рок) од времето кога наследникот на законскиот обезбеден дел дознал за отворањето на наследството и направените подароци кои треба да се намалат и во рок од десет години (објективен рок) од отворањето на наследството. Во законодавствата од поранешните југословенски простори овој рок е исто така многу подолг во споредба со решението предвидено во македонското наследно право.

²⁷ Види подетално за ова кај: Љиљана Спиrowиќ-Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, *Наследното право во Република Македонија*, стр. 120-123.

²⁸ Нотарскиот тестамент се составува според одредбите што важат за составување на судскиот тестамент. Во таа смисла, специфичноста на овој тестамент се состои во овластувањето на нотарот да составува нотарски акт за изјавата на последната волја, како и фактот дека вака составениот нотарски акт, има форма и дејство соодветни на судски тестамент. Така, Љиљана Спиrowиќ-Трпеновска, *op. cit.*, стр. 155.

биде предвидена во Граѓанскиот законик, ценејќи ја се поголемата улога и значење на нотаријатот во правниот живот на граѓаните, како и прифатеноста на оваа форма на тестамент во споредбеното право. Според Комисијата преку можноста за поголем избор на завештателот во поглед на формите на тестамент, во нашето наследно право се прошируваат границите на начелото на автономијата на волјата во сферата на тестаменталното наследување. Со предвидувањето на нотарскиот тестамент во Граѓанскиот законик граѓаните ќе имаат поголема можност да се информираат за постоењето на овој вид тестамент, а ќе биде остварено и начелото на систематичност, опфаќајќи ги сите видови тестаменти во еден законски пропис. Поради сето ова, Комисијата предлага да се предвиди формата на нотарскиот тестамент и доколку е потребно од јавната расправа, да се уредат подробно неговите специфичности.²⁹

7. Востановување регистар на тестаментите

Во практиката чести се случаите кога оставителот ќе почине без наследниците да знаат дали има оставено тестамент, каква е формата на тестаментот и каде е оставен на чување. Со непронаоѓањето на тестаментот, последната волја на завештателот останува неиспочитувана. Покрај ова, присутни се и случаи на злоупотреби и уништување на тестаментот од страна на наследниците. Според нашето наследно право, начинот и местото на чувањето на тестаментот зависат од волјата на тестаторот и тие не влијаат на полноважноста на тестаментот.³⁰ Информирањето на наследниците за фактот за постоење тестамент и за начинот и местото на неговото чување зависи најчесто од волјата на тестаторот. Во државите членки на Европската Унија, како резултат на процесот на хармонизација на наследното право, се предвидува востановување регистар на тестаментите чии податоци ќе бидат преточени во единствениот Европски регистар на тестаментите.³¹ Вакви решенија предвидуваат и државите од нашето поблиско опкружување. Според Комисијата, востановувањето регистар на тестаментите, за кој ќе биде надлежна Нотарската комора, ќе овозможи целосно почитување и исполнување на последната волја на завештателот, како и зголемување

²⁹ Во современите наследноправни системи формата за нотарскиот тестамент се разликува по однос на бројот на сведоци. Во одредени законодавства возможно е составувањето нотарски тестамент и без присуство на сведоци, додека во други, се бара присуство на двајца сведоци или присуство на уште еден нотар, додека пак кај трети, се бара присуство на тројца сведоци. Повеќе за ова да се види кај: Louis Garb, *International Succession*, Kluwer Law International, 2004.

³⁰ Според важечкото наследно право, тестаторот има право на избор при одлучувањето за чувањето на тестаментот. Притоа, тестаторот може да одлучи тестаментот да го чува: 1. кај себе; 2. кај трето лице; 3. во установа специјализирана за вакви услуги (пошта, банка и др.); и 4. во суд. Во Законот за вонпарничната постапка е уредена постапката за чување исправи, врз основа на која, меѓу другото, најчесто во судот се прима на чување тестаментот, без разлика дали е своерачен или судски тестамент (чл. 286-294).

³¹ Повеќе за ова да се види кај: Angel Ristov, „Harmonizacija naslednog prava u EU“, *Revija za Evropsko pravo*, Udruženje za Evropsko pravo, Kragujevac, 2012.

на правната сигурност.³² Регистарот на тестаментите ќе овозможи олеснување на остварувањата на наследните права од страна на тестаменталните наследници, како и остварување полесен пристап до информациите за постоење и чување на тестаментот на оставителот. Најпосле, со неговото востановување нашето наследно право ќе се хармонизира со современите европски законодавства. Од овие причини, Комисијата предлага да се уреди регистар на тестаментите кој ќе биде воден од страна на Нотарската комора на Република Македонија.

8. Промени во договорот за отстапување на имотот за време на животот и договорот за доживотна издршка и нивно преминување во исклучива надлежност на нотарите

Еден од најспорните договори во практиката, од неговото уредување па сè до денес, е договорот за доживотна издршка. Неговата примена е пропратена со бројни дилеми поврзани со прашањето кој може да го склучи овој договор, дали може да се склучи непосредно пред смртта и др. Од тие причини, Комисијата ги преточи во норми позначајните одлуки на Врховниот суд на Македонија по одредени спорни прашања поврзани со договорот за доживотна издршка.³³ Позначајна новина е предвидувањето забрана за склучување на договорот за доживотна издршка помеѓу брачните партнери. Комисијата мисли дека со уредувањето на договорот за доживотна издршка и договорот за отстапување на имот за време на живот во Законот за облигациските односи се наруши систематичноста на одредбите од сферата на наследувањето, и покрај тоа што по својата суштина овие договори по своето значење се поблиску до наследноправната материја, за разлика од облигацископравната регулатива. Од овие причини, Комисијата смета дека е сосема оправдано овие договори да бидат уредени во делот за наследноправните односи. Со оглед дека судовите од година во година имаат зголемен обем на работа, склучувањето на овие договори како неспорни, Комисијата предлага тие да преминат во исклучива надлежност на нотарите.

³² Во однос на востановувањето регистар на тестаментите, и Комисијата го дава следниов предлог: „Фактот за составување, чување и прогласување на тестаментите се евидентира во Регистарот на тестаментите. Регистарот на тестаментите е јавна евиденција која ја води НКРМ во согласност со прописите на Министерството за правда. Податоците за Регистарот на тестаментите на барање на завештателот доставуваат: надлежните судови, нотари, адвокати и лица кои составиле тестамент. Податоците од Регистарот на тестаментите не може пред смртта на завештателот никому да се стават на увид, освен на завештателот или лице кое тој за тоа посебно го овластил. Фактот дека податоците за тестаментот не се евидентирани во Регистарот на тестаментите не влијае на неговата полноважност.“

³³ Комисијата предлага одредба со која се предвидува конверзија на договорот за доживотна издршка во договор за дар која гласи: „Ако договорот за доживотна издршка е склучен непосредно пред смртта на примателот на издршката или воопшто не се реализирала издршката од страна на давателот, таквиот договор има правна важност на договор за подарок“. Исто така предлага и одредба со која изрично се предвидува дека: „Договорот за доживотна издршка е основ за стекнување право на сопственост и запишување на правата на недвижностите на давателот на издршката во Катастарот на недвижностите“.

9. Предвидување право на законско наследување на постхумно зачатото дете

Со донесувањето на Законот за биомедицински потпомогнато оплодување³⁴ од 2008 година, нашето законодавство се вброи во ретките законодавства во Европа и во светот кое ја дозволува постхумната репродукција - можноста жената да биде оплодена со смрзнатиот репродуктивен материјал на мажот по неговата смрт.³⁵ Додека од една страна законодавецот направи една револуционерна промена, благодарение на новите репродуктивни технологии, од друга страна во Законот за наследување постхумно зачатото дете нема право на законско наследување.³⁶ Имено, Законот за наследување предвидува дека наследник може да биде само лице кое е живо во моментот на смртта на сопавителот, или кое било зачат во текот на животот на оставителот. Кај постхумното оплодување детето се зачнува по смртта на оставителот, поради што во нашето наследно право тоа не може да се јави како наследник. Ваквото решение според Комисијата е дискриминирачко од повеќе аспекти кон постхумно зачатото дете. Тоа освен што ќе се роди без еден родител и ќе живее во монородителско семејство, нема да има ниту право на наследување, што е неправедно. Поради тоа, Комисијата предлага да се признае правото на законско наследување на постхумно зачатото дете.

10. Уредување на комориентите

Во нашето наследно право Законот за наследувањето не предвидува посебна одредба за комориентите.³⁷ При ваква состојба, кога постои правна празнина, во случај кога повеќе лица кои се роднински поврзани ќе починат истовремено или пак ќе бидат прогласени за умрени, а притоа во судска постапка не можело да се утврди точниот момент на

³⁴ „Службен весник на Република Македонија“ бр. 37/08.

³⁵ Повеќе за постхумната репродукција види кај: Дејан Мицковиќ, Постхумната репродукција и наследното право, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, Vol. 61, Br. 2, Zagreb, 2011; Правните и етичките дилеми што произлегуваат од Законот за биомедицински потпомогнато оплодување на Република Македонија“, *Зборник од Првата меѓународна интердисциплинарна конференција „Биоетика - знак на новото доба: Биоетика, медицина, право и медицина“,* Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Правен факултет „Јустинијан Први“ Скопје, 2012; Dejan Mickovik, Angel Ristov, *Biomedical Assisted Fertilization in Macedonia, Serbia and Croatia: Ethical and Legal Aspects*, See *Law Review*, 2012.

³⁶ Доколку законодавецот го дозволил и правно го регулирал постхумното оплодување, тогаш морал да предвиди децата да можат да станат наследници во однос на нивниот татко. Не е прифатлива дискриминацијата на децата која за основа го има моментот на зачнувањето. Доколку не се промени законското решение и постхумно зачатите деца не добијат можност да станат наследници како и сите други деца, тие би биле во крајно неповолна положба. Прво, тие се раѓаат без еден родител, без татко. Тоа значи дека ќе живеат во монородителско семејство без неџа, грижа и љубов од страна на таткото. Сите истражувања покажуваат дека најчесто тие семејства имаат и поголеми финансиски проблеми од другите, затоа што за нивното издржување придонесува само еден родител. Ако на ваквата положба на детето уште ја надоврземе и забраната тоа да стане наследник на својот татко, тогаш навистина ќе се создаде една категорија на деца која ќе биде крајно дискриминирана.

³⁷ За правното уредување на комориентите во споредбеното право види повеќе кај: Љиљана Спировиќ-Трплевска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, *Наследното право во Република Македонија*, стр. 62-66.

смртта на ниту едно од нив, се поставува прашањето кое правило судот, односно нотарот ќе треба да го примени. Според Комисијата, со правното уредување на ситуацијата на истовремената смрт на повеќе лица кои се роднински поврзани – комориенти би се пополнила повеќедецениската правна празнина во нашето наследно право и би се олеснале постапките за расправање на оставината пред нотарите. Во таа насока, Комисијата предлага законски да се уреди случајот на истовремена смрт на повеќе лица кои се роднински поврзани – комориенти. Притоа, Комисијата го предлага доминантното становиште во споредбеното право - претпоставката дека комориентите умреле истовремено, поради што тие не се наследуваат меѓу себе, освен ако не се докаже спротивното.

11. Предвидување на датумот како суштествен елемент на своерачниот тестамент

Постојното законско регулирање на своерачниот тестамент во практиката создава големи проблеми.³⁸ Имено, сознанијата добиени од практиката говорат дека во случај кога тестаментот не е датиран, како редовна појава во судските процеси се појавува оспорувањето на тестаменталната способност на тестаторот од страна на наследниците кои не се согласуваат со последната изјава на волја на тестаторот.³⁹ Фактот што законодавецот не го предвидува датумот како суштествен елемент на своерачниот тестамент доведува до проблеми при реализацијата на последната волја на завештателот и до водење долготрајни парници поврзани со големи финансиски трошоци. Практиката, исто така, покажува дека како резултат на тоа што датумот не е суштествен елемент на своерачниот тестамент, чести се случаите кога во присуство на повеќе тестаменти со кои оставителот располагаал со ист имот, се појавува спорно прашање кој од овие тестаменти е последната изјава на волјата на завештателот. Со одредбата дека датумот е несуштествен услов на своерачниот тестамент, воопшто не се придонесува кон остварување на приципот на правна сигурност. Имајќи ги предвид овие причини, како и решенијата од споредбеното право,⁴⁰ во кои датумот е суштествен елемент за полноважност на своерачниот тестамент, Комисијата предлага да се предвиди датумот како суштествен елемент на своерачниот тестамент.

³⁸ Види подетално за ова кај: Љиљана Спировиќ-Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, *Наследување* во *Европа*, стр. 317-322.

³⁹ Во оваа смисла, судската практика со право забележува дека кога законските наследници не се задоволни со распоредот на оставината распределена со тестаментот, кога нивната наследна надеж не е остварена, прибегнуваат во изразувањето несогласност со изјавата на последната волја и изнесуваат некоја причина за неважност на тестаментот.

⁴⁰ Во споредбеното право датумот е суштествен елемент на своерачниот тестамент во наследните права на: Германија, Франција, Италија, Австрија, Шпанија, Бугарија, Аргентина, Белгија, Чешка, Грција, Мексико, Полска, Швајцарија, Тајван, Турција, Кина, Јапонија и др.

12. Инкорпорирање на потврдата за меѓународниот тестамент

Формата на меѓународниот тестамент во нашето наследно право беше прифатена кон крајот на седумдесеттите години од минатиот век. Оттогаш, па до денес, според сознанијата од практиката, оваа форма на тестамент воопшто не се применува од страна на граѓаните. Во Законот за наследување од 1996 година законодавецот пропушти во содржината на законскиот текст да ја инкорпорира содржината на потврдата за меѓународниот тестамент.⁴¹ Овој пропуст во практиката може да создаде проблеми доколку граѓаните се одлучат да ја изберат оваа форма на тестамент. Поаѓајќи од оваа причина, како и од решенијата во споредбеното право, Комисијата сметаше дека е потребно потврдата за меѓународниот тестамент да биде инкорпорирана во текстот на Граѓанскиот законик во кој се уредени наследноправните односи.

13. Други прашања

Покрај овие позначајни прашања во реформата на наследното право во Македонија, за кои Комисијата во преднацртот на книгата 4 „Наследноправни односи“ потемелно се задржа, од теоретски, практичен и споредбеноправен аспект, се наметнаа и други прашања кои прозлегуваат од современите тендеции во наследното право. Во таа смисла, како посебни прашања за размислување кои се поставија пред Комисијата беа дали да се предвидат посебни одредби за наследување на семејниот бизнис, наследувањето акции и удели, наследувањето земјоделско земјиште и фарми, наследувањето на вршење одредена дејност (нотар, лекар, извршител и др.), правото на првенствено намирување на доверителите од оставината, предвидување законски задолжителен рок за поведување оставинската постапка, нотарот да биде должен по добивањето на оставинскиот предмет да објави оглас со кој во рок од 30 дена ќе ги повика доверителите на оставителот да ги пријават своите побарувања, како и да се преземат одредбите за наследувањето од Законот за сопственост и други стварни права. За овие прашања, Комисијата очекува да се расправа на јавните дебати и дискусии од страна на пошироката правничка јавност, со цел да се утврди дали постои реална потреба, можност и волја законодавецот овие прашања да ги уреди во Граѓанскиот законик на Р. Македонија.

II. РЕФОРМИ ВО СЕМЕЈНОТО ПРАВО

Според предвидената динамика во планот на Комисијата за изготвување на Граѓанскиот законик, во наредниот период претстои изгот-

⁴¹ За ова повеќе кај: Љиљана Спировиќ-Трпеновска, Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, *Наследното право во Р. Македонија*, стр. 117-120.

вувањето на преднацртот за семејноправните односи. Комисијата за семејно и наследно право веќе работи на првичната верзија на реформите во семејноправните односи. За разлика од наследното право, кое не е толку подложно на промени, работата на Комисијата на овој дел се очекува да биде многу потешка, имајќи ги предвид бројните и драматични промени кои се случуваат во брачните, семејните и општествените односи, на кои не е имуно ниту македонското општество.⁴² Во таа смисла, уште на почетокот на работата на Комисијата се наметнаа голем број прашања и дилеми поврзани со реформата на семејното право. Сепак, како позначајни прашања кои треба да бидат опфатени со оваа реформа се: потемелното уредување на вонбрачната заедница, уредувањето на брачниот договор, ревидирање на законскиот имотен режим на брачните партнери, промени во разводот на бракот, предвидување посебна правна заштита на семејниот дом, како и прецизно уредување на вршењето на родителското право по разводот на брак. Покрај овие позначајни прашања, присутни се и поголем број други промени кои треба да бидат иплементирани во оваа реформа.

1. Попрецизно уредување на вонбрачната заедница

Една од придобивките на современите општествени тенденции, која следува како логичка последица на изедначувањето на статусот на вонбрачните деца со брачните, е признавање и уредување на вонбрачната заедница.⁴³ Во македонското општество од година во година сè повеќе расте бројот на разведени бракови што придонесува и за пораст на вонбрачните заедници. Но, покрај ова, мошне честа е и појавата младите парови да започнат заеднички живот во форма на вонбрачна заедница пред да се одлучат да стапат во брак.⁴⁴ Од овие причини, како и од фактот што постојното законско определување на вонбрачната заедница создава бројни проблеми во практиката,⁴⁵ Комисијата смета дека се неопходни одредени промени во нејзиното законско регули-

⁴² Поопширно за ова да се види кај: Дејан Мицковиќ, Ангел Ристов, *Променише во семејството и реформише во семејното право во европските земји*, стр. 353-374.

⁴³ Според статистичките податоци за Република Македонија, бројот на разводи во 2010 година бележи зголемување од 33,6 % во споредба со 2009 година и изнесува 1.720. Статистиката истовремено покажува дека бројот на склучени бракови во 2010 година во споредба со претходната 2009 година е намален за 5 % и изнесува 14.155. Види: Марија Тасев, „Традицијата ја губи битката за семејството“, *Дневник*, 12-13 мај 2012 година, стр. 1 и 4.

⁴⁴ Што се однесува до прашањето за конкретниот број вонбрачни заедници во македонското општество, сè уште нема официјални податоци. Меѓутоа, во споредба со скандинавските држави и другите држави во Европа, бројот на вонбрачни заедници во Македонија е значително мал. Тоа се должи пред сè на патријархалните вредности коишто се сè уште доминантни и присутни во нашето општество. Ова становиште го потврдуваат податоците на малиот број деца родени вон брак во Р. Македонија кој изнесува приближно 12 % од вкупниот број на новородени деца.

⁴⁵ Пропустот на законодавецот во однос на брачните пречки создава нелогичности, во смисла вонбрачната заедница да произведува правни дејства, и покрај тоа што вонбрачниот партнер или партнерка е оженет или омажена, односно едниот или двајцата вонбрачни партнери се во брак или пак се во блиско сродство помеѓу себе, на пр. први братучеди и др. Ваквото решение создава големи проблеми во судската пракса при докажувањето на делот во заедничкиот имот на вонбрачните другари, кога кај еден од нив бракот сè уште полноважно правно не престанал.

рање.⁴⁶ Во законското определување на вонбрачната заедница, законодавецот не предвидел никакви законски пречки кои се однесуваат на вонбрачните другари. Науката за семејното право, и пред да биде донесен Законот за семејство од 1992 година, го застапуваше стојалиштето според кое за да предизвика правни последици, во вонбрачната заедница при нејзиното засновување и за целото нејзино времетраење не треба да постојат брачни пречки.⁴⁷ Ова становиште и денес не е променето во науката која подолго време укажува дека овој пропуст законодавецот треба да го коригира.⁴⁸ Поради ова, Комисијата предлага во законската дефиниција да биде предвидено дека *не треба да ѝстојат брачни пречки помеѓу вонбрачните другари*. Што се однесува до прашањето кој концепт на вонбрачна заедница да се прифати, Комисијата размислува: 1) дали и понатаму да остане концептот на нерегистрирана вонбрачна заедница; 2) да се воведат концептот на регистрирана вонбрачна заедница; и 3) да се прифати мешовит концепт. Комисијата се одлучи за мешовитиот концепт, оставајќи им на вонбрачните партнери самите да одлучат дали својата вонбрачна заедница ќе ја регистрираат со изјава кај нотар со цел полесно докажување на постоењето и на времетраењето на вонбрачната заедница или нема да ја регистрираат, изложувајќи се на потешки последици при докажувањето и остварувањето на нивните права.

2. Воведување и законско регулирање на брачниот договор

За воведувањето и правното регулирање на брачниот договор во нашето семејно законодавство науката веќе подолго време се залага, како основна претпоставка за постоењето на договорниот брачен режим.⁴⁹

⁴⁶ Законодавецот во членот 13 од ЗС вонбрачната заедница ја определува како: „*Заедница на живои на маж и на жена која не е заснована според одредбите на овој закон (вонбрачна заедница) и која траела најмалку една година, е издначена со брачна заедница во поглед на правото на меѓусебно издржување и имотот стекнат за време на траењето на ова заедница*“. Поаѓајќи од наведеното законско дефинирање на вонбрачната заедница, може да се забележи дека законодавецот како суштествени услови за нејзиното постоење и полноважност ги предвидува исклучиво следниве услови: 1) Постојење заедница на живот на маж и на жена; и 2) Рок на траење на ваквата заедница од најмалку една година.

⁴⁷ Во оваа смисла, професорот Миле Хаџи Василев смета дека вонбрачните заедници во кои не постојат брачни пречки помеѓу вонбрачните партнери се правно дозволени. Вонбрачните заедници во кои постојат некои од брачните пречки кои се предвидени со закон се сметаат за незаконски и неморални заедници. Миле Хаџи Василев, *Семејно право*, Студентски збор, Скопје, 1990, стр. 226-227.

⁴⁸ За ова види повеќе кај: Дејан Мицковиќ, Лидија Стојкова, „Вонбрачната заедница во современите семејства“, *Европјалог*, бр. 15, Студентски збор, 1999-99; Љиљана Спиrowиќ-Трпеновска, „Аналогија на вонбрачната со брачната заедница“, *Зборник во чест на проф. Борислав Благоев*, Скопје, 2007; Дејан Мицковиќ, „Правното регулирање на вонбрачната заедница“, *Правник*, Здружение на правниците на РМ, бр. 195-196, 2008, стр. 8; Ангел Ристов, „Вонбрачна заедница“, Јубилејна меѓународна научна конференција по повод 20-годишнината од основањето на Правниот факултет во Велико Трново, *Ius est ars boni et aequi*, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Велико Трново, 2012, стр. 96-113.

⁴⁹ Повеќе за брачниот договор да се види кај: Dejan Micković, Angel Ristov, „Брачни уговор у makedonskom i uporednom pravu“, *Pravni život* (коавтор), Udruženje pravnika Srbije, Beograd, 2012; Ангел Ристов, „Дали е потребен брачниот договор во македонското семејно законодавство“, *Нотариус* бр. 23, Нотарска комора на РМ, Скопје, 2013, стр. 31-45; Ангел Ристов, „Брачен договор – непознаница, реалност или нужност во современото македонско семејно право“, *Годишник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на проф. Љиљана Спиrowиќ-Трпеновска*, том 43, Правен факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, 2013, стр. 147-166.

Врз основа на брачниот договор, идните или сегашните брачни другари, како и вонбрачните партнери, ќе бидат во можност пред нотарот да ги уредат правата и обврските од имотен карактер со склучувањето, времетраењето и престанокот на заедницата. Со темелното уредување на брачниот договор (дефиниција, договорни страни, предмет на договорот и др.), по примерот на современите семејни права, Комисијата смета дека ќе се пополни сегашната правна празнина по однос на ова прашање кое засега во практиката се остварува врз основа на начелото слобода на договарање. Комисијата мисли дека предвидувањето на брачниот договор ќе им овозможи алтернатива на имотните брачни/вонбрачни партнери самостојно и по своја волја да ги уредат имотните односи за времетраењето на нивната заедница, како и во случај на нејзин престанок. Со тоа нашето законодавство ќе се приближи кон современите семејни законодавства кои одамна го познаваат и уредуваат овој значаен институт. Најпосле, со воведувањето на брачниот договор досегашната практика ќе биде ставена во законски рамки со што ќе биде постигната поголема правна сигурност во сферата на семејното право. Уредувањето на брачниот договор со клаузула на извршност особено ќе им ја олесни работата на извршителите при реализацијата на побарувањата од страна на доверителите, имајќи предвид дека постојната регулатива им создава бројни проблеми и дилеми. Ова самото по себе ја наметнува и дилемата дали не се потребни и промени во законскиот имотен режим на брачните партнери со попрецизни одредби за тоа кој е заеднички, а кој посебен имот.

3. Уредување посебна правна заштита на семејниот дом

Уредувањето посебна правна заштита на семејниот дом е следната голема новина во реформата на семејното право. Семејниот дом претставува нужност без која не може да се замисли постоењето на семејството и остварувањето на неговите функции. Тој претставува централно средиште кое ги поврзува брачните партнери, родителите и децата во остварувањето на семејните права и должности.⁵⁰ Затоа во современите семејни законодавства брачниот дом ужива посебна правна заштита во семејните односи, како за време на постоењето на бракот, така и кога бракот е разведен и од него има малолетни деца. Ова прашање особено станува чувствително кога брачниот партнер кому децата му се доверени на чување и воспитување го нема самостојно решено станбеното прашање. Поради тоа, мошне честа појава по разводот на бракот е продажбата на брачниот дом и преселбата на децата во нова средина, што има нега-

⁵⁰ Повеќе за ова види кај: Ангел Ристов, „Правниот статус на семејниот дом во македонското и споредбеното семејно право“, *Правник*, бр. 251, Здружение на правниците на РМ, Скопје, 2013, стр. 14-17; Angel Ristov, „The legal Status of the Marital Home in the Macedonian and Comparative Law“, *Justinianus Primus Law Review*, Скопје, 2012.

тивно влијание врз нивниот развој. Комисијата смета дека е очигледна потребата од предвидувањето посебна правна заштита на брачниот дом со што нашето право ќе се приближи до другите современи семејни права. Оваа заштита би се однесувала како за времетраење на бракот, така и во случај на развод на бракот. Кога бракот трае, Комисијата мисли дека е потребно да се предвиди решение според кое располагањето со брачниот дом се ограничува со согласноста на другиот брачен другар, и покрај тоа што брачниот дом е во исклучива сопственост на еден од брачните партнери. Во случај на развод на бракот, Комисијата размислува да предвиди решенија според кои судот ќе може да донесе решение во зависност од правниот режим на брачниот дом, пред сè тргнувајќи од најдобриот интерес на децата, брачните партнери, имотните односи и други критериуми. Со овие решенија значително би се подобрила положбата на децата, имајќи го предвид начелото дека одлуките треба да се донесуваат во најдобар интерес на децата. Со оглед дека преместувањето на детето на нова локација за живеење претставува товар и стрес за детето, регулирањето на овие прашања би требало да ги спречи ваквите појави во иднина.

4. Прецизно уредување на вршењето на родителското право по развод на бракот

Едно од најважните прашања кое треба да претпри значајни промени во престојната реформа е вршењето на родителското право по развод на бракот. Во Република Македонија не постои прецизна законска одредба според која родителите заеднички го вршат родителското право и по разводот на бракот. Ваквата празнина создава бројни проблеми во остварувањето на родителските одговорности по разводот на бракот. Така, родителот кај кој се доверени децата на чување и воспитување ги носи сите значајни одлуки за нив, а другиот родител има право само да одржува лични односи со децата и обврска да плаќа издршка. Ова негативно се одразува на неговата подготвеност да се ангажира во одржувањето лични односи со детето и во неговата грижа за благосостојбата, образованието и воспитувањето на детето, поради што е практично исклучен од можноста да решава за прашањата што се одбитно значење за иднината на детето. Поради ова, Комисијата мисли дека е потребно изрично да се предвиди дека родителското право се врши заеднички и спогодбено и по разводот на бракот затоа што тоа е во интерес и на таткото и на мајката и на децата. Освен ова, законот треба да се промени и во делот на големите ингеренции на Центарот за социјална работа во однос на вршењето на родителското право по разводот на бракот и надзорот над вршењето на родителското право, што треба да биде остварувано од страна на судот во согласност со чле-

нот 6 став 1 на Европската конвенција за заштита на на човековите права и основни слободи. Ова е така од причина што Комисијата смета дека одлуките на судот обезбедуваат поголема правна сигурност, непристрасност и еластичност во одлучувањето.

5. Промени во разводот на бракот

Со престојната реформа се предвивуваат и одредени измени во разводот на бракот. Комисијата го застапува становиштето дека за разводот на брак со заемна согласност на брачните партнери во случај кога немаат заеднички деца, по спроведената неуспешна медијација, треба да биде надлежен нотарот. Со оваа промена значајно би се прошириле ингеренциите на нотарите во областа на семејното право. Комисијата, исто така, размислува да предложи во случај кога бракот се разведува со заемна согласност на брачните партнери тие задолжително да се спогодат и за поделбата на заедничкиот имот.

6. Други прашања

Покрај погоренаведените позначајни новини на кои Комисијата сè уште работи како следни промени кои би биле во фокусот на вниманието се: реформа во надлежностите и работата на Центарот за социјална работа; отстранување на брачната пречка IQ под 36; отстранување на брачната пречка сродство по сватовство по автоматизам по престанок на бракот; повторно воведување брачно советувашиште; дополнување на одредбата за заблуда – во поглед на битните елементи личноста и својствата; да се вметне посебен член со кој се востановува начелото во „најдобар интерес на детето“ како водечко за сите работи кои се однесуваат за одлуки поврзани со вршењето на родителската одговорност; да се вметне посебен член дека во постапките за кои се решава за правата и интересите на детето треба да се земат и неговите ставови и мислења во согласност со возраста и степенот на зрелоста на детето; забрана за физичко казнување на децата; воведување ДНК-анализа при утврдување на татковство; востановување судска контрола за донесување одлука кај кој од родителите детето ќе остане на чување и воспитување ако тие не живеат заедно и не можат да се спогодат; начинот на одржување на личните контакти да се регулира со подзаконски акт во кој ќе биде утврден минимумот контакти; востановување нов модел на издршка; донесување посебен закон за семејство; ревидирање на постапката за посвојување; укинување на непотполното посвојување; одлуката за издршка да има својство на извршна исправа со надлежност на извршителите и др.

Стручниот совет на Нотарската комора на РМ, врз основа на членовите 18 и 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на НКРМ, на седницата одржана на ден 05.07.2013 година ги утврди и Управниот одбор на Нотарска комора на РМ, на седницата одржана на ден 30.11.2013 година, ги усвои следните

ЗАКЛУЧОЦИ

ОД РЕДОВНОТО СТРУЧНО СОВЕТУВАЊЕ ОДРЖАНО НА 20 И 21 АПРИЛ 2013 ГОДИНА ВО ОХРИД, ХОТЕЛ МЕТРОПОЛ И БЕЛВИ

Вр основа на излагањата, прашањата и дискусиите на Стручното советување на нотарите, одржано во Охрид на 20 и 21 април 2013 година, Стручниот совет на Нотарската комора на Република Македонија ги утврди следните заклучоци:

1. Кога од страна на Државен правобранител или трето лице кое не е странка во постапка пред нотар е доставено барање до нотар за доставување фотокопија од нотарски акт потребен за поднесување тужба, заради заштита на личните податоци, нотарот на државниот правобранител согласно членот 79 од Законот за нотаријатот ќе му издаде потврда за постоење упис во која ќе бидат наведени податоците од уписникот, со известување дека фотокопија, односно препис од нотарскиот акт ќе достави само по барање на судот;

2. Кога со нотарски акт – договор за залог (хипотека) за одобрување станбен кредит е воспоставено заложно право, при што во листот „Г“ од имотниот лист е запишан продавачот на станот како заложен должник, за Агенцијата за катастарот на недвижностите договорот за купопродажба на стан со кој се променил хипотекарниот должник претставува правен основ за промена, па наместо претходниот сопственик (на пр. градежна фирма), како хипотекарен должник треба да го запише новиот сопственик кој веќе е запишан во листот „А“ од имотниот лист;

3. Кога нотарот пред кого се води оставинска постапка ги повикал на рочиште наследниците кои се наведени во смртовницата и поканите

се вратени од пошта со назнака дека „лицата се умрени“, а во смртовницата нема наведено други наследници и нема податоци дали оставителот има или нема имот, туку стои „непознато“, нотарот без спроведување постапка (на записник или со посебно решение) ќе донесе решение да не се води постапка за расправање на оставина поради немање имот во согласност со членот 165 од Законот за вонпарнична постапка и предметот ќе го врати до надлежниот суд;

4. До нотар е поднесен предлог за поведување оставинска постапка на оставител кој за време на својот живот имал склучено две брачни заедници, од кои со првата сопруга која починала имал две деца, а со втората сопруга која е жива исто така има две деца. Во бракот со првата сопруга, која е почината, се стекнал со сопственост на недвижен имот, а децата на оставителот од првата сопруга имаат поднесено тужба за утврдување оставинска маса на оставителот. Во ваков случај нотарот ќе донесе решение за прекин на постапката согласно членовите 173 и 176 од Законот за вонпарнична постапка и ќе ги сочека резултатите од поведената парнична постапка.

Но ако не е поведена парнична постапка, а наследниците истакнале барање за утврдување оставинска маса на оставителот, нотарот ќе ги упати наследниците од првата сопруга против наследниците од втората сопруга заедно со втората сопруга да докажат дека нивната мајка во текот на брачната заедница со оставителот е сопственик на $\frac{1}{2}$ од заеднички стекнатиот имот;

5. Доколку во текот на фазата на достава на решението за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа од самата повратница се утврди дека должникот живее во друг град (со наведена точна адреса), а не во местото на кое се наоѓа подрачјето на нотарот што го донел решението, нотарот со решение ќе се огласи за месно ненадлежен и ќе го укине донесеното решение и по избор на доверителот, предметот ќе го достави до месно надлежен нотар на натамошно постапување.

Ако во повратницата е наведено дека должникот живее во друг град, а не е наведена точната адреса, нотарот треба да се обрати до МВР за добивање податоци за адреса на живеалиште на должникот. Доколку од добиените податоци од МВР се утврди дека должникот живее во друг град, нотарот со решение ќе се огласи за месно ненадлежен;

6. Доколку во доверен извршен предмет од предлогот се гледа дека должникот има живеалиште во друг град различен од градот на нотарот на кој му е доверен предметот, нотарот на кого му е доверен предметот од судот ќе ја продолжи постапката, односно ќе изврши достава на ре-

шението донесено од судот, без оглед на тоа што должникот има живеалиште во друг град. Ова е така затоа што се работи за доверен извршен предмет во кој нотарот не носи решение, туку е должен да изврши достава на решението донесено од судот;

7. Во постапка за донесување на решение за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа кога должникот е правно лице кое е во стечај или ликвидација, предметот не се доставува (препраќа) на постапување до судот, туку нотарот треба да постапи согласно членот 200 став (5) од Законот за парничната постапка, односно со решение ќе ја прекине постапката, како последица од отворена стечајна постапка;

8. Кога во фазата на достава на решението за дозвола за извршување истото се враќа дека должникот е во затвор, во тој случај нотарот доставата ќе ја врши согласно членот 132 од Законот за парничната постапка, односно доставата со посебно пливо ќе ја назначи до Управата на затворот и со пропратно писмо ќе ги извести органите на затворот дека има потреба да се достави определено писмено до штитеник на затворот, со тоа што во самото пливо ќе се стави второ затворено пливо кое ќе му биде доставено на должникот, со напомена дека повратницата треба да биде вратена на нотарот;

9. Ако во фазата на достава на решение за дозвола за извршување доставницата е вратена со назнака дека „лицето не живее на таа адреса“ и по обраќање на нотарот до МВР е добиено известување дека лицето починало, нотарот не треба да бара извод од матична книга на умрените, туку известувањето добиено од МВР е доволен доказ нотарот да донесе решение за прекин на постапката. Дополнителни докази не се потребни;

10. Ако доверителот бара повлекување на предлогот пред решението да му биде доставено на должникот, нотарот нема да донесе формално решение, туку само ќе го констатира повлекувањето. Доколку пак доверителот бара повлекување на предлогот откако решението му е доставено на должникот, нотарот треба да донесе формално решение со кое предлогот ќе се смета за повлечен со право на жалба и ќе го укине донесеното решение;

11. Месно надлежен нотар за составување нотарски акт - договор за залог на движни предмети (рачен залог) е нотарот на чиешто службено подрачје се наоѓа предметот на залогот или живеалиштето, односно седиштето на заложниот должник согласно членот 22-а став (3) од Законот за договорен залог.

За подвижните ствари кои подлежат на задолжителна законска регистрација, надлежен е нотарот на подрачјето каде заложниот должник има живеалиште или престојувалиште, односно седиште за правно лице.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Марјан Коцевски с.р.

Стручниот совет на Нотарската комора на РМ, врз основа на членовите 18 и 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на НКРМ, на седницата одржана на ден 21.11.2013 година ги утврди и Управниот одбор на Нотарската комора на РМ, на седницата одржана на ден 30.11.2013 година, ги усвои следните

ЗАКЛУЧОЦИ

ОД РЕДОВНОТО СТРУЧНО СОВЕТУВАЊЕ НА НОТАРИТЕ ОДРЖАНО НА 28 И 29 СЕПТЕМВРИ 2013 ГОДИНА ВО СТРУМИЦА, ХОТЕЛ СИРИУС

Вр основа на излагањата, прашањата и дискусиите на Стручното советување на нотарите, одржано во Струмица на 28 и 29 септември 2013 година, Стручниот совет на Нотарската комора на Република Македонија ги утврди долунаведените заклучоци.

1. ЗАКОН ЗА КАТАСТАР НА НЕДВИЖНОСТИТЕ

1. Прашање: Предбележан е нотарски акт (договор за купопродажба) кој чека на оданочување. Во исто време извршителот става налог за извршување на истиот имот. Кој има поголема правна сила: нотарскиот акт или налогот за извршување? Какво е правното дејство на предбелешката, кога и кој ја брише од имотниот лист?

Заклучок: Кога во катастарот е предбележан нотарски акт – договор за купопродажба кој чека на оданочување и во исто време од извршител е ставен налог за извршување на имотот опфатен со договорот за купопродажба кој е прибележан во катастарот по предбележувањето на нотарскиот акт, бидејќи предбележувањето на нотарскиот акт е извршено пред доставувањето на налогот за извршување, нотарскиот акт има поголема правна сила во периодот од 6 месеци од денот на извршеното предбележување, без оглед што налогот за извршување е прибележан (римска максима - прв во времето, прв во правото). Доколку предбелешката се оправда во рок од 6 месеци, ќе се изврши укнижување и притоа прибележаниот налог од извршителот, катастарот ќе го избрише. Ако нотарскиот акт не се оправда во периодот од 6 месеци, тогаш предбележувањето ќе се избрише, а налогот за извршување ќе остане во сила.

2. Прашање: Во ИЛ е запишано земјиште од КП 128 дел 1 и има 17 ставки за земјиште под зграда со различна површина. Заснована е хипотека (залог) само на дел од објектите и земјиштето под нив. Зошто ка-

тастарот хипотеката не ја запишува по договорот само на наведените површини на земјиштето под објект, туку ја запишува на цела парцела со текстуална прибелешка за кои површини се однесува залогот?

Заклучок: Хипотеката е поврзана со број на катастарска парцела, односно се работи за една парцела во листот Б, а не за повеќе парцели, деловите се во листот А и нормално е во текстуалниот дел да се запише за кој идеален дел се однесува хипотеката. Делба на парцела по основ на култура во рамките на една катастарска парцела не постои. Податоците за земјиште под објект, двор итн. се само податоци од информативен карактер, а во правниот промет постои еден објект, а тоа е катастарската парцела или објектот на истата. Во конкретниот случај, хипотека може да се заснова на идеален дел од катастарската парцела, а доколку тоа е можно и доколку сакаат странките, врз основа на изготвен елаборат за нумерички податоци, таа парцела може да се раздели на соодветни делови согласно урбанистичкиот план (градежни парцели).

3. Прашање: Дали при засновање хипотека врз куќа и земјиште ќе има потреба од обезбедување писмена согласност од носителите на правото на инфраструктурни објекти кои поминуваат над/ под нив и кои сè уште не се запишани како сопственици во ИЛ? Какви правни импликации ќе предизвикаат инфраструктурите во случај на реализација на хипотеката?

Заклучок: При засновање хипотека врз куќа и земјиште, нема потреба од барање писмена согласност од носителот на правото на инфраструктурните објекти, кои поминуваат над/ под нив, од причина што ова право се однесува само на инфраструктурата како објект, а не и на земјиштето. При реализација на хипотеката не треба да се очекуваат импликации од страна на инфраструктурите.

4. Прашање: Дали при склучување договор за хипотека е потребно засебно полномошно (за вадење на ИЛ со матичен број) заради пратење на состојбата на недвижноста на која е заснована хипотеката?

Заклучок: Состојбата со промените на недвижноста може да се прати преку бројот на имотниот лист, бројот на катастарската парцела и бројот на зградата, бројот на станот и слично. Нема законско ограничување во однос на овластувањата за вадење имотни листови и следењето на катастарската парцела да бидат инкорпорирани во самиот договор.

При склучување договор за хипотека не е потребно засебно полномошно за вадење имотен лист со матичен број, туку доволно е во самиот договор да се вметне одредба дека се овластува хипотекар-

ниот доверител да може да вади имотни листови и да ги преземе сите други работи кои се поврзани со катастарот.

5. Прашање: Како да се надминат проблемите за случаите кога инвеститорите со купопродажниот договор не го пренесуваат правото на користење на заедничките простории од зградата како и на идеалниот дел од земјиштето?

Заклучок: Правото на сопственост на земјиштето се запишува во катастар врз основа на соодветна исправа која претставува правен основ за запишување во согласност со членот 174 од Законот за катастарот на недвижностите.

Правото на користење згради на кои постои етажна сопственост е уредено во членот 108 од Законот за сопственост и други стварни права, според кој сите сопственици на посебните делови од зградата имаат право на наменско користење на земјиштето на кое е подигната зградата, односно кое е во состав на зградата. Сопственик на посебен дел од зградата не може да го користи земјиштето што е во состав на зградата како целина или на нејзините посебни делови на начин на кој на другите сопственици им го ограничува нормалното користење на тоа земјиште.

Правото на сопственост на заедничките делови од зграда е уредено во членот 208 од Законот за катастарот на недвижностите, според кој врз основа на правниот основ со кој се запишува правото на сопственост и подоблиците на правото на сопственост (сосопственост и заедничка сопственост) на посебниот дел од зградата, се запишува и правото на сопственост на заедничките делови на зградата кои се во функција на посебниот дел од зградата. Тоа значи дека доколку во договорот за купопродажба на посебен дел од зграда воопшто не се наведени заеднички простории како предмет на договорот, катастарот, по сила на закон, ќе го запише купувачот како заеднички сопственик на заеднички простории од зграда во етажна сопственост.

6. Прашање: При запишување промени во катастарот на недвижностите врз основа на договор за доживотна издршка и умреница, дали има потреба од водење оставинска постапка за имотот предмет на договорот?

Заклучок: Ако постои договор за доживотна издршка и умреница и ако истиот не е спорен, нема потреба да се води оставинска постапка за имотот опфатен со договорот, туку истиот претставува правен основ за непосредно запишување во катастарот на недвижностите. Оставинската постапка ќе се води само за недвижностите кои не се опфатени со договорот за доживотна издршка.

7. Прашање: Продавачот на станот е запишан во ИЛ како заложен должник врз основа на договор за хипотека за одобрување на станбен кредит. Продавачот склучува договор за продажба врз основа на кој АКН врши промена на сопственикот (продавачот) во листот А, но не и промена на заложниот должник (продавачот) во листот Г, иако тоа изрично е наведено во двата договора - за хипотека и за продажба. Зошто не се врши промена и во листот Г.

Заклучок: Доколку постои договор за купопродажба, со кој купувачот се стекнува со сопственост врз недвижен имот врз кој постои хипотека, правен основ за промена на хипотекарниот должник е договорот за купопродажба. При склучување на договорот за купопродажба во кој е наведено дека се преземаат правата и обврските како хипотекарен должник, катастарот ги спроведува промените во имотниот лист врз основа на тој договор.

8. Прашање: Сопственик на станбена зграда со два стана на купувач му продава еден стан и сопственост од дворното место од само 5м² врз основа на геодетски елаборат. Станува збор за градежна парцела која не може да биде предмет на физичка делба. Дали ваквиот акт е во согласност со законот и дали катастарот ќе го упише?

Заклучок: Согласно членот 11 став (4) од Законот за градежно земјиште, заедничката сопственост на градежно земјиште на повеќе лица вклучува право на заедничко наменско користење на земјиштето кое не може да се дели во рамките на градежна парцела, а се пренесува со правото на сопственост на посебниот дел од објектот, односно објектот. Од членот произлегува дека актот не е во согласност со законот и катастарот нема да го спроведе.

Трговците поединци овластени геодети и трговските друштва за геодетски работи вршат геодетски работи под услов и на начин определен со Законот за катастарот на недвижностите, како јавни овластувања. Овластените геодети се должни геодетските работи да ги вршат согласно одредбите на овој закон и прописите донесени врз основа на него, како и согласно со правилата и стандардите на геодетската струка, да изготвуваат геодетски елаборати по претходно извршен премер и увид на недвижностите на самото место и да вршат други должности и овластувања пропишани во согласност со членот 110 од Законот за катастарот на недвижностите. За непочитувањето на овластувањата и должностите е пропишана прекршочна одговорност за овластените геодети и геодетски бироа.

Имајќи ја предвид законски пропишаната одговорност на овластените геодети за вршење на своите овластувања, произлегува дека доколку елаборатот е изготвен во согласност со закон и до-

колку делбата е можна, нотарот може да состави договор за физичка делба.

9. Прашање: Кај договорите за закуп кои се спроведуваат во катастар, има случај кога друштво издава под закуп 35 м², а во имотниот ист деловниот простор е 200 м². Геодетскиот елаборат за деловни простории не може да се спроведе бидејќи нема акт за спроведување. Како катастарот ќе го спроведе овој договор?

Заклучок: Доколку не е можна делба на деловен објект, за да може договорот за закуп да се прибележи во катастар, потребно е предметот на закуп да биде изразен во идеален дел, а описно може да биде определен делот кој ќе биде предмет на користење при закуп.

10. Прашање: Склучен е договор за продажба на реален дел од објект со реален дел од дворното место и земјиштето под објектот со елаборат во кој секој дел од куќата и дворот и земјиштето под дворот ќе претставува посебна катастарска парцела. Дали според измените на Законот за катастарот на недвижностите договорот може да се спроведе во јавната книга и секој купувач да си добие свој имотен лист, за својот дел од објектот и дворното место со земјиште под зграда?

Заклучок: Ако се определени реални делови од објектот и земјиштето издвоени со елаборат, не постои пречка тоа да се запише во катастарот на недвижностите. Во промет е катастарската парцела, а не градежната парцела. Доколку елаборатот е изготвен во согласност со закон и делбата е можна, нотарот може да состави договор за физичка делба.

11. Прашање: Дали може да се заснова заложно право хипотека на 1/2 идеален дел сосопственост на НН, ако на другата 1/2 идеален дел сосопственост на ТТ на кој веќе има засновано заложно право, веќе во имотен лист има прибележано налог за извршување и дали е потребна согласност за хипотеката од доверителот или пак извршителот?

Заклучок: Доколку во имотниот лист е прибележан налог за извршување врз идеалната половина која не е сопственост на лицето кое сака сега да го заложува својот имот (втората половина), тогаш нема потреба да се бара каква било согласност за засновање хипотека.

Нема потреба за согласност од сосопственик на имот кој се става под хипотека, па дури и да има налог за извршување врз другиот дел.

12. Прашање: Дали при засновање заложно право на дел од заедничка сопственост е потребна писмена согласност од другите заедничари и дали може да се заснова залог (хипотека) на дел од заедничка

сопственост (земјиште под објект, двор и сл.), но нецелосно на делот во сопственост на заедничарот, туку на делот кој сразмерно одговара на големината на недвижниот имот - стан што се става во залог, а е во склоп на истата колективна станбена зграда?

Заклучок: Теоретски може да се воспостави залог и на дел од заедничката сопственост врз заеднички делови од зграда. Но, според одредбите на новиот Закон за катастарот на недвижностите (член 208) нема да има потреба да се заснова залог и на дел од заедничка сопственост, бидејќи откако евентуално во некое идно извршување хипотекарниот доверител ќе се стекне со сопственост, автоматски ќе стекне сопственост и на заедничките делови од зграда.

Што се однесува за земјиштето под зграда, во согласност со членот 11 став 3 од Законот за договорен залог, потребно е да се побара заверена изјава за согласност од сите заеднички сопственици. Но, ако не се побара таква согласност, ќе се смета дека залог е заснован на делот од заедничкиот предмет кој би му припаднал според висината на посебниот дел во согласност со членот 11 став (4) од ЗДЗ.

13. Прашање: Дали при склучување договор за купопродажба на недвижен имот кога предмет на купопродажба е стан, а се пренесува и право на заедничка сопственост на земјиште под објект и двор, како и заеднички простории кои се во етажна сопственост, е потребно нотарот да прибави согласност од заедничките сопственици и од етажните сопственици?

Заклучок: При склучување нотарски акт – договор за купопродажба на стан, со кој договор се пренесува и правото на сопственост на земјиштето под објект и двор и заедничките простории кои се во етажна сопственост, не е потребно да се прибави согласност од заедничките сопственици, но не смее да се продава одвоено стан и земјиште.

14. Прашање: Склучен е договор за купопродажба на недвижност со кој не е опфатено некоја парцела која во суштина може да биде и различна катастарска парцела, но според природата на теренот, претставува една целина. Дали може со анекс да се направи дополнување на тој договор и да се опфати и овој имот, иако не е приватизиран?

Заклучок: За правната валидност на анекс кон договор за продажба на недвижност која не е приватизирана, од значење е дали на катастарската парцела која се опфаќа со анексот постои објект или не. Доколку на недвижноста за која треба да се склучи анекс постои објект, истиот може да биде предмет на анекс кон основниот договор. Доколку пак на таа недвижност нема објект, не е можно истиот да биде опфатен со анекс кон основниот договор, би-

дејќи правото за пренесување на корисничкото право е поврзано со објектот кој се наоѓа на таа катастарска парцела.

II. ПОСТАПКА ЗА ДОНЕСУВАЊЕ РЕШЕНИЕ ЗА ДОЗВОЛА ЗА ИЗВРШУВАЊЕ ВРЗ ОСНОВА НА ВЕРОДОСТОЈНА ИСПРАВА

1. Доколку против решение за дозвола за извршување е поднесен навремен приговор од должникот и нотарот го препратил предметот до судот за натамошно постапување, судот не е должен да го извести нотарот за исходот по приговорот од должникот и нема обврска да му ги врати предметот на нотарот, бидејќи со поднесување на приговорот, постапката продолжува да се води пред надлежен суд.

2. Доколку е поднесен предлог за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа со кој се бара дозвола за извршување против солидарни должници од кои две се правни лица, а еден е физичко лице, износот на каматата се пресметува според главниот должник со кој настанал солидарно-облигациониот однос (во согласност со членот 266-а став (1) од Законот за облигационите односи, стапката на казнена камата се определува за секое полугодие во висина на референтна стапка на Народна банка на Република Македонија, што важела на последниот ден од полугодие што му претходело на тековното полугодие, зголемено за 8 % поени за физичко лице и 10 % поени за правно лице).

- Ако доверителот со предлогот бара помал процент на камата од законски пропишаната, нотарот со решението ќе го дозволи тоа.

- Ако доверителот со предлогот бара поголем процент на камата од законски дозволената, тогаш нотарот со писмо ќе го повика доверителот во рок од 8 дена да го усогласи износот на камата со законски предвидената. Ако доверителот не постапи по насоките на нотарот, предлогот за донесување решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа ќе се смета за недопуштен или неоснован и во согласност со членот 16-г став (2) од Законот за извршување, нотарот со писмо ќе го препрати предметот до надлежниот суд за натамошно постапување и одлучување како да е поднесена тужба.

3. Кога во постапка за донесување решение за дозвола за извршување како доверител или должник се појавува основен суд, доставата на писмената за судот нотарот треба да ја врши до Државното правобранителство како застапник по закон на основните судови. Нотарот не е должен да го извести судскиот буџет за поведената постапка во која како должник или доверител се јавува основен суд.

Доколку пак како доверител или должник се јавува државен универзитет, тогаш доставата на писмената се врши до универзитетот, бидејќи Државното правобранителство не ги застапува државните универзитети по сила на закон. Но, ако побара универзитетот, може да го застапува државното правобранителство. Кога за државниот универзитет во предлогот како доверител е наведено „Република Македонија – државен универзитет“, нотарот треба да го врати предметот на уредување за да се прецизира називот на доверителот, бидејќи државниот универзитет е правно лице кое не го застапува Државното правобранителство по сила на закон.

4. Кога во предлог за издавање решение за дозвола за извршување се бара дозвола за извршување против солидарни должници кои се со различно место на живеење (физички лица) или различно место на седиште (правни лица), за донесување решение за дозвола за извршување надлежен е кој било месно надлежен нотар за солидарните должници во согласност со членот 42 од Законот за парничната постапка, а во врска со членот 10 од Законот за извршување.

5. Кога е поднесен предлог за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа во кој како доверител е наведен „банка преку филијала“ и е потпишан од овластено лице за застапување на филијалата, во тој случај се смета дека предлогот поднесен од филијалата е поднесен од овластен доверител само доколку има овластување дека Централата ја овластува филијалата во свое име и за своја сметка да поднесе предлог. Доколку пак не е приложено такво овластување, нотарот треба да го задолжи доверителот да достави овластување дека се согласува филијалата да поднесе предлог во свое име.

6. Кога при достава на решението за извршување на физичко лице писменото – пратката е вратена со назнака „иселен“ и по обраќање на нотарот до МВР е даден одговор дека должникот нема пријавено промена на адреса на живеалиште или престојувалиште, тогаш преку пошта ќе се направи обид за лична достава (како втора достава), па доколку повторно не биде најден должникот, ќе му биде оставено известување да ја подигне пратката од надлежната пошта во рок од 8 дена и ако не ја подигне во тој рок, доставата ќе се смета за уредна достава.

7. Кога нотарот ќе донесе решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа против двајца солидарни должници, при што за едниот должник има уредна достава, а за

другиот должник е добиен официјален податок од МВР дека е починат, во зависност од тоа кога починал должникот (пред поднесување на предлогот/ по поднесување на предлогот), нотарот ќе постапи на следните начини:

а) Доколку се констатира дека еден од солидарните должници починал пред поднесување на предлогот, нотарот ќе донесе решение со кое предлогот се отфрла спрема починатото лице и решението се укинува спрема тоа лице. На ова решение се дава право на жалба и кога уредно ќе се достави и нема да биде поднесена жалба, се става клаузула на правосилност на решението. Доколку другиот должник уредно го примил решението и не изјавил приговор, се става правосилност и извршност на решението за дозвола за извршување и се констатира дека решението станало правосилно само спрема првиот должник, а спрема вториот должник е отфрлен предлогот со правосилно решение кое се цитира;

б) Ако еден од солидарните должници починал по поднесување на предлогот, нотарот ќе донесе решение за прекин на постапката само спрема должникот што починал. Ова решение се доставува до доверителот и другиот должник и по истекот на рокот ако другиот должник уредно примил и не приговарал, се става клаузула на правосилност на решението за прекин. По правосилноста на решението за прекин, се ставаат клаузули на правосилност и извршност на решението за дозвола за извршување и се констатира дека решението е правосилно и извршно само спрема првиот должник, а спрема другиот постапката е прекината со правосилно решение кое се цитира.

Овие начини на постапување важат и за доверените извршни предмети.

8. Кога во предлог за донесување решение врз основа на веродостојна исправа, веродостојната исправа е меница во која како главен должник се јавува правно лице регистрирано во Р. Македонија, а солидарен должник- гарант е физичко лице странец - државјанин на друга држава, достава на решението до солидарниот должник кој е државјанин на друга држава се врши по дипломатски пат во согласност со членот 131 од Законот за парничната постапка.

III. ОСТАВИНСКА ПОСТАПКА

1. **Прашање:** Дали може во оставинска постапка да се наследуваат права кои произлегуваат од градежно-техничка документација (одобрение за градење) и со тоа објектот во јавните книги да се запише на име на наследникот или мора да се изврши излагање на име на оставителот и во

оставинска постапка да се расправа за имот кој е запишан на негово име?

Заклучок: Доколку се работи за недвижност – земјиште и за градба која веќе е завршена, објектот треба да се изложи во катастарот и да се добие имотен лист на кој ќе стои дека оставителот е починат, по што треба да се поведе оставинска постапка. Но, доколку се работи за земјиште на кој е започнат објект или воопшто не е започната градба, а има градежна техничка документација (одобрение за градење) од кое произлегува право на градење, како што се наследуваат предметите, се наследуваат и права. Ова право може да биде предмет на наследување бидејќи е имотно право и врз основа на таа градежна техничка документација (одобрение за градење – со промена на инвеститорот) да се догради објектот или потполно да се изгради и запише на име на новиот сопственик.

2. Прашање: Во РМ е внесено возило со документи од Република Италија, а сопственикот починал во РМ и е македонски државјанин. Оставината се води во РМ. Дали врз основа на овие документи преведени на македонски јазик може да се води оставина и за овој имот, од причина што во сообраќајниот документ не се наведени податоците од адреса во РМ, туку податоци од адресата во Италија?

Заклучок: За расправање оставина на државјанин на Република Македонија во однос на неговиот имот кој се наоѓа во Република Македонија исклучително е надлежен нотар во Република Македонија во согласност со членот 126 од Законот за вонпарничната постапка, а во врска со членот 84 од Законот за меѓународно приватно право. Без значење е фактот што во сообраќајната дозвола не се наведени податоците од адресата на оставителот во Р. Македонија.

3. Прашање: Како нотарот да постапи кога во оставинска постапка во смртovníцата се наведени само податоци за оставителот и брачниот другар кој е починат, имот – непознато? Во доказите кои се доставуваат, податоците на оставителот и наследниците не се совпаѓаат.

Заклучок: Ако податоците за оставителот и наследниците во различни документи (имињата и презимињата) не се совпаѓаат, нотарот за да ја расправи оставината ќе ги испита странките дали за тие факти постои спор помеѓу нив и доколку не постои спор, ќе продолжи со водење на постапката. Доколку пак нотарот оцени дека е потребно, може да побара изјава на двајца сведоци со која се потврдува дека станува збор за едно исто лице.

4. Прашање: Како да се постапи кога поканата за рочиште или доставата на решението треба да се изврши до наследник кој живее во

странство, а при направен обид за достава од страна на нотарот согласно членот 131 од ЗПП не е успешно извршена достава на истите? Од страна на нотарот направен е обид да се достави поканата/ решението согласно членот 131 став (1) по дипломатски пат од причини што наследникот е со германско државјанство и има отпуст на македонското државјанство со живеалиште во Германија и за истата достава имаме добиено писмено известување од Амбасадата на РМ во Берн во кое стои дека лицето не било во можност да дојде во амбасадата и да си го подигне писменото?

Заклучок: Во случај кога уредно е доставена покана за рочиште за расправање оставина до надлежниот конзуларен претставник или преку дипломатски претставник на РМ, а повиканото лице не се појави на рочиштето, ниту го оправда изостанокот, нотарот ќе го прогласи за наследник ако до завршување на оставинската постапка не се појави пред нотарот и не даде изјава дека не се прифаќа за наследник.

5. Прашање: Како да се изврши достава на донесено оставинско решение на наследник кој бил присутен на рочиште, а не оставил полномошно на друго лице да го подигне решението и привремено отпатувал, но не се знае каде и до кога ќе е во странство.

Заклучок: Ако наследник кој бил присутен на рочиште за расправање оставина привремено отпатувал во странство и не оставил полномошно за прием на решението, а не може да се дознае каде се наоѓа, доставата на решението за наследување се врши во согласност со членот 140 од Законот за парничната постапка. Според ставовите (1) и (2) од овој член, кога странката или нејзиниот законски застапник до правосилно завршување на постапката ќе го промени своето живеалиште или престојувалиште, должен е за тоа веднаш да го известит судот и ако не го стори тоа, а доставувачот не може да дознае каде се отселила, судот ќе определи сите натамошни доставувања во постапката за таа странка да се вршат со прикачување на писменото на огласната табла на судот.

Доставата ќе се смета за уредна по истекот на 8 дена од денот на прикачувањето на писменото на огласната табла на судот, по што нотарот ќе стави правосилност на решението за наследување.

IV.

Прашање: Дали при продажба на шума нотарот има обврска да објави јавен оглас за продажба на шума согласно членот 15 став (4) од Законот за земјоделско земјиште, со оглед дека во овој закон шумата не е наведена како категорија на земјоделско земјиште?

Заклучок: За продажба на шума, нотарот нема обврска да објави јавен оглас за продажбата, затоа што во Законот за шуми, шумата не е предвидена како категорија на земјоделско земјиште.

2. Прашање: Дали може странец кој има привремен престој во РМ и е основач и управител на друштво да издаде и пополни сопствена меница од друштвото како трасант - акцептант?

Заклучок: Во Законот за меница нема ограничување кој може да издаде и пополни меница. Врз основа на тоа, меница може да издаде и пополни и странец кој е основач и управител на друштво во Република Македонија.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Марјан Коцевски с.р.

Стручниот совет на Нотарската комора на Република Македонија, согласно член 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на Нотарската комора на Република Македонија, на седницата одржана на ден 18.07.2013 година го утврди и Управниот одбор на Нотарската комора на РМ, на седницата одржана на ден 30.11.2013 година, го усвои следното

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

ЗА ПРИМЕНАТА НА СТАВОТ (5) НА ЧЛЕНОТ 36 ОД ЗАКОНОТ ЗА НОТАРИЈАТОТ

Откако нотарот ќе ја потпише нотарската исправа, во неа не смеат да се допишуваат никакви измени или дополнувања, ниту да се вршат исправки на грешки, без претходна согласност на странките.

Начинот на кој можат да се вршат исправки на грешки е определен во ставот (5) на членот 36 од Законот за нотаријатот, во зависност од карактерот на грешката, и тоа:

А) Ако се работи за грешка која ја менува материјалната содржина на актот, тогаш со учество и согласност на странките кои ја потпишале исправата, нотарот составува (прави) анекс кон нотарската исправа, што го потпишуваат странките и нотарот;

Б) Ако се работи за техничка и јазична грешка (грешка во имињата или броевите или други очигледни грешки во пишувањето и сметањето и сл.), нотарот може сам да направи исправка на нотарската исправа, под услов за тоа да има писмено овластување на странките, дадено во самата нотарска исправа или со дополнително прибавено овластување на странките, да се направи конкретна исправка. Поправањето на техничките или јазичните грешки треба да се изврши со исправка која претставува посебно писмено и истата е составен дел на нотарската исправа. Примерок од исправката ќе им се достави и на странките.

Ако странките не дале такво овластување во самиот акт или не дале дополнително овластување, спроведувањето на таквиот акт ќе зависи од неговата подобност да се спроведе во надлежен регистар и од волјата на странките.

Кога се работи за нотарски акт - договор за залог (хипотека), во кој се врши детален опис на предметот на залог заради негова јасна идентификација (член 23 од Законот за договорен залог и член 55 од Законот за нотаријатот), тоа се прави врз основа на податоците од имотниот лист што ги содржи тој за соодветната недвижност, раководејќи се и почитувајќи ја волјата на странките изразена усмено и

во други документи (договор за кредит и слично), врз основа на кои се составува нотарскиот акт - договорот за залог (хипотека).

Евентуалните грешки при пренесување на податоците од имотниот лист во нотарскиот акт, се исправаат согласно правилата и на начини предвидени во членот 36 став (5), поопширно опишани под точката 1 под А и Б од ова правно мислење.

Образложение

До Стручниот совет поставено е прашањето на кој начин треба и може да се толкува и применува ставот (5) од членот 36 од Законот за нотаријатот, со барање да се утврди правно мислење, со оглед на можното различно разбирање и постапување на нотарите при вршење исправки во нотарските исправи, поради ненамерни грешки сторени во одреден нотарски акт.

Во членот 36 од Законот за нотаријатот пропишани се општи одредби и правила за начинот на пишување на нотарските исправи, при што во ставот (5) од овој член определени се децидни правила на кој начин нотарите треба да постапуваат кога во нотарската исправа се направени грешки, па нотарите треба да ги исправат според волјата на странките. Одредбата од членот 36 став (5) гласи: „По потписот на нотарот, не смеат да се допишуваат никакви измени или дополнувања. Во случај исправата да содржи грешки кои ја менуваат материјалната содржина на актот, тогаш со учество на странките кои ја потпишале исправата се прави анекс кон актот или друг акт кој ја заменува исправата што содржи грешки. За техничките и јазичните грешки, по писмено овластување на странките, нотарот може сам да направи исправка на актот“.

Во одредбата се прави јасна дистинкција за видот и карактерот на евентуалните можни грешки во нотарските исправи и начинот на нивните исправки (поправки). Таа може да биде:

1) „Грешка која ја менува материјалната содржина на актот“ - значи да ја менува содржината или некој битен елемент на правниот однос уреден со нотарскиот акт или

2) Техничка и јазична грешка во имињата и броевите, како и други очигледни грешки во пишувањето и сметањето и слично (За разлика од овој вид на исправки на нотарските исправи, поправките на пример на пресуди може да се вршат само поради технички и јазични грешки, согласно членот 331 од Законот за парничната постапка).

Во првиот случај, нотарот треба, штом дојде до сознание за грешка во одреден акт, да ги информира странките и со нивно учество и согласност, да состави анекс кон нотарскиот акт што содржи грешка и истиот да го потпишат странките и нотарот.

Во вториот случај, нотарот може сам да направи исправка во актот

ако има писмено овластување од странките дадено во самиот акт или ако дополнително го прибави таквото овластување. Во овој случај поправката на грешката нотарот ќе ја направи со исправка која претставува посебно писмено и е составен дел на нотарскиот акт. Примерок од исправката ќе им се достави и на странките. Тоа нотарот ќе го стори со примена на членот 36 од Законот за нотаријатот и соодветна примена на членот 331 од Законот за парничната постапка, во кој е пропишан начинот на поправка на пресуда поради технички или јазични грешки, од страна на претседателот на советот, односно судијата поединец. Ако не е дадено такво овластување во самиот акт или дополнително од странките, спроведувањето на таквиот акт ќе зависи од неговата подобност да се спроведе во надлежен регистар и од волјата на странките.

Повод за ова правно мислење е конкретен случај во кој нотарот направил техничка грешка при пренесувањето на податоците од имотниот лист, со тоа што во нотарскиот акт - договорот за залог (хипотека) (ОДУ бр.155/11 од 03.05.2011 год.) е напишано (во членот 2 став (2) дека недвижниот имот „не е оптоварен со друга хипотека“, а треба да стои „имотот е оптоварен“, како што стои во имотниот лист на тој имот, бр. 54 КО Велес, заведен под број 1105/5065 од 20.04.2011 год., но и од другите документи, што со знаење и договор на странките му е даден налог на нотарот да го состави предметниот нотарски акт - договор за залог (хипотека). Поконкретно, меѓу истите странки (банка и правно лице) веќе биле составени и потпишани кај истиот нотар повеќе нотарски акти - договори за залог (хипотеки) - ОДУ бр.722/08 од 29.12.2008 год., ОДУ бр.474/09 од 14.12.2009 год. и повеќе анекси на нив, при што се заложува истиот имот наведен во имотниот лист бр. 54 во сите три нотарски акти, за добивање одреден кредит од хипотекарниот доверител и во нотарскиот акт - договор за залог (хипотека) од 2008 година изрично стои (член 2) дека се заснова заложно право – хипотека од втор ред, а во нотарскиот акт од 2009 год. се заснова заложно право хипотека од втор и од трет ред, на истиот имот, а секаде како хипотекарен доверител од прв ред стои друг хипотекарен доверител. Исто така, во одлуките на Одборот на директорите на хипотекарниот должник, за задолжување недвижен имот изрично стои дека се дава согласност на хипотекарниот должник „да стави под хипотека од трет ред на недвижниот имот на истиот“ за добивање краткорочен кредит за обртни сретства по договорите (од 2008, од 2009 и од 2011 год.), склучени меѓу странките (хипотекарниот доверител и должникот).

(Одлука бр. 02-459/1 и бр. 02-515/5 и двете од 17.12.2008 год. и други).

Од ова јасно произлегува дека странките и полномошникот на хипотекарниот доверител (кој го застапувал доверителот во сите три слу-

чаи) знаеле дека во трите случаи (во кои се уредува континуирано ист правно-економски однос меѓу истите субјекти - добивање банкарски кредит од хипотекарниот доверител, во корист на должникот, а со заложување ист недвижен имот на хипотекарниот должник), не се воспоставува хипотека од прв ред, од што произлегува дека во третиот договор од 2011 год. е сторена техничка грешка при пренесувањето на податоците од имотниот лист во членот 2 став (2) од нотарскиот акт ОДУ бр.155/11, па не е констатирано дека имотот што се заложува веќе бил оптоварен со хипотека од прв ред во корист на друг доверител, како што било и во сите други претходни случаи, односно хипотекарниот доверител на предметната недвижност никогаш не бил хипотекарен доверител од прв ред. Ваквата техничка грешка не ја забележале ниту странките при потпишување на секоја страница на нотарскиот акт – договорот за залог (хипотека) и прилозите, меѓу кои се наоѓа и предметниот имотен лист бр. 54.

Оваа грешка не претставувала пречка за запишување на хипотеката во надлежниот катастар и истиот бил спроведен веднаш по запишувањето, со што на странките им бил достапен на увид податокот дека е заснована хипотека од втор ред.

Со оглед дека нотарот во самиот нотарски акт - договор за залог (хипотека) имал писмено овластување од странките за исправка на грешки (член 14 од актот), составил службена белешка за исправка со која ги усогласил податоците од имотниот лист во врска со претходно постоење запишана хипотека на предметниот имот и истата ја доставил до странките. Дека податокот за кој се врши исправка во нотарскиот акт – договор за залог (хипотека) со сигурност им бил познат на странките уште пред потпишувањето на актот, може да се заклучи и од фактот што во имотниот лист кој е прилог на нотарскиот акт – договорот за залог (хипотека) и е потпишан од странките, постои запишана хипотека од прв ред во корист на друг доверител, со датум на упис во надлежниот катастар од 1999 година.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Марјан Коцевски с.р.

Стручниот совет на Нотарската комора на Република Македонија, согласно член 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на Нотарската комора на Република Македонија, на седницата одржана на ден 31.10.2013 година го утврди и Управниот одбор на Нотарската комора на РМ, а на седницата одржана на ден 30.11.2013 година го усвои следното

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

Нотарската комора на Република Македонија не е надлежен орган преку кој се врши достава на писмена поврзани со преземање конкретни дејствија од страна на нотарот, доставени од страна на суд, државен орган или кое било друго правно или физичко лице. Таквата достава е без влијание на прашањето за законитоста на конкретното постапување на нотарот, а посебно во следните случаи:

- Донесените одлуки од судот кои се однесуваат за привремени мерки, претходни мерки или други акти за обезбедување на побарувања согласно со закон, судот по службена должност треба да ги достави до Катастарот на недвижностите. Доколку судот не постапи така, самиот доверител е овластен, без посредување на извршител, таквото решение, поткрепено со потврда за извршност, да го достави до Катастарот за недвижностите;

- Во текот на стечајната постапка, судските писмена (одлуки, покани, известувања и друго) што треба да се објават се доставуваат до Централниот регистар којшто ги објавува преку интернет на својата веб-страница, а се објавуваат во „Службен весник на РМ“, како и на огласната табла на судот, во целост или во дел што го определува судот.

Стечајниот управник е должен да го извести надлежниот регистар за отворената стечајна постапка во случаите предвидени со Законот за стечај, да ја прибави документацијата потребна за да се изврши упис во јавните книги, врз основа на што се стекнува право на сопственост, како и да изврши таков упис;

- Отповикувањето или стеснувањето полномошно има правно дејство од моментот кога му е соопштено на полномошникот. Должност е на полномошникот да ја почитува волјата на властодавецот и во постапката пред нотарот да укаже на наведената околност. Во спротивно, доколку на нотарот не му биде соопштена наведената околност, нотарот не сноси правни последици и одговорност за склученото правно дело во кое учествува полномошникот чиешто полномошно е отповикано или стеснето.

Образложение

До Стручниот совет доставено е прашањето какво е правното значење на доставата на решенија за привремени мерки, за претходни мерки, за отворање стечајна постапка и изјави за отповикување полномошна до Нотарската комора на Република Македонија и дали нивното проследување до нотарот е од правно значење при преземање на нотарските дејствија.

При утврдување на ова правно мислење, Стручниот совет се раководи од следното:

Во согласност со членот 101 став (1) од Законот за нотаријатот, нотарите на територијата на Република Македонија се организираат во Нотарска комора на Република Македонија, а нејзините надлежности се утврдени со овој закон, како и со Статутот и другите акти на Комората.

Вон законските и подзаконските предвидени случаи, Нотарската комора нема други законски овластувања, ниту пак обврски, да учествува во регулирање на односите кои се воспоставуваат меѓу нотарот и странките при преземање на поединечните нотарски дејствија, односно не е надлежен орган преку кој се врши достава на писмена поврзани со преземање конкретни дејствија од страна на нотарот, доставени од страна на суд, државен орган или кое било друго правно или физичко лице. Таквата достава е без влијание на прашањето за законитоста на конкретното постапување на нотарот, а посебно во следните случаи:

Донесените одлуки од судот кои се однесуваат за привремени мерки, претходни мерки или други акти за обезбедување на побарувања согласно со закон, судот по службена должност треба да ги достави до Катастарот за недвижностите. Доколку судот не постапи така, самиот доверител е овластен, без посредување на извршител, таквото решение, поткрепено со потврда за извршност, да го достави до Катастарот за недвижностите. Тоа произлегува од содржината на членот 174 став (1) алинеја 2, а во врска со членот 2 став (1) точки 23 и 24 од Законот за Катастарот на недвижностите, според кои „подносител на пријавата за запишување“ е носителот на правото на недвижност, негов законски застапник, полномошник, овластен претставник, законски наследник на починатиот носител на правото на сопственост, заинтересирано лице или лице кое е овластено за запишување согласно со закон, а „запишување по службена должност“ е запишување на правото на сопственост и другите стварни права во Катастарот на недвижностите на РМ и ажурирање на податоците од Катастарот на недвижностите, како и во други случаи предвидени со овој закон.

Поради погореизложеното, доставувањето до Нотарската комора на РМ на решенијата за привремени мерки, претходни мерки или други акти за обезбедување на побарувања согласно со закон, може да има

само информативен карактер кој не создава каква било обврска ниту за Нотарската комора, ниту пак за нотарите поодделно;

Согласно членот 10 став (1) од Законот за стечај, во текот на стечајната постапка судските писмена (одлуки, покани, известувања и друго) што треба да се објават, се доставуваат до Централниот регистар којшто ги објавува преку интернет на својата веб-страница, а се објавуваат во „Службен весник на РМ“, како и на огласната табла на судот, во целост или во дел што го определува судот. Според став (5), јавното објавување на судските писмена е доказ дека е извршено нивно доставување до сите учесници во постапката, ако е извршено во согласност со овој закон.

Согласно членот 33 став (1) точки 16) и 19) од Законот за стечај, стечајниот управник е должен да го извести надлежниот регистар за отворената стечајна постапка во случаите предвидени со Законот за стечај, да ја прибави документацијата потребна за да се изврши упис во јавните книги врз основа на што се стекнува право на сопственост.

Поради погореизложеното, доставувањето судски писмена во текот на стечајната постапка (одлуки, покани, известувања и друго) до Нотарската комора може да има само информативен карактер кој не создава каква било обврска ниту за Нотарската комора, ниту за нотарите поодделно;

Согласно членот 76 став (1) од Законот за нотаријатот во постапката пред нотар, за правни работи за кои тоа е законски дозволено, учесникот може да презема дејствија преку полномошник, доколку истиот приложи уредно полномошно. Отповикувањето или стеснувањето на полномошно има правно дејство од моментот кога му е соопштено на полномошникот. Должност е на полномошникот да ја почитува волјата на властодавецот и во постапката пред нотарот да укаже на наведената околност. Во спротивно, доколку на нотарот не му биде соопштена наведената околност, нотарот не сноси правни последици и одговорност за склученото правно дело во кое учествува полномошникот чиешто полномошно е отповикано или стеснето.

Во погоренаведената смисла без значење врз постапувањето на нотарот е известувањето на властодавецот доставено до Нотарската комора дека полномошното е отповикано или стеснето, без оглед на тоа дали потоа по електронски пат од страна на Комората е проследено до нотарите поодделно.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ

Претседател

Марјан Коцевски с.р.

Стручниот совет на Нотарската комора на Република Македонија, согласно член 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на Нотарската комора на Република Македонија, на седницата одржана на ден 31.10.2013 година го утврди и Управниот одбор на Нотарската комора на РМ, на седницата одржана на ден 30.11.2013 година, го усвои следното

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

I.

1. Во согласност со членот 6 од Законот за процена, процената се врши во следните случаи:

- пренос на правото на сопственост;
- определување на вредноста на капитал во случаи во кои доаѓа до промена на вредноста и структурата на капиталот и при статусни измени;
- стечајна постапка и ликвидација;
- при финансирање и подигање хипотекарен и заложен кредит;
- пребивање на побарување;
- постапка за експропријација;
- оданочување со даноци на имот;
- инвеститорски консалтинг; и
- во други случаи предвидени со закон.

2. При финансирање и подигање хипотекарен и заложен кредит, во случај кога како хипотекарен доверител се јавува банка како кредитодавател, процената на вредноста на заложниот предмет ја врши овластен проценувач на начин и во постапка утврдени со Законот за процена или може да ја врши физичко лице вработено во банка согласно членот 7 став (1) точка 2) од Законот за процена.

3. При склучување договор за заем меѓу физички лица, со воспоставување залог, вредноста на предметот на залогот ја утврдуваат странките, при што не постои законска обврска процената на вредноста на залогот да биде извршена согласно со Законот за процена.

II.

1. Предмет на оданочување е наследство, подарок и промет на недвижности.

2. Основа на данокот на имот (наследство, подарок и промет на недвижности) претставува пазарната вредност на недвижниот

имот. Утврдувањето на пазарната вредност на недвижен имот ја врши лице проценувач кое е вработено во единицата на локалната самоуправа, а по барање на единицата на локалната самоуправа може да ја врши и лице кое е овластен проценувач, во случај кога граѓанинот е должен според Законот за даноците на имот да плати данок.

3. Без доказ за платен данок не може да се изврши потврдување (солемнизација) на приватната исправа, ниту пак да се врзат изводите од нотарскиот акт и тие да им се предадат на странките заради запишување во надлежен катастар.

Образложение

До Стручниот совет на Нотарската комора на РМ е поставено прашањето дали при засновање заложно право е задолжително да се бара процена од овластен проценувач или странките можат вредноста на заложниот имот да ја определат спогодбено.

Стручниот совет го утврди наведеното правно мислење раководејќи се од следните причини:

Прашањата поврзани со вршењето процена, областите, условите и начинот на вршење процена се уредени со Законот за процена („Сл. весник на РМ“ бр. 115/10). Со членот 2 став (1) точка 1) од Законот за процена е утврдено дека „процена“ е процес на определување цена, односно проценување на пазарната вредност на предметот на процена од овластен проценувач во случаите определени со закон или по барање на заинтересирано лице-нарачател. Со членот 5 став (1) од Законот за процена се определени области за процена меѓу кои, според точките 2) и 3) – спаѓа недвижен и подвижен имот.

Со членот 6 став (1) од Законот за процена се определени случаите кога се врши процената, а тоа се: пренос на правото на сопственост; определување на вредноста на капитал во случаи во кои доаѓа до промена на вредноста и структурата на капиталот и при статусни измени; стечајна постапка и ликвидација; при финансирање и подигање хипотекарен и заложен кредит; пребивање на побарување; постапка за експропријација; оданочување со даноци на имот; инвеститорски консалтинг и во други случаи предвидени со закон.

Според членот 7 став (1) точка 1) од Законот за процена, процената може да ја врши физичко лице – трговец поединец кое е регистрирано согласно со Законот за трговските друштва и му е издадена лиценца за процена и е запишано во соодветен регистар на овластени проценувачи, физичко лице вработено во банка или штедилница регистрирана

во Република Македонија, според точка 2) - физичко лице вработено во единица на локалната самоуправа кое врши работи од областа на процена на пазарната вредност на недвижен имот за пресметување имот и во Бирото за судски вештачења кое врши работи од областа на процена за потребите на органите на државната управа, кое има положено стручен испит за проценувач и според точка 3), друштво за процена регистрирано согласно со Законот за трговските друштва за вршење процена и има лиценца за процена и е запишано во соодветен регистар на овластени проценувачи.

Конкретната процена на вредноста на заложниот предмет ја врши проценувач, кој според членот 2 став (1) точка 4) од Законот за процена е лице кое има положено стручен испит за проценувач и е вработено кај овластен проценувач, во единица на локалната самоуправа на работи од област на процена на пазарната вредност на недвижен имот за пресметување данок на имот, во банка или штедилница регистрирана во Република Македонија или во Бирото за судско вештачење.

Тоа значи дека при финансирање и подигање хипотекарен и заложен кредит, во случај кога како хипотекарен доверител се јавува банка како кредитодавател, процената на вредноста на заложниот предмет ја врши овластен проценувач на начин и во постапка утврдени со Законот за процена или може да ја врши физичко лице вработено во банка согласно членот 7 став (1) точка 2) од Законот за процена.

При склучување договор за заем меѓу физички лица, согласно членовите од 545 до 554 од Законот за облигационите односи, условен со воспоставување хипотека во полза на заемодавецот, не постои обврска процената на вредноста на заложната недвижност да биде извршена согласно со Законот за процена. Ова е така поради тоа што ваквата правна работа не е опфатена со членот 6 од Законот за процена со кој се утврдени случаите во кои се врши процената.

Со членот 1 од Законот за даноците на имот („Сл. весник РМ“ бр. 61/04 и др.) е утврдено дека со овој закон се уредува начинот на оданочувањето на следниве видови даноци на имот, и тоа: данок на имот, данок на наследство и подарок и данок на промет на недвижности. Тоа значи дека предмет на законското оданочување е наследство и подарок, како и промет на недвижности и за таа околност нотарот треба да води сметка при преземањето соодветни нотарски дејствија.

Според членот 5 став (1) од Законот за даноците на имот, основа на данокот на имот претставува пазарната вредност на недвижниот имот. Според членот 5 став (2) од Законот за изменување на Законот за даноците на имот („Сл. весник РМ“ бр. 84/12), утврдувањето на пазарната

вредност на недвижен имот ја врши лице проценувач кое е вработено во единицата на локалната самоуправа, а по барање на единицата на локалната самоуправа, може да ја врши и лице кое е овластен проценувач.

Притоа, согласно членот 35 од Законот за даноците на имот, без доказ за платен данок кај нотарот не може да се изврши потврдување (солемнизација) на приватната исправа, ниту пак да се врзат изводите од нотарскиот акт и тие да им се предадат на странките заради запишување во надлежен катастар.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Марјан Коцевски с.р.

Стручниот совет на Нотарската комора на Република Македонија, согласно член 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на Нотарската комора на Република Македонија, на седницата одржана на ден 18.07.2013 година го утврди и Управниот одбор на Нотарската комора на РМ на седницата одржана на ден 30.11.2013 година го усвои следното

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

1. По приемот на предлогот за повторување на оставинската постапка завршена со правосилно решение, нотарот е должен предметот да го достави до надлежниот основен суд за постапување согласно членот 33 став (2) од Законот за вонпарнична постапка.

Доколку надлежниот основен суд, согласно членот 33 став (2) од Законот за вонпарнична постапка, предметот го врати до нотарот, во таков случај нотарот е должен да постапи по предлогот за повторување и постапката да ја спроведе согласно со членовите од 392 до 399 од Законот за парничната постапка, а во врска со членот 33 став (1) од Законот за вонпарнична постапка.

2. Прилог кон ова правно мислење е терк на писмо за достава на предмет до основен суд согласно членот 24 став (2) од Законот за вонпарнична постапка.

Образложение

До Стручниот совет доставено е прашањето дали нотарот е надлежен да постапува по предлогот за повторување на оставинската постапка која е завршена со правосилно оставинско решение.

При утврдување на правното мислење, Стручниот совет се раководи од следното:

Предлог за повторување на постапката е вонреден правен лек бидејќи со него се оди кон тоа да се укине или преиначи одлуката со која постапката е завршена правосилно. Според членот 395 став (1) од Законот за парничната постапка (ЗПП), предлогот за повторување на постапката се поднесува секогаш до судот што ја донел одлуката во прв степен и тој суд исклучиво е надлежен да постапува по истиот.

Со членот 33 став (2) од Законот за вонпарнична постапка (ЗВП) по предлогот за повторување на постапката претходно ќе се постапи како по ненавремено поднесена жалба, ако постојат услови предвидени во членот 24 од овој закон, второстепениот суд да одлучи и за основаноста на ненавремено поднесената жалба. Доколку второстепениот суд ут-

врди дека тие услови не постојат, ќе го врати предметот до првостепениот суд заради постапување по предлогот за повторување на постапката. Според став (3), против решението со кое постапката е завршена правосилно, предлогот за повторување на постапката не може да се поднесе ако на учесникот со овој или со друг закон му е признато право своето барање за кое со решението е одлучено да го остварува во парнична, односно во управна постапка.

Со членот 33 став (1) од ЗВП е утврдено дека ако со овој закон поинаку не е определено, во вонпарничната постапка сообразно ќе се применуваат одредбите од ЗПП. Потоа, со членот 133 став (1) од ЗВП е утврдено дека нотарот доверените работи во оставинската постапка ги врши согласно со одредбите од овој закон. Толкувајќи ги наведените законски одредби, односно ставајќи ги во корелација одредбите од ЗВП и ЗПП, кои се однесуваат на овој дел на постапката, треба да се заклучи дека кога во членот 33 став (2) од ЗВП се спомнува првостепениот суд, тоа во оставинската постапка, во која нотарот одлучува како повереник на судот, се однесува на нотарот, а кога се спомнува второстепениот суд, тоа се однесува на првостепениот суд кој на нотарот, согласно членот 131 од ЗВП, му го доверил предметот на постапување и кој согласно членот 127 став (1) од истиот закон одлучува по приговорот на учесниците во постапката.

Притоа, треба да се има предвид дека врз оставинската постапка не може да дојде до примена цитираниот член 33 став (3) од ЗВП, бидејќи таква правна заштита не се однесува на истата, за разлика од некои други постапки опфатени со ЗВП, на начин со поведување нова вонпарнична постапка, со поведување постапка за измена на порано донесеното решение или со поведување парнична постапка (на пример, членовите 49, 51, 52 и др. од ЗВП).

Од ова следува заклучокот дека нотарот по приемот на предлогот за повторување на оставинската постапка, завршена со правосилно решение, е должен предметот да го достави до надлежниот основен суд за евентуално постапување согласно членот 33 став (2) од ЗВП и да го сочека исходот на таа постапка.

Доколку, пак, надлежниот основен суд согласно членот 33 став (2) од ЗВП предметот му го врати на нотарот, во таков случај нотарот е должен да постапи по предлогот за повторување и постапката да ја спроведе согласно со членовите од 392 до 399 од ЗПП, а во врска со членот 33 став (1) од ЗВП.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Марјан Коцевски с.р.

Република Македонија
НОТАР

за подрачјето на основните
судови на градот Скопје
ул. _____ бр. ____
Скопје

О. бр. ____ УДР бр. ____

До Основниот суд _____

Предмет: Достава на предмет согласно членот 24 став (2) од ЗВП

Во постапката за расправање оставина на _____, поранешен од _____, од страна на нотарот донесено е решението О. бр. ____ УДР бр. ____ на ден ____ год., со кое оставината е расправена.

Решението е правосилно, за што е ставена потврда на правосилност на ден ____ год.

Меѓутоа, од страна на учесникот _____, на ден _____, до нотарската канцеларија е доставен предлог за повторување на постапката правосилно завршена со наведеното решение, поради причините наведени во истиот.

Доказ: предлог

Бидејќи не се исполнети условите нотарот да постапи согласно со членот 24 став (1) од Законот за вонпарничната постапка, предметот согласно став (2) се доставува до насловниот суд за одлучување како по ненавремено поднесена жалба.

Прилог: списи на предметот

Нотар

НАПОМЕНА: доколку судот согласно членот 33 став (2) од ЗВП го врати предметот на нотарот, во таков случај нотарот ќе постапи по предлогот за повторување на постапката согласно правното мислење и членовите од 392 до 398 од ЗПП.

Стручниот совет на Нотарската комора на Република Македонија, согласно член 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на Нотарската комора на Република Македонија, на седницата одржана на ден 05.07.2013 година го утврди и Управниот одбор на Нотарската комора на РМ, на седницата одржана на ден 30.11.2013 година, го усвои следното

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

1. Во текот на постапката за донесување решение за извршување врз основа на веродостојна исправа не може да дојде до спојување на предметите оформени кај нотарот согласно членот 299 став (1) од Законот за парничната постапка, а во врска со членот 10 став (1) од Законот за извршување, без оглед на тоа дали станува збор за ист доверител и должник.

Образложение

До Стручниот совет на Нотарската комора на Република Македонија е доставено прашањето како нотарот да постапува кога од ист доверител, преку адвокат со уредни полномошна, се поднесени повеќе предлози за извршување против ист должник – дали да постапува по секој предмет како што се заведени во уписникот или согласно членот 299 став (1) од Законот за парничната постапка (ЗПП) да изврши нивно спојување.

При утврдување на правното мислење, Стручниот совет се раководи од следното:

Уписот на примените предлози за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа, согласно членот 2 од Правилникот за изменување и дополнување на Правилникот за видот, содржината, формата, начинот на водењето и чувањето на актите, уписниците, книгите и имиците на нотарот, начинот на примање и чување на нотарските исправи и предметите од вредност и нивното издавање и преземање, како и преземање други формални дејствија („Сл. весник на РМ“ бр. 38/12) се врши во Уписникот за примени предлози за донесување на решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа (УПДР) по редоследот на извршениот прием. Согласно членот 16-а од Законот за извршување, предлог за донесување на решение за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа доверителот го поднесува до нотарот по свој избор.

Во текот на постапката по предлогот за донесување на решение за извршување врз основа на веродостојна исправа нотарот постапува во согласност со одредбите од Законот за извршување, а според членот 10

став (1) сообразно ги применува одредбите од ЗПП, ако со овој или со друг закон поинаку не е определено. Сообразната, односно супсидиерната примена на одредбите од ЗПП означува тоа дека нотарот ќе процени, во случај Законот за извршување да не содржи одредба за определена правна ситуација, дали определени одредби од ЗПП ѝ одговараат на постапката којашто ја води. Од друга страна, согласно ченот 299 став (1) од ЗПП ако пред ист суд течат повеќе парници меѓу исти лица, или во кои исто лице е противник на разни тужители или разни тужени, сите овие парници можат со решение на советот да се спојат заради заедничко расправање, ако со тоа би се забрзало расправањето или би се намалиле трошоците. За сите споени парници судот може да донесе заедничка одлука. Во судската практика, на пример, до спојување на парницата доаѓа во случај кога нема услови за преиначување на тужбата, па тужителот поднесува нова тужба, која е во врска со претходната, по која веќе тече парницата и предлага нивно спојување.

Според тоа, цитираниот член 299 став (1) од ЗПП не упатува на формално спојување на предметите, туку на спојување на парниците за кои надлежниот суд може да одлучи со заедничка пресуда. Ваквата законска одредба не може да дојде до примена во постапка во која нотарот одлучува по предлогот за донесување решение за извршување врз основа на веродостојна исправа поради тоа што во овој случај, пред сè, не станува збор за парница. Без оглед на погореизложеното и формално-правно е неможно нотарот да донесе заедничко решение за извршување во повеќе оформени предмети, поради начинот на кој се донесува решението за извршување.

Притоа, треба да се има предвид дека доверителот е тој којшто одлучува на кој начин ќе го изготви и достави предлогот за донесување на решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа согласно членот 16-а од Законот за извршување, односно дали повеќе веродостојни исправи ќе бидат опфатени со еден или со повеќе одделни предлози, на која околност, инаку, нотарот нема и не може да има какво било влијание

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Марјан Коцевски с.р.

Стручниот совет на Нотарската комора на Република Македонија, согласно член 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на Нотарската комора на Република Македонија, на седницата одржана на ден 18.07.2013 година го утврди и Управниот одбор на Нотарската комора на РМ, на седницата одржана на ден 30.11.2013 година, го усвои следното

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

1. Нотарот е надлежен да постапува по предлогот за противизвршување поднесен од должникот спрема кого целосно или делумно е спроведено извршувањето врз основа на решение за дозвола на извршување врз основа на веродостојна исправа, кое со одлука на надлежен суд е правосилно укинато, преиначено, поништено или ставено вон сила.

Нотарот е должен по предлогот за противизвршување да одлучи со формално решение кое ќе го достави до странките, со поука за правен лек.

За поднесенiot предлог за противизвршување, должникот е должен да плати судска такса по тарифниот бр. 1 точка 2 од Законот за судските такси намалена за 75 % (член 144 од Законот за нотаријатот) и нотарска награда во согласност со членот 31 од нотарската тарифа.

2. Доколку предлогот за противизвршување е поднесен врз основа на фактот дека решението за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа е правосилно укинато, преиначено, поништено или ставено вон сила со пресуда/ решение донесено од надлежен суд, а извршувањето во меѓувреме целосно или делумно е спроведено, нотарот ќе донесе решение со кое предлогот за противизвршување се усвојува.

Предлогот за противизвршување нотарот треба да го достави до доверителот и да го повика да поднесе одговор во рок од 8 дена од денот на приемот.

Ако во законскиот рок доверителот не поднесе одговор на предлогот, ненавремено поднесе одговор или пак изјави дека не се противи на предлогот, нотарот ќе донесе решение со кое се усвојува предлогот на должникот и ќе му наложи на доверителот во рок од 15 дена од приемот на решението да му го врати на должникот она што го добил со извршувањето.

Ако во законскиот рок доверителот поднесе одговор со кој го оспорува предлогот за противизвршување, нотарот ќе ги цени наводите

во предлогот и одговорот, па доколку утврди дека решението за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа е правосилно укинато, преиначено, поништено или ставено вон сила со пресуда/решение донесено од надлежен суд, предлогот за противизвршување ќе го усвои.

3. Нотарот нема да го дозволи предложеното противизвршување и ќе донесе решение со кое предлогот на должникот за противизвршување се одбива како неоснован во следните случаи:

- кога должникот заедно со предлогот за противизвршување нема да приложи доказ дека решението врз основа на кое е спроведено извршување, правосилно е укинато, преиначено, поништено или ставено вон сила со пресуда/решение донесено од надлежен основен суд;

- кога предлогот за противизвршување е поднесен по истекот на роковите за поднесување утврден во членот 78 став (2) од Законот за извршување; и

- кога предлогот за противизвршување е поднесен врз основа на фактот дека потврдите на правосилност и извршност на решението за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа се правосилно укинати, а самото решение не е правосилно укинато, преиначено, поништено или ставено вон сила со пресуда/решение донесено од надлежен суд.

4. Нотарот нема законска надлежност да постапува согласно точка 1 од правното мислење, кога согласно членот 246 од Законот за извршување (пречистен текст) постапува како повереник на судот. Во таков случај предлогот за противизвршување со пропратен допис нотарот ќе го достави на одлучување до надлежниот суд.

5. Прилог кон ова правно мислење е терк на решение со кое се усвојува предлогот за противизвршување и терк на решение со кое предлогот за противизвршување се одбива како неоснован

Образложение

До Стручниот совет доставено е прашањето дали нотарот е надлежен да постапува по предлогот за противизвршување и во случај кога е укинатата потврдата на правосилност и извршност на решението за извршување, а извршната постапка целосно или делумно е спроведена спрема должникот.

При утврдувањето на правното мислење, Стручниот совет се раководи од следното:

1. Прашањето на противизвршувањето е регулирано со членовите од 78 до 80 од Законот за извршување. Со членот 78 став (1) од Законот

за извршување, кога извршувањето е веќе спроведено, должникот може да поднесе до судот, односно до органот кој ја донел извршната исправа, предлог за противизвршување, барајќи доверителот да му го врати она што го добил со извршувањето, ако извршната исправа е правосилно укината, преиначена, поништена или ставена вон сила. Според ставот (2) од членот 78, предлогот за противизвршување може да се поднесе во рок од еден месец од денот кога должникот дознал за причината за противизвршување, а најдоцна во рок од една година од денот на завршувањето на извршувањето.

Одлучувајќи по предлогот за противизвршување, нотарот постапува согласно членот 79 од Законот за извршување. Притоа, врз основа на писмените докази треба да утврди дали и во кој обем е спроведено извршувањето спрема должникот врз основа на решение за дозвола на извршување врз основа на веродостојна исправа кое со правосилна одлука на надлежен суд е укинато, преиначено, поништено или ставено вон сила. Зависно од тоа што ќе утврди, нотарот е должен по предлогот за противизвршување да одлучи со формално решение кое ќе го достави до странките, со поука за право на жалба во рок од осум дена по приемот до надлежниот суд;

2. Предлогот за противизвршување нотарот ќе го достави до доверителот и ќе го повика да поднесе одговор во рок од 8 дена од денот на приемот.

Ако во законскиот рок доверителот не поднесе одговор на предлогот, ненавремено поднесе одговор или пак изјави дека не се противи на предлогот, нотарот ќе донесе решение со кое се **усвојува** предлогот на должникот и ќе му наложи на доверителот во рок од 15 дена од приемот на решението да му го врати на должникот она што го добил со извршувањето.

Ако во законскиот рок доверителот поднесе одговор со кој го оспорува предлогот за противизвршување, нотарот ќе ги цени наводите во предлогот и одговорот, па доколку утврди дека решението е правосилно укинато, преиначено, поништено или ставено вон сила со пресуда/ решение донесено од надлежен суд, предлогот за противизвршување **ќе го усвои**;

3. Нотарот нема да го дозволи предложеното противизвршување и ќе донесе решение со кое предлогот на должникот за противизвршување се одбива како неоснован во следните случаи:

- Кога должникот заедно со предлогот за противизвршување нема да приложи доказ дека решението врз основа на кое е спроведено извршување, правосилно е укинато, преиначено, поништено или ставено вон сила со пресуда/ решение донесено од надлежен основен суд;

- кога предлогот за противизвршување е поднесен по истекот на ро-

ковите за поднесување утврден во членот 78 став (2) од Законот за извршување; и

- кога предлогот за противизвршување е поднесен врз основа на фактот дека потврдите на правосилност и извршност на решението за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа се правосилно укинати, а самото решение не е правосилно укинато, преиначено, поништено или ставено вон сила со пресуда/ решение донесено од надлежен суд;

4. Кога нотарот постапува како повереник на судот, согласно членот 246 од Законот за извршување, истиот не е надлежен да одлучува по предлогот за противизвршување, поради тоа што решението за дозвола на извршување врз основа на веродостојна исправа го донел надлежниот извршен суд. Во таков случај, нотарот предлогот за противизвршување, со пропратен допис, ќе го достави на одлучување до судот кој го донел решението за дозвола на извршување

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Марјан Коцевски с.р.

Решение со кое се усвојува предлогот за противизвршување

Република Македонија
НОТАР

за подрачјето на основните
судови на градот Скопје
ул. _____ бр. __
Скопје

УПДР БР. __/ __

Нотарот _____ од _____, постапувајќи по предлогот за противизвршување, доставен од должникот _____, против доверителот _____, за враќање на износ од _____ ден. што го има платено по решение за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа УПДР бр. _____, на ден _____ го донесе следното

РЕШЕНИЕ

I. СЕ УСВОЈУВА предлогот за противизвршување на должникот _____.

II. МУ СЕ НАЛОЖУВА на доверителот _____ во рок од 15 дена по приемот на решението на должникот _____ да му го врати она што го добил со извршувањето врз основа на решение за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа УПДР бр. _____ во износ од _____ ден. со казнена камата во висина од _____ сметано од _____ год., па до конечната исплата, _____ ден. и трошоци на извршната постапка во износ од _____ ден.

III. Се задолжува доверителот да му плати на должникот трошоци во износ од 750,00 денари, од кои: на име нотарска награда во износ од 500,00 ден. и материјални трошоци за достава во износ од 250,00 ден, во рок од 8 (осум) дена по приемот на решението.

Образложение

На ден _____ година, должникот _____ поднесе предлог за противизвршување во кој наведува дека против него е спроведено присилно извршување од страна на извршителот _____ од _____ со налог за извршување бр._____, врз основа на решението за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа УПДР бр. _____, во текот на која постапка на ден _____ е наплатено вкупно _____ ден., и тоа на име главен долг со казнена камата и трошоци на постапката. Меѓутоа, во меѓувреме, со правосилна пресуда/ решение бр. ____ донесена од Основниот суд _____ на ден _____ правосилно е укинато решението за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа УПДР бр. _____ донесено на ден _____, врз основа на кое е спроведено присилното извршување.

Се предложи предлогот за противизвршување да биде уважен, а доверителот да биде задолжен да му го врати износот што го добил со извршувањето.

На ден _____ предлогот за противизвршување е доставен до доверителот _____ и е повикан да се изјасни и да поднесе одговор по предлогот на должникот во рок од 8 дена од денот на доставувањето во согласност со членот 79 став 1 од Законот за извршување. Во дадениот рок доверителот со поднесок доставен на ден _____ го извести нотарот дека предлогот е неоснован поради _____ (алтернатива - или доверителот во рокот од 8 дена не поднесе одговор на предлогот, одговорот да го достави ненавремено или пак да изјави дека не се противи на предлогот).

Донесувајќи го решението како во изреката, нотарот се раководи од следните причини: според членот 78 став 1 од Законот за извршување, кога веќе извршувањето е спроведено, должникот може да поднесе барање до органот кој ја донел извршната исправа, барајќи доверителот да му го врати она што го добил со извршувањето ако извршната исправа е правосилно укината, преиначена, поништена или ставена вон сила. Во конкретниов случај, решението за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа УПДР бр. ____, врз основа на кое е спроведено извршување, правосилно е укинато (алтернатива – или преиначено, поништено или ставено вон сила) со пресуда/ решение бр. _____ на Основниот суд _____.

Како што може да се види од приложените докази од должникот, предлогот за противизвршување е поднесен на ден _____ со што е запазен рокот за поднесување утврден во членот 78 став 2 од Законот за извршување.

Поради наведеното, решено е како во изреката во согласност со членот 79 став 2 или 3 (зависно од тоа како ќе постапи доверителот) од Законот за извршување.

Одлуката за каматата се темели врз членовите 266 и 266-а од Законот за облигациските односи. Во однос на наградата и трошоците се одлучи во смисла на членот 16-е од Законот за извршување и членовите 27 и 31 од нотарската тарифа и се задолжи доверителот да плати износ од 750,00 денари на име награда и трошоци во постапката

Во _____ на ден _____ година Н О Т А Р _____

ПРАВНА ПОУКА: Против ова решение дозволена е жалба во рок од 8 (осум) дена од приемот, преку овој нотар до Основниот суд _____
_____.

Доставено до:

- доверителот
- должникот
- архива на нотарот

Образец бр. 26

Решение со кое предлогот за противизвршување се одбива како неоснован

Република Македонија
НОТАР

за подрачјето на основните
судови на градот Скопје
ул. _____ бр. __
Скопје

УПДР БР. __/__

Нотарот _____ од _____, постапувајќи по предлогот за противизвршување, доставен од должникот _____, против доверителот _____, за враќање на износ од _____ ден. што го има платено по решение за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа УПДР бр. _____, на ден _____ го донесе следното

РЕШЕНИЕ

Предлогот за противизвршување на должникот _____ од _____ **СЕ ОДБИВА КАКО НЕОСНОВАН.**

Се задолжува должникот да му плати на нотарот трошоци во износ од 750,00 денари од кои: на име нотарска награда во износ од 500,00 ден. и материјални трошоци за достава во износ од 250,00 ден, во рок од 8 (осум) дена по приемот на решението.

Образложение

На ден _____ година должникот _____ поднесе предлог за противизвршување со наводи дека против него е спроведено присилно извршување од страна на извршителот _____ од _____ со налог за

извршување бр.____, врз основа на решението за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа УПДР бр. _____, во текот на која постапка на ден ___ е наплатено вкупно ___ ден., и тоа на име главен долг со казнена камата и трошоци на постапката.

Се предложува предлогот за противизвршување да биде уважен, а доверителот да биде задолжен да му го врати износот што го добил со извршувањето.

На ден _____ предлогот за противизвршување е доставен до доверителот _____ и е повикан да се изјасни и да поднесе одговор по предлогот на должникот во рок од 8 дена од денот на доставувањето во согласност со членот 79 став 1 од Законот за извршување. Во дадениот рок доверителот со поднесок доставен на ден _____ го известил нотарот дека предлогот е неоснован поради _____.

Донесувајќи го решението како во изреката, нотарот се раководи од следните причини: според членот 78 став 1 од Законот за извршување, кога веќе извршувањето е спроведено, должникот може да поднесе барање до органот кој ја донел извршната исправа, барајќи доверителот да му го врати она што го добил со извршувањето ако извршната исправа е правосилно укината, преиначена, поништена или ставена вон сила. Во конкретниов случај, должникот не приложи доказ дека решението за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа УПДР бр. ___, врз основа на кое е спроведено извршување, правосилно е укинато (алтернатива – или преиначено, поништено или ставено вон сила) со пресуда/ решение бр. _____ на Основен суд _____, поради што не се исполнети условите за дозволување за противизвршување (алтернатива – како што може да се види од приложените докази, предлогот за противизвршување е поднесен на ден _____ по истекот на роковите за поднесување утврден во членот 78 став 2 од Законот за извршување или предлогот за противизвршување е поднесен врз основа на фактот дека потврдите на правосилност и извршност на решението за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа се правосилно укинати, а самото решение не е правосилно укинато, преиначено, поништено или ставено вон сила со пресуда/ решение донесено од надлежен суд).

Поради наведеното, решено е како во изреката согласно членот 79 став 2 од Законот за извршување.

Во однос на наградата и трошоците се одлучи во смисла на членот 16-е од Законот за извршување и членовите 27 и 31 од нотарската тарифа и се задолжи должникот да плати износ од 750,00 денари на име награда и трошоци во постапката.

Во _____ на ден ____ година Н О Т А Р _____

ПРАВНА ПОУКА: Против ова решение дозволена е жалба во рок од 8 (осум) дена од приемот, преку овој нотар до Основниот суд _____.

Доставено до:

- доверителот
- должникот
- архива на нотарот

Стручниот совет на Нотарската комора на РМ, согласно член 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на НКРМ, на седницата одржана на ден 14.11.2013 година го донесе и Управниот одбор на Нотарската комора на РМ, на седницата одржана на ден 30.11.2013 година, го усвои следниот

ЗАКЛУЧОК

1. Кога нотарот постапува во доверен извршен предмет и по направениот обид за достава на решението е вратена повратница дека должникот е починат, нотарот треба да се обрати до МВР за да добие извод од матичната книга на умрените за починатото лице. Доколку според добиениот податок од МВР се гледа дека должникот починал по поднесување на предлогот, нотарот треба да донесе решение за прекин на постапката во согласност со членот 200 став (1) од ЗПП. Доколку пак должникот починал пред поднесување на предлогот, нотарот ќе донесе решение со кое се укинува решението за дозвола за извршување и предлогот се отфрла поради непостоење странка.

2. Кога во доверен извршен предмет, до нотарот е доставено известување од полномошникот на доверителот дека доверителот престанал да постои, нотарот треба да прибави тековна состојба од Централниот регистар и доколку утврди дека доверителот е избришан од тековната состојба, а нема правен следбеник, нотарот ќе донесе решение со кое се укинува решението за дозвола за извршување и предлогот се отфрла поради непостоење странка во согласност со членот 203 став (2) од ЗПП.

3. Кога во доверен извршен предмет по направени два обиди за достава на решението на должникот - правно лице е вратена повратница дека се работи за непознат, нотарот треба да прибави тековна состојба од Централниот регистар и доколку се работи за иста адреса како што е наведена во предлогот, решението ќе го објави на огласната табла во судот. Доколку пак се работи за адреса различна од адресата наведена во предлогот, нотарот ќе врши достава на адресата наведена во тековната состојба.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Марјан Коцевски с.р.

Стручниот совет на Нотарската комора на РМ, согласно член 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на НКРМ, на седницата одржана на ден 14.11.2013 година го донесе и Управниот одбор на Нотарска комора на РМ, на седницата одржана на ден 30.11.2013 година, го усвои следниот

ЗАКЛУЧОК

1. Кога во предлогот за донесување решение за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа се бара дозвола за извршување против солидарни должници, а во решението со кое се дозволува извршувањето не е наведен зборот „солидарни“, нотарот треба да донесе решение за исправка на решението со кое го дозволил извршувањето во согласност со членот 331 од ЗПП.

2. Кога во предлогот за донесување решение за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа се бара камата од поднесување предлог, а нотарот дозволил камата од донесување на решението за дозвола за извршување, на барање на странката (доверителот), нотарот треба да донесе решение за исправка на решението со кое го дозволил извршувањето во согласност со членот 331 од ЗПП.

3. Во решението за исправка на решението со кое е дозволено извршувањето треба да се назначи дека решението за исправка претставува составен дел на решението со кое е дозволено извршувањето врз основа на веродостојна исправа.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Марјан Коцевски с.р.

Стручниот совет на Нотарската комора на РМ, согласно член 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на НКРМ, на седницата одржана на ден 09.05.2013 година го донесе и Управниот одбор на Нотарската комора на РМ, на седницата одржана на ден 30.11.2013 година, го усвои следниот

ЗАКЛУЧОК

По уредната достава на решението за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа донесено од страна на судот и дополнителното решение за трошоците во постапката донесено од страна на нотарот, по истекот на рокот од 8 дена од денот на приемот на решенијата од страна на должникот, доколку од страна на должникот не е вложен приговор или жалба против овие решенија, нотарот треба да стави потврда на правосилност и извршност одделно и на двете решенија, односно на решението за дозвола за извршување донесено од судот и на дополнителното решение за трошоци во постапката донесено од страна на нотарот.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Марјан Коцевски с.р.

Стручниот совет на Нотарската комора на РМ, согласно член 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на НКРМ, на седницата одржана на ден 18.07.2013 година го донесе и Управниот одбор на Нотарската комора на РМ, на седницата одржана на ден 30.11.2013 година, го усвои следниот

ЗАКЛУЧОК

1. Во случаи кога до нотарот е поднесен предлог за укинување клаузула на правосилност и извршност, предлог за противизвршување и други предлози во постапката за донесување решение за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа, за да постапи нотарот по поднесениот предлог, односно да донесе соодветно решение, подносителот е должен претходно да му плати награда на нотарот во согласност со одредбите од членовите 29 и 31 од нотарската тарифа и членот 16-е од Законот за извршување.

2. Предлозите за укинување клаузули и за противизвршување ќе се третираат како предлози за донесување решение за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Марјан Коцевски с.р.

Стручниот совет на Нотарската комора на РМ, согласно член 19 од Правилникот за работа на Стручниот совет на НКРМ, на седницата одржана на ден 09.05.2013 година го донесе и Управниот одбор на Нотарската комора на РМ, на седницата одржана на ден 30.11.2013 година, го усвои следниот

ЗАКЛУЧОК

1. Закуподавачот е должен да достави примерок од договорот за закуп до органот на управата надлежен за работите на јавните приходи во местото каде што се наоѓа станот и до надлежната служба на општините, општините во градот Скопје и градот Скопје, која служба води регистар на договори за станови дадени под закуп, во рок од 30 дена од склучувањето на договорот за закуп, односно подзакуп или анексот кон договорот за закуп, односно подзакуп согласно членот 70 став (4) од Законот за домување.

2. Согласно цитираната законска одредба за доставување на договорите за закуп, јасно произлегува дека не постои обврска нотарот да доставува договори за закуп до Управата за јавни приходи заради пресметување данок.

3. Доколку Управата за јавни приходи во рамките на своите овластувања побара од нотарот да ги достави договорите за закуп, нотарот треба да постапи по барањето.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Марјан Коцевски с.р.

Врз основа на резултатите од спроведените избори за органи и тела на Нотарската комора на Република Македонија за мандатниот период 2014–2017 година, претседателот на Изборната комисија на Нотарската комора на РМ, на ден 15.03.2014 година ја донесе следната

О Д Л У К А

ЗА ИЗБОР НА ПРЕТСЕДАТЕЛ НА НОТАРСКАТА КОМОРА НА РМ

1. За претседател на Нотарската комора на Република Македонија е избрана **Зорица Пулејкова** - нотар од Скопје.
2. Мандатот на избраниот претседател на Нотарската комора на Република Македонија започнува од 15 март 2014 година и трае 3 години.
3. Претседателот на Нотарската комора е наедно и претседател на Управниот одбор на Нотарската комора на Република Македонија.
4. Претседателот на Нотарската комора на Република Македонија своите права и обврски ќе ги остварува во согласност со Уставот на РМ, законските прописи, подзаконските акти, Статутот на Нотарската комора и актите на Комората.
5. Одлуката влегува во сила веднаш со нејзиното донесување.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Олга Димовска с.р.

Врз основа на резултатите од спроведените избори за органи и тела на Нотарската комора на Република Македонија за мандатниот период 2014–2017 година, претседателот на Изборната комисија на Нотарската комора на РМ, на ден 15.03.2014 година ја донесе следната

О Д Л У К А

ЗА ИЗБОР НА ЧЛЕНОВИ НА УПРАВНИОТ ОДБОР НА НОТАРСКАТА КОМОРА НА РМ

1. За членови на Управниот одбор на Нотарската комора на Република Македонија избрани се:

1. Дестани Севим – нотар од Куманово, од апелационото подрачје Скопје;
2. Дончева Весна – нотар од Скопје, од апелационото подрачје Скопје;
3. Ѓурчиноски Сашо – нотар од Струга, од апелационото подрачје Битола;
4. Коцевски Марјан – нотар од Куманово, од апелационото подрачје Скопје;
5. Кузманоски Васил – нотар од Охрид, од апелационото подрачје Битола;
6. Пенџерковски Елена – нотар од Скопје, од апелационото подрачје Скопје;
7. Рибарева Лидија – нотар од Штип, од апелационото подрачје Штип;
8. Сејфулаи Зулфиќар – нотар од Гостивар, од апелационото подрачје Гостивар.

2. Мандатот на избраните членови на Управниот одбор на Нотарската комора на Република Македонија започнува од 15 март 2014 година и трае 3 години.

3. Членовите на Управниот одбор на Нотарската комора на Република Македонија своите права и обврски ќе ги остваруваат во согласност со Уставот на РМ, законските прописи, подзаконските акти, Статутот на Нотарската комора и актите на Комората.

4. Одлуката влегува во сила веднаш со нејзиното донесување

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Олга Димовска с.р.

Врз основа на резултатите од спроведените избори за органи и тела на Нотарската комора на Република Македонија за мандатниот период 2014–2017 година, претседателот на Изборната комисија на Нотарската комора на РМ, на ден 15.03.2014 година ја донесе следната

О Д Л У К А

ЗА ИЗБОР НА ЧЛЕНОВИ НА НАДЗОРНИОТ ОДБОР НА НОТАРСКАТА КОМОРА НА РМ

1. За членови на Надзорниот одбор на Нотарската комора на Република Македонија избрани се:

1. Дескоска Гордана - нотар од Охрид, од апелационото подрачје Битола;
2. Серафимоски Иво – нотар од Тетово, од апелационото подрачје Гостивар;
3. Трифуновски Филип – нотар од Гостивар, од апелационото подрачје Гостивар.

2. Мандатот на избраните членови на Надзорниот одбор на Нотарската комора на Република Македонија започнува од 15 март 2014 година и трае 3 години.

3. Членовите на Надзорниот одбор на Нотарската комора на Република Македонија своите права и обврски ќе ги остваруваат во согласност со Уставот на РМ, законските прописи, подзаконските акти, Статутот на Нотарската комора и актите на Комората.

4. Одлуката влегува во сила веднаш со нејзиното донесување

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Олга Димовска с.р.

Врз основа на резултатите од спроведените избори за органи и тела на Нотарската комора на Република Македонија за мандатниот период 2014–2017 година, претседателот на Изборната комисија на Нотарската комора на РМ, на ден 15.03.2014 година ја донесе следната

О Д Л У К А

ЗА ИЗБОР НА ЧЛЕНОВИ НА КОМИСИЈАТА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ КОНКУРС ЗА ИМЕНУВАЊЕ НОТАРИ НА НОТАРСКАТА КОМОРА НА РМ

1. За членови на Комисијата за спроведување конкурс за именување нотари на Нотарската комора на Република Македонија избрани се:
 1. Ајдини Иса – нотар од Кичево, од апелациското подрачје Гостивар;
 2. Петровска-Алексова Анета – нотар од Скопје, од апелационо подрачје Скопје;
 3. Аспорова Тања – нотар од Велес, од апелационо подрачје Скопје;
 4. Горичан Станка – нотар од Охрид, од апелационо подрачје Битола;
 5. Дамески Боге – нотар од Прилеп, од апелационо подрачје Битола;
 6. Златковска Менче – нотар од Кочани, од апелационо подрачје Штип;
 7. Миовска Татјана – нотар од Берово, од апелационо подрачје Штип.
2. Мандатот на избраните членови на Комисијата за спроведување конкурс за именување нотари на Нотарската комора на Република Македонија започнува од 15 март 2014 година и трае 3 години.
3. Членовите на Комисијата за спроведување конкурс за именување нотари на Нотарската комора на Република Македонија своите права и обврски ќе ги остваруваат во согласност со Уставот на РМ, законските прописи, подзаконските акти, Статутот на Нотарската комора и актите на Комората.
4. Одлуката влегува во сила веднаш со нејзиното донесување

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРМ
Претседател
Олга Димовска с.р.

Согласно член 20 став 1 од Правилникот за дисциплинска одговорност и дисциплинска постапка на Нотарската комора на Република Македонија, Дисциплинскиот совет на Нотарската комора на Република Македонија, на седницата одржана на 09 јули 2013 година, ја донесе следната

О Д Л У К А

1. За претседател на Дисциплинскиот совет на Нотарската комора на Република Македонија се избира Јанко Милушев, Нотар од Струмица.
2. Одлуката влегува во сила со денот на нејзиното донесување.

НОТАРСКА КОМОРА НА РМ
ДИСЦИПЛИНСКИ СОВЕТ
Претседател
Јанко Милушев с.р.

Согласно член 20 став 1 од Правилникот за дисциплинска одговорност и дисциплинска постапка на Нотарската комора на Република Македонија, Дисциплинскиот совет на Нотарската комора на Република Македонија, на седницата одржана на 09 јули 2013 година, ја донесе следната

ОДЛУКА

1. За секретар на Дисциплинскиот совет на Нотарската комора на Република Македонија се избира Тања Илиќ, секретар на Нотарската комора на Република Македонија.

2. Одлуката влегува во сила со денот на нејзиното донесување.

НОТАРСКА КОМОРА НА РМ
ДИСЦИПЛИНСКИ СОВЕТ
Претседател
Јанко Милушев с.р.

НОТАРОТ НЕМА ЗАКОНСКО ОВЛАСТУВАЊЕ, ПО СЛУЖБЕНА ДОЛЖНОСТ ИЛИ ПО БАРАЊЕ НА СТРАНКА, ДА УКИНУВА ПОТВРДА НА ИЗВРШНОСТ НА НОТАРСКАТА ИСПРАВА ВО СОГЛАСНОСТ СО ЧЛЕНОТ 43 СТАВ (7) ОД ЗАКОНОТ ЗА НОТАРИЈАТОТ

Од образложението:

Во предлогот за покренување дисциплинска постапка на Министерството за правда бр. 860 од 13.12.2010 год., доставен до Нотарската комора на Република Македонија, се укажува дека нотарот НН постапил спротивно на членот 43 став (7) од Законот за нотаријатот, кога на ден 20.08.2010 год. донел одлука за укинување на потврдата на извршност на нотарската исправа – солемнизација на Договорот за залог ОДУ бр. 122/04 од 13.10.2004 год., на кој начин сторил дисциплинска повреда од членот 127 став (1) алинеја 1) од Законот за нотаријатот, со предлог спрема него да биде изречена дисциплинска мерка – трајно одземање на правото на вршење на нотарската служба или парична казна во висина на 3 до 6 плати на претседател на основен суд со проширена надлежност.

Во текот на дисциплинската постапка, врз основа на оценка на наводите од предлогот за поведување дисциплинска постапка и одбраната на нотарот НН, како и врз основа на изведените докази, Дисциплинскиот совет ја утврди следната фактичка состојба: со нотарската исправа ОДУ бр. 122/04 од 13.10.2004 год. - Солемнизација на договорот за залог, воспоставена е хипотека во полза на хипотекарниот доверител НН на кој, по негово барање, е ставена потврда на извршност на нотарската исправа ОДУ бр. 67/07/ од 20.06.2007 год. Меѓутоа, во текот на постапката за извршување, а по барање на хипотекарниот должник, нотарот НН донел одлука бр. 10/10 од 20.08.2010 год. со која ја укинал потврдата на извршност.

При утврдената фактичка состојба по предметот, според наодите на Дисциплинскиот совет, нотарот НН немал законско овластување да постапи на погоренаведениот начин. Имено, прашањето на извршноста на нотарскиот акт е уредено со членот 43 од Законот за нотаријатот, а според став (7) нотарот ќе стави потврда на извршност на исправата по писмено барање на странката, кон која е приложена заверена изјава дека побарувањето или дел од него пристигнало. Согласно став (6) од истата законска одредба исто правно дејство, како и исправата од став (1), има приватна исправа со таква содржина што ја потврдил (солемнизирал) нотарот согласно членот 45 од Законот за нотаријатот. Законот

за нотаријатот не содржи одредба со која е утврдено правото на нотарот, по службена должност или по предлог на странка, да ја укине потврдата на извршност ставена на нотарската исправа согласно цитираниот член 43 став (7) од Законот за нотаријатот. Поради наведеното, при наведената содржина на Законот за нотаријатот, во конкретниов случај нотарот НН немал законско овластување по барање на хипотекарниот должник да ја укине потврдата на извршност на наведената нотарска исправа. Бидејќи барањето за укинување на ставената потврда на извршност до нотарот вообичаено се доставува во форма на писмен поднесок, каков што е конкретниов случај, нотарот НН само бил должен писмено да го извести барателот, хипотекарниот должник, дека за таа правна работа стварно надлежен е да одлучува судот, при што не донесува посебно формално решение.

Меѓутоа, согласно членот 28 став (4) од Правилникот за дисциплинска одговорност и дисциплинска постапка, доколку одредени прашања во врска со дисциплинската постапка не се регулирани со Законот за нотаријатот и актите на Комората, соодветно се применуваат начелата на казненото право и правилата на кривичната постапка. Тоа значи дека Дисциплинскиот совет согласно членот 338 став (2) од Законот за кривичната постапка не е врзан за правната квалификација на дисциплинската повреда дадена во предлогот за поведување дисциплинска постапка. Имено, според наодите на Дисциплинскиот совет во конкретниов случај нотарот НН ја има сторено дисциплинската повреда од членот 125 став (1) алинеја 4) од Законот за нотаријатот - „непридржување кон законските одредби во однос на формата на нотарската исправа“, а не и повредата опфатена со членот 127 став (1) алинеја 1) од истиот закон, за која се изрекува дисциплинска мерка – трајно одземање на правото на вршење на нотарската служба или парична казна во висина на 3 до 6 плати на претседател на основен суд со проширена надлежност.

При одмерувањето на казната, Дисциплинскиот совет, согласно членот 7 од Правилникот за дисциплинска одговорност и дисциплинска постапка, ги ценеше околностите кои влијаат врз видот и висината на казната, при што спрема нотарот НН изрече парична казна во висина на една плата на претседател на основен суд со проширена надлежност на денот на донесувањето на одлуката, сметајќи дека со истата ќе се постигнат целите на казнувањето.

(Одлука на Дисциплинскиот совет Д.П. бр. 4/2011 од 7.04.2011 год. донесена согласно членот 33 став (1) точка 2) од Правилникот за дисциплинска одговорност и дисциплинска постапка на НКРМ).

НОТАРОТ Е ДОЛЖЕН ПОСТАПУВАЈЌИ ПО СЛУЖБЕНА ДОЛЖНОСТ ДА СТАВИ ПОТВРДА ЗА ПРАВОСИЛНОСТ И ИЗВРШНОСТ НА РЕШЕНИЕТО СО КОЕ СЕ ДОЗВОЛУВА ИЗВРШУВАЊЕ ВРЗ ОСНОВА НА ВЕРОДОСТОЈНА ИСПРАВА, АКО ВО РОКОТ ОД ОСУМ ДЕНА НЕ ПРИМИ ПРИГОВОР, ОДНОСНО ПРИГОВОРОТ ГО ОТФРЛИ КАКО НЕНАВРЕМЕН ИЛИ НЕДОЗВОЛЕН.

Од образложението:

Во предлогот за покренување дисциплинска постапка доставен до Дисциплинскиот совет на НКРМ од страна на Министерството за правда УПП бр. 206 од 11.03.2013 год., се укажува дека нотарот НН при преземање службени дејствија за донесување решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа по предметите – решенијата УПДР бр. 27/11 од 15.07. 2011 год. и др. спротивно на членот 16-ѓ став (1) од Законот за извршување не ставил потврда за правосилност и извршност, и покрај тоа што во рок од осум дена по доставувањето на истите не бил вложен приговор или жалба и не го запишал датумот на правосилност и извршност во Уписникот за предлозите за донесување решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа, на кој начин сторил дисциплинска повреда од членот 127 став (1) алинеја 1) од Законот за нотаријатот, со предлог спрема него да биде изречена соодветна дисциплинска мерка.

Во текот на дисциплинската постапка, врз основа на оцена на наводите од предлогот за поведување дисциплинска постапка, одбраната на нотарот, како и врз основа на изведените докази, Дисциплинскиот совет ја утврди следната фактичка состојба: постапувајќи по доставените предлози за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа, нотарот НН донел решенија за извршување УПДР бр. 27/11 од 15.07. 2011 год., УПДР бр. 60/11 од 20.09.2011 год., УПДР бр. 326/12 од 15.03.2012 год. и УПДР бр.405/12 од 18.04.2012 год. Меѓутоа и по истекот на подолг временски период, а сè до денот на извршениот надзор на ден 25.01.2013 год. на погоренаведените решенија не ставил потврда за правосилност и извршност, и покрај тоа што во рок од осум дена по доставувањето на истите не бил вложен приговор или жалба и не го запишал датумот на правосилност и извршност во Уписникот УПДР.

Според наодите на Дисциплинскиот совет, ваквото постапување на нотарот НН е спротивно на членот член 16-ѓ став (1) од Законот за извршување и членот 23-а од Правилникот за изменување и дополнување на Правилникот за видот, содржината, формата, начинот на водењето

и чувањето на актите, уписниците, книгите и имениците на нотарот, начинот на примање и чување на нотарските исправи и предметите од вредност и нивното издавање и преземање, како и преземање други формални дејствија. Имено, според членот 16-ѓ став (1) од Законот за извршување, нотарот е должен да стави потврда на правосилност и извршност на решението со кое се дозволува извршување, ако во рокот од осум дена не прими приговор, односно приговорот го отфрлил како ненавремен или недозволен. Согласно членот 23-а став (1) од наведениот правилник во рубриката 14 се запишува датумот кога решението кое го донел нотарот станало правосилно и извршно. Во конкретниов случај, иако во однос на наведените решенија за извршување биле исполнети законските услови, нотарот не постапил на начин утврден со Законот за извршување и според наведениот правилник.

Меѓутоа, согласно членот 28 став (4) од Правилникот за дисциплинска одговорност и дисциплинска постапка, доколку одредени прашања во врска со дисциплинската постапка не се регулирани со Законот за нотаријатот и актите на Комората, соодветно се применуваат начелата на казненото право и правилата на кривичната постапка. Тоа значи дека Дисциплинскиот совет согласно членот 338 став (2) од Законот за кривичната постапка не е врзан за правната квалификација на дисциплинската повреда дадена во предлогот за поведување дисциплинска постапка. Во конкретниов случај, според наодите на Дисциплинскиот совет, нотарот НН сторил дисциплинска повреда од членот 125 став (1) алинеја 4) од Законот за нотаријатот – „непридржување кон законските одредби во однос на формата на нотарската исправа“, а не и повредата опфатена со членот 127 став (1) алинеја 1) од истиот закон за која се изрекува дисциплинска мерка – трајно одземање на правото на вршење на нотарската служба или парична казна во висина на 3 до 6 плати на претседател на основен суд со проширена надлежност.

При одмерување на казната, Дисциплинскиот совет ги ценеше околностите од членот 7 од Правилникот за дисциплинска одговорност и дисциплинска постапка кои имаат влијание врз видот и висина на казната, при што спрема нотарот НН изрече дисциплинска мерка – јавна опомена, сметајќи дека со истата ќе се постигнат целите на казнувањето.

(Одлука на Дисциплинскиот совет, Д.П. бр. 7/13 од 24.09.2013 год. донесена согласно членот 33 став (1) точка 2) од Правилникот за дисциплинска одговорност и дисциплинска постапка на НКРМ).

НОТАРИ НА КОИ ИМ ПРЕСТАНАЛА СЛУЖБАТА

Со исполнување на условите за старосна пензија, согласно член 14 став (1) точка б) од Законот за нотаријатот, во текот на 2013 година им престана службата на следниве нотари:

1. Нотар **Живко Ачкоски**, именуван за подрачјето на Основните судови на градот Скопје и

2. Нотар **Марин Чедевски**, именуван за подрачјето на Основниот суд во Гостивар.

Нотарска комора на Република Македонија им посакува среќни и долги пензионерски денови.

НОТАРСКА КОМОРА
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

CHAMBRE DES NOTAIRES DE LA RÉPUBLIQUE DE MACÉDOINE

ИМЕНИК НА НОТАРИТЕ

Нотарска Комора на Република Македонија

1000 Скопје, бул. „8 Септември“ бр. 2/1

Тел.: +389 2 3115 816; +389 2 3214 448 • Тел./факс: +389 2 3239 150

Секретар (лице за контакт): моб.: +389 78 219 867

e-mail: nkrm@t-home.mk • www.nkrm.org.mk

1000 СКОПЈЕ ++389 НОТАРИ СО СЛУЖБЕНО СЕДИШТЕ НА ПОДРАЧЈЕТО НА ОСНОВНИТЕ СУДОВИ НА ГРАДОТ СКОПЈЕ			
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Анита АДАМЧЕСКА	Васил Главинов 3/3-2	02/3225-365 070/740-461 anita.adamceska@nkrm.org.mk
02	Ванчо АНДОНОВСКИ	Кочо Рацин 7А/1-2	02/3136-178 075/554-433 vanco.andonovski@nkrm.org.mk
03	Фатмир АЈРУЛИ	Христијан Тодоровски Карпош 1/1	02/2656-866 076/421-102 fatmir.ajruli@nkrm.org.mk fatmirajruli@gmail.com
04	Зоја АНДРЕЕВА- ТРАЈКОВСКА	Стив Наумов 9/II-14А	02/3119-485 070/333-253 zoja.a-trajkovska@nkrm.org.mk zoja_a_trajkovska@hotmail.com
05	Елизабета АРСОВСКА	Божидар Аџија 3/5	02/2779-309 070/365-502 elizabetha.arsovska@nkrm.org.mk
06	Матилда БАБИК	Партизански одреди 55/1-1	02/3246-641 070/234-817 matilda.babic@nkrm.org.mk babicmat@yahoo.com
07	Ана БРАШНАРСКА	Никола Вапцаров 18-1/3	02/3100-130 078/490-037; 072/248-915 ana.brasnarska@nkrm.org.mk info@notarbrasnarska.mk
08	Снежана БУБЕВСКА	Јане Сандански 24, локал 5	02/2450-004 070/223-687 snezana.bubevska@nkrm.org.mk
09	Џеват БУЧИ	Гоце Делчев 11 лок.1А ДТЦ Мавровка	02/3228-070 070/235-930 dzevat.buci@nkrm.org.mk xevatbuqi@yahoo.com

#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
10	Мери ВЕСОВА	Ѓорче Петров 11 лок.7	02/2039-717 070/227-557 meri.vesova@nkrm.org.mk notar_vesova@yahoo.com
11	Снежана ВИДОВСКА	Ѓуро Ѓаковиќ 72	02/3112-149 070/268-552 snezana.vidovska@nkrm.org.mk sneze@lawyer.com
12	Владимир ГОЛУБОВСКИ	Дрезденска 11	02/30-75-066 071/715- 231 vladimir.golubovski@nkrm.org.mk
13	Олга ДИМОВСКА	50 Дивизија 33, локал 2	02/3121-361 070/266-258 olga.dimovska@nkrm.org.mk notarolga@t-home.mk
14	Весна ДОНЧЕВА	Даме Груев 28	02/3212-101; 02/3212-102 070/384-859 vesna.donceva@nkrm.org.mk vesnanot@yahoo.com
15	Махир ЗИБЕРИ	Бутелска 4	02/2616-440 072/732-512 mahir.ziberi@nkrm.org.mk
16	Насер ЗИБЕРИ	Џон Кенеди 9А, локал 4	02/2617-206; 02/2627-629 070/244-402 naser.ziberi@nkrm.org.mk
17	Невенка ЗОЈЧЕВСКА ВУЧИДОЛОВА	Даме Груев бр.3-5/4	02/3115-008 075/271-751 nevenka.z-vucidolova@nkrm.org.mk
18	Драган ИВАНОВ	Њуделхиска 6/1 А-2 Карпош	02/30-73-777 070/400-019 dragan.ivanov@nkrm.org.mk
19	Ирфан ЈОНУЗОВСКИ	II Македонска бригада 58/1 стан 1	02/2628-748 070/231-962 irfan.jonuzovski@nkrm.org.mk notarirfan@gmail.com

#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
20	Милена КАРТАЛОВА	Јане Сандански 78	02/2450-563; 02/2400-451 070/344-894; 078/344-894 milena.kartalova@nkrm.org.mk milenakartalova@yahoo.com
21	Ивана КАТЕВЕНОВСКИ	Александар Македонски бб	02/3171-571 070/231-937 ivana.katevenovski@nkrm.org.mk
22	Сашо КЛИСАРОСКИ	Маркс и Енгелс 1/5-1	02/3222- 355 070/353-757 saso.klisaroski@nkrm.org.mk klisaroskiasaso@yahoo.com
23	Лазар КОЗАРОВСКИ	11 Октомври 115 А/1	02/3222-650 071/380-684 lazar.kozarovski@nkrm.org.mk
24	Љубица КОВЧЕГАРСКА	Железнички транспортен центар локал 716	02/2467-240 070/370-918 ljubica.kovcegarska@nkrm.org.mk
25	Кристина КОСТОВСКА	Максим Горки 1-1/2	02/3117-215; 02/3225-073 075/230-340 kristina.kostovska@nkrm.org.mk notarius@t-home.mk
26	Светлана ЛАЗАРЕВИЌ	Иван Козаров 43/2	02/2779-059 075/458-037 svetlana.lazarevic@nkrm.org.mk lazarevikss@yahoo.com
27	Стела ЛАЗАРЕВСКА	ТЦ Скопјанка Кузман Ј.Питу 19, лок. 50, приземје	02/2466-999; 02/2466-989 070/916-515 stela.lazarevska@nkrm.org.mk
28	Дрита ЛИМАНИ	Христијан Тодоровски Карпош 5	02/2624-653 071/216-269 drita.limani@nkrm.org.mk limanidrita@yahoo.com
29	Емилија МАНОЛЕВА	Народен фронт 13/1	02/3122-117 070/688-846 emilija.manoleva@nkrm.org.mk

#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
30	Снежана МАРКОВСКА ДОЈЧИНОВА	Палмиро Тољати 173 Населба Ченто	02/2527-611 075/472-121 snezana.m-dojcinova@nkrm.org.mk
31	Петар МИТКОВ	Јане Сандански ТЦ 13 Ноември лок. 21/1	02/2452-030; 02/2403-041 070/273-030 petar.mitkov@nkrm.org.mk mitkovnot@yahoo.com
32	Катерина МИТРЕВСКА	К. Ј.-Питу 26/1 мезанин лок. 11	02/2464-043 070/520-208 katerina.mitrevska@nkrm.org.mk
33	Љубица МОЛОВСКА	Франклин Рузвелт 44 А	02/3114-389; 02/3114-693 070/390-704 ljubica.molovska@nkrm.org.mk notar_ljubica@mt.net.mk
34	Симона НИКОЛИЌ	Народен фронт зграда 1, влез 001, приземје	02/3226-208 070/305-747 simona.nikolic@nkrm.org.mk simonanikolic@nkrm.org.mk
35	Роза НИКОЛОВА	Мито Хаџивасилев Јасмин 36/1	02/3116-592; 02/ 3129-245 075/238-848 roza.nikolova@nkrm.org.mk notarroze@yahoo.com
36	Златко НИКОЛОВСКИ	Љубљанска 66	02/3071-981; 02/3093-250 070/226-551 zlatko.nikolovski@nkrm.org.mk notar.zlatko@laposte.net
37	Нада ПАЛИЌ	Пролет 1/3-18	02/ 3114-900; 02/ 3114-911 070/205-578 nada.palic@nkrm.org.mk palic@unet.com.mk
38	Ристо ПАПАЗОВ	Васил Главинов 3/10 мезанин	02/3223-268; 02/3223-802 risto.papazov@nkrm.org.mk contact@notarpapazov.com
39	Весна ПАУНОВА	Наум Охридски 2	02/3237-870 070/393-238 vesna.paunova@nkrm.org.mk

#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
40	Наташа ПЕЈКОВА	Иво Лола Рибар 70а	02/3090-200; 02/30-90-203 070/380-904 natasa.pejkova@nkrm.org.mk pejkovanatasa@yahoo.com
41	Елена ПЕНЏЕРКОВСКИ	ГТЦ Кеј 13 Ноември кула 2 1/6	02/3119-499 070/367-107 elena.pendzerkovski@nkrm.org.mk elena@notarelena.com.mk
42	Анастасија ПЕТРЕСКА	Васил Ѓоргов 29-1/000	02/3101-414 072/211-311 anastasija.petreska@nkrm.org.mk petreska.anastasija@yahoo.com
43	Ана ПЕТРОВСКА	Маршал Тито 21-1/2	02/3061-905 070/873-814; 078/380-052 ana.petrovska@nkrm.org.mk notaranakajcevskapetrovska@yahoo.com
44	Анета ПЕТРОВСКА АЛЕКСОВА	Плоштад Македонија Н. Вапцаров 3/1	02/3114-008; 02/3165-018 078/307-922; 070/307-922 aneta.petrovska-aleksova@nkrm.org.mk aneta@notari-petrovski.com
45	Виолета ПЕТРОВСКА СТЕФАНОВСКА	11 Октомври 36	02/3133-274 070/243-861 violeta.p-stefanovska@nkrm.org.mk petrovskastefanovskavioleta@yahoo.com
46	Билјана ПЕЦОВСКА	Партизански одреди 436 лок.2 мезанин	02/3245-444; 02/3245-441 02/3245-442 070/248-400 biljana.pecovska@nkrm.org.mk notar@t-home.mk
47	Оливера ПЕШИЌ	Вера Јоциќ 1-Д/1-4	02/2776-917 070/233-074 olivera.pesic@nkrm.org.mk notarpesic@yahoo.com
48	Слободан ПОПОВСКИ	Васил Главинов 7Б кат 1	02/3118-078 070/239-839 slobodan.popovski@nkrm.org.mk popovskav@t-home.mk

#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
49	Зорица ПУЛЕЈКОВА	Кузман Јосифовски-Питу15 ТЦ Скопјанка, лок 6	02/2463-495 070/399-513 zorica.pulejkova@nkrm.org.mk zoricapulejkova@yahoo.com
50	Јасмина РАДОНЧИЌ	Крсте Мисирков 3	02/3223-015 070/978-681 jasmina.radoncic@nkrm.org.mk jasmina_radoncic@hotmail.com
51	Методија РИСТОСКИ	Луј Пастер 23-1/2	02/6156-666 070/248-558 metodija.ristoski@nkrm.org.mk mristoski@yahoo.com
52	Снежана САРЦОВСКА	Народен фронт 19 кат 1 локал 21	02/2784-321 070/233-225 snezana.sardzovska@nkrm.org.mk
53	Верица СИМОНОВСКА- СИНАДИНОВА	Рузвелтова 63-А	02/30-70-206 070/231-118 verica.s-sinadinova@nkrm.org.mk vericasinadinova@yahoo.com
54	Лидија СМИЉАНОСКА	Дрезденска 15 лок.1	02/3078-727 077/828-080 lidija.smiljanoska@nkrm.org.mk
55	Вера СТАНОЕВСКА	Пајко Маало 4/3	02/3214-232 070/791-354 vera.stanoevska@nkrm.org.mk notarvera@yahoo.com
56	Љубица СТЕФКОВА НАЧЕВСКА	Максим Горки 17/1-2	02/3222-993; 02/3222-994 070/268-676 ljubica.s-nacevska@nkrm.org.mk
57	Боривој СТОЈКОСКИ	Трифун Хаџи Јанев 1	02/3172-700; 02/3175-060 070/244-618 borivoj.stojkoski@nkrm.org.mk
58	Роберт СТОЈКОВСКИ	Ѓорче Петров 10	02/20-40-107; 02/ 20-50-750 robert.stojkovski@nkrm.org.mk notarrobortstojkovski@yahoo.com

59	Весна СТОЈЧЕВА	Партизански одреди 64А влез 2, мезанин, стан 4	02/3069-359 070/311-370 vesna.stojceva@nkrm.org.mk vesna.stojceva@gmail.com
60	Ирфан ТАХИРИ	Крсте Мисирков 10А	02/3130-332 078/380-467 irfan.tahiri@nkrm.org.mk
61	Емилија ХАРАЛАМПИЕВА	Вељко Влаховиќ 31/3-2	02/3223-852; 02/3163-776 070/275-908 emilija.haralampieva@nkrm.org.mk haralampieva@yahoo.com
62	Зафир ХАЏИ-ЗАФИРОВ	Вељко Влаховиќ 1А/1-2	02/3212-033; 02/3212-936 071/391-540 zafir.hadzizafirov@nkrm.org.mk zhzafirov@gmail.com
63	Хакија ЧОЛОВИЌ	Нице Планина 16	02/2763-551 070/316-555 hakija.colovic@nkrm.org.mk
64	Силвана ШАНДУЛОВСКА	Мито Хаџи Василев Јасмин 3/1-1-1	02/3223-825; 02/3223-827 070/220-156; 02/3223-826 silvana.sandulovska@nkrm.org.mk notar.silvana@t-home.mk
65	Муамет ШЕХУ	Крсте Мисирков 57	02/3228-749 070/241-664 muamet.sehu@nkrm.org.mk

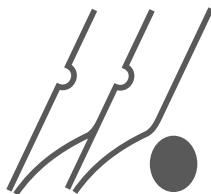
2330		БЕРОВО		++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС	
01	Јован ЃОРЃОВСКИ	23-ти Август 47	033/471-365 078/272-253 jovan.gjorgjovski@nkrm.org.mk	
02	Татјана МИОВСКА	Димитар Влахов 7	033/470-060 070/542-288 tatjana.miovska@nkrm.org.mk	

7000		БИТОЛА	++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Виолета АНГЕЛОВСКА	Иван Милутиновиќ 21/1	047/228-880 070/269-061 violeta.angelovska@nkrm.org.mk notarvioleta@yahoo.com
02	Маринчо ВЕЛЈАНОВСКИ	ДТЦ Шехерезада приземје, ламела Б, лок. 27	047/236-255 077/547-013 marinco.veljanovski@nkrm.org.mk
03	Василка ГОНОВСКА	Мечкин Камен 3	047/203-344; 047/203-345 070/542-730 vasilka.gonovska@nkrm.org.mk
04	Билјана ДАМЈАНОВСКА- ЈАНЧЕВСКА	Иван Милутиновиќ 11	047/231-780 070/339-929 biljana.d-jancevska@nkrm.org.mk notardamjanovska@yahoo.com
05	Веселинка ДЕРЕБАНОВА- КРСТЕВСКА	Јосиф Христовски Зграда Грозд - 5 ламела	047/222-947; 047/222-615 070/312-324 veselinka.d-krstevska@nkrm.org.mk notarvdk@t-home.mk
06	Горан ДИМАНОВСКИ	1-ви Мај 173	047/228-250 076/408-877 goran.dimanovski@nkrm.org.mk
07	м-р Веселинка ЗДРАВКОВА	Иван Милутиновиќ 13/1	047/226-080 070/269-117 veselinka.zdravkova@nkrm.org.mk
08	Вера КАРАМАНДИ	Јорго Османов 10/6	047/228-926 070/312-206 vera.karamandi@nkrm.org.mk
09	Петар СИЉАНОВ	Петар Петровиќ Његош 135	047/232-040 070/518-922 petar.siljanov@nkrm.org.mk
10	Луиза ХРИСТОВА	Јане Сандански 1 лок. 29	047/225-839 luiza.hristova@nkrm.org.mk

1400		ВЕЛЕС	++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Славјанка АНДРЕЕВА	Борис Карпузов 2	043/230-598; 043/222-974; 043/212-599 043/212-598; 070/216-601 slavjanka.andreeva@nkrm.org.mk slavjanka_andreeva@yahoo.com
02	Тања АСПОРОВА	Борис Карпузов 2	043/ 230-598 071/338-144 tanja.asporova@nkrm.org.mk
03	Звонимир ЈОВАНОВ	Алексо Демниевски 3 кат 1	043/234-027 070/265-027 zvонимир.jovanov@nkrm.org.mk
04	Елена МАРТИНОВА	8-ми Септември 70	043/239-378 070/216-617 elena.martinova@nkrm.org.mk
05	Магдалена ОРДЕВА	Владимир Назор 2	043/222-154 070/375-154 magdalena.ordeva@nkrm.org.mk
06	Миодраг СТОЈАНОВСКИ	Никола Оровчанец 11/1-7	043/223-023 070/635-940 miodrag.stojanovski@nkrm.org.mk
07	Марија ХАЏИ-ПЕТРУШЕВА	Маршал Тито 62	043/222-369; 043/225-211 075/573-163 marija.h-petruseva@nkrm.org.mk

2310		ВИНИЦА	++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Стојмир НИКОЛОВ	Браќа Миладиновци 37	033/360-648 071/211-133 stojmir.nikolov@nkrm.org.mk

1480		ГЕВГЕЛИЈА	+ +389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Маргарита ВАНГЕЛОВА	Димитар Влахов 7	034/212-381 071/366-381 margarita.vangelova@nkrm.org.mk vangelova.margarita@yahoo.com
02	Ѓорѓи НИКОЛОВ	Маршал Тито 77-А	034/215-230 070/320-570 gjorgji.nikolov@nkrm.org.mk nikolovnotar@yahoo.com
03	Нада ПРОЧКОВА	Скопска 6	034/211-250; 034/217-250 070/235 352 nada.prockova@nkrm.org.mk notarnada@yahoo.com
04	Соња СТОЈЧЕВА	Димитар Влахов 3	034/215-655 071/207-407 sonja.stojceva@nkrm.org.mk notarsonja@t-home.mk

1230		ГОСТИВАР	++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Весна ВАСИЛЕСКА	Живко Брајкоски бб	042/271-481 070/462-298 vesna.vasileska@nkrm.org.mk
02	Себаедин ДАУТИ	Браќа Ѓиноски бб	042/222-777 070/309-200 sebaedin.dauti@nkrm.org.mk
03	Башким ЕЛЕЗИ	Браќа Ѓиноски 4б	042/521-003 075/362-333 bashkim.elezi@nkrm.org.mk
04	Прпарим РЕЏЕПИ	Браќа Ѓиноски бб/1-1	042/222-275 070/674-615 prparim.redzepe@nkrm.org.mk
05	Тасим САИТИ	Браќа Ѓиноски бб	042/273-233 071/317-104 tasim.saiti@nkrm.org.mk t_saiti@yahoo.com
06	Зулфикар СЕЈФУЛАИ	Кеј Братство Единство 5А	042/217-661; 042/221-347 070/271-313 zulficar.sejfulai@nkrm.org.mk notar.zuko@yahoo.com
07	Филип ТРИФУНОВСКИ	Браќа Ѓиноски 73	042/216-475; 042/221-552 042/217-787 070/252-901 filip.trifunovski@nkrm.org.mk

1250		ДЕБАР	++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Сами ЛЕТМИ	8-ми Септември бб	046/835-175 070/444-585 sami.letmi@nkrm.org.mk
03	Агрон ЧУТРА	Атанас Илиќ бб	046/833-949 070/241-870 agron.cutra@nkrm.org.mk

2320 **ДЕЛЧЕВО** **++389**

#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Богданка ДИМИТРОВСКА	Македонија бб	033/413-130 071/675-088 bogdanka.dimitrovska@nkrm.org.mk

1430 **КАВАДАРЦИ** **++389**

#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Кирил ГРКОВ	7-ми Септември 41	043/415-476 071/250-360 kiril.grkov@nkrm.org.mk
02	Благој КИЧЕВ	Пано Мударов 7	043/415-328 075/414-394 blagoj.kicev@nkrm.org.mk
03	Ристо САМАРЦИЕВ	4-ти Јули бб	043/414-782 070/605-300 risto.samardziev@nkrm.org.mk

6250 **КИЧЕВО** **++389**

#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Букурије АЛИМИ	Булевар Ослободување 9/9	045/223-600 075/877-083 bukurije.alimi@nkrm.org.mk
02.	Иса АЈДИНИ	Кузман Јосифовски Питу бб	045/220-392 070/223-357 isa.ajdini@nkrm.org.mk
03	Лила КОРУНОСКА	Ослободување, објект Стопанска Банка	045/220-391 075/529-194 lila.korunoska@nkrm.org.mk
04	Ајдин МЕХМЕДИ	11-ти Октомври 27	045/228-650 070/318-198 ajdin.mehmedi@nkrm.org.mk
05	Ахмет ХАЛИМИ	Ослободување 2	045/222-360 071/585-789 ahmet.halimi@nkrm.org.mk

2300		КОЧАНИ	++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Менче ЗЛАТКОВСКА	29-ти Ноември 25	033/271-995 070/272-280 mence.zlatkovska@nkrm.org.mk
02	Чедо ИВАНОВ	Димитар Влахов 5	033/272-080; 033/279-520 070/272-079 cedo.ivanov@nkrm.org.mk notarivanov@gmail.com
03	Светлана КИТАНОВСКА	Маршал Тито 54/IV	033/271-191 071/334-676 svetlana.kitanovska@nkrm.org.mk
04	Стоимен ТРАЈЧЕВ	Маршал Тито 54/3	033/276-080 070/946-774 stoimen.trajcev@nkrm.org.mk

1360		КРАТОВО	++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Миле АНДОНОВСКИ	Цветко Тонев 5	031/481-447 070/778-041 mile.andonovski@nkrm.org.mk notar_mile@yahoo.com

7520		КРУШЕВО	++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Нада ПЕТРЕСКА- АНГЕЛЕСКА	Шула Мина 13	048/416-335 078/242-191; 071/242-191 nada.petreska.angeleska@nkrm.org.mk

1330 **КРИВА ПАЛАНКА** **++389**

#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Богданка ДЕЈАНОВСКА	Св.Јоаким Осоговски 228	031/371-900 070/313-995 bogdanka.dejanovska@nkrm.org.mk
02	Весна МИТРОВСКА	Маршал Тито 162-2	031/372-610 071/226-493 vesna.mitrovska@nkrm.org.mk

1300 **КУМАНОВО** **++389**

#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Мартин БОЖИНОВСКИ	Пелинска 3	031/613-560 070/334-895 martin.bozinovski@nkrm.org.mk notarmartin@yahoo.com
02	Лорија ВАНЕВСКА	Доне Божинов 9-2/14	031/421-663 078/220-587 lorija.vanevska@nkrm.org.mk lorija@mt.net.mk
03	Драган ГЕОРГИЕВ	Доне Божинов 14	031/414-673 075/366-045 dragan.georgiev@nkrm.org.mk georgievnotar@yahoo.com
04	Севим ДЕСТАНИ	11 Октомври 1А	031/429-444 070/313-398 sevim.destani@nkrm.org.mk destaninotar@yahoo.com
05	Арбана ДЕСТАНИ АДЕМИ	11 Октомври 1А	031/429-444 070/381-668 arbana.destani.ademi@nkrm.org.mk
06	Мице ИЛИЈЕВСКИ	Доне Божинов 11/3	031/415-505 070/334-075 mice.ilijevski@nkrm.org.mk notarmice@hotmail.com

#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
07	Марјан КОЦЕВСКИ	11 Октомври 4-1/1	031/416-349 078/416-349 marjan.kocevski@nkrm.org.mk notarmarjan@yahoo.com
08	Артан ЛИМАНИ	11-ти Октомври 11/2	031/411-755 078/227-698 artan.limani@nkrm.org.mk alimani@hotmail.com
09	Јорданка МИТЕВСКА	Доне Божинов 18	031/415-110 070/689-301 jordanka.mitevska@nkrm.org.mk
10	Томислав МЛАДЕНОВСКИ	Ленинова 66	031/414-216 070/236-437 tomislav.mladenovski@nkrm.org.mk
11	Зорица УЗУНОВСКА	Доне Божинов 24 А/2	031/425-795; 031/520-025 070/313-133 zorica.uzunovska@nkrm.org.mk uzunovskazorica@yahoo.com

1440		НЕГОТИНО	++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Зарија АПОСТОЛОВА	Јане Сандански 3	043/371-770 070/394-001 zarija.apostolova@nkrm.org.mk
02	Ванчо ТРЕНЕВ	Маршал Тито 148	043/371-010 075/466-433 vanco.trenev@nkrm.org.mk trenevvanco@yahoo.com

6000		ОХРИД	++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Станка ГОРИЧАН	Македонски Просветители 8	046/265-618 075/777-415 stanka.gorican@nkrm.org.mk
02	Гордана ДЕСКОСКА	Македонски Просветители 8/II	046/260-001; 046/230-008 070/261-229 gordana.deskoska@nkrm.org.mk
03	Момана ИВАНОСКА	Македонски Просветители 8	046/263-705 momana.ivanoska@nkrm.org.mk
04	Васил КУЗМАНОСКИ	Македонски Просветители 5	046/260-104 070/212-475 vasil.kuzmanoski@nkrm.org.mk vasilnot@t-home.mk
05	Никола КУЗМАНОСКИ	7-ми Ноември 28/5	046/261-505 075/870-444 nikola.kuzmanoski@nkrm.org.mk
06	Мирче РИСТЕСКИ	Туристичка 50/4-2 ламела 2 лок.8	046/266-080 075/232-202 mirce.risteski@nkrm.org.mk
07	Тана ТОПАЛОСКА	Димитар Влахов 9 А	046/260-868 070 232-562 tana.topaloska@nkrm.org.mk t-topaloska@t-home.mk
08	Едмонд ШАЗИМАНИ	Туристичка ламела 4 приземје 3	046/200-077 070/211-787 edmond.shazimani@nkrm.org.mk

7500		ПРИЛЕП	++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Татјана АДАМОСКА- КОНЕСКА	Гоце Делчев 64/1	048/417- 733 070/356-735 tatjana.a-koneska@nkrm.org.mk
02	Натали АЦЕСКА	Трајко Сандански 3	048/424-422 075/613-348 natali.aceska@nkrm.org.mk
03	Боге ДАМЕСКИ	Кузман Јосифоски 8	048/415-870 070/536-062 boge.dameski@nkrm.org.mk
04	Марија ЃОРЃИОСКА	Димо Наредникот 66	048/414-160 071/710-530 marija.gjorgjioska@nkrm.org.mk
05	Трајко МАРКОСКИ	Сотка Ѓорѓиоски 4	048/413-967; 048/414-777 070/532-302 trajko.markoski@nkrm.org.mk
06	Дано РОШКОСКИ	Гоце Делчев зграда Македонија приземје, лок.14	048/416-061 075/541-206 dano.roskoski@nkrm.org.mk
07	Елизабета СТОЈАНОСКА	Маршал Тито 12	048/418-188 070/308-293 elizabetha.stojanoska@nkrm.org.mk notarelizabetha@yahoo.com

2420		РАДОВИШ	++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Јован СТОЈЧЕВ	Ацо Караманов 4	032/631-221 075/470-697; 078/300-954 jovan.stojcev@nkrm.org.mk
02	Душко ЧЕРКЕЗОВ		dusko.cerkezov@nkrm.org.mk

7310 **РЕСЕН** **++389**

#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Мексуд МАКСУД	Мите Богоевски бб	047/453-132 070/261-883 meksud.maksud@nkrm.org.mk notarmaksud@hotmail.com
02	Николче ПАВЛОВСКИ	Гоце Делчев 3	047/453-837 070/232-963 nikolce.pavlovski@nkrm.org.mk

2220 **СВЕТИ НИКОЛЕ** **++389**

#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Јадранка КОЦЕВСКА	Ленинова 14	032/444-801 075/375-988 jadranka.kocevska@nkrm.org.mk
02	Благој НАСКОВ	Карпошева 24	032/440-953 070/891-298 blagoj.naskov@nkrm.org.mk

6330 **СТРУГА** **++389**

#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Вирџинија БАУТА	Кеј 8-ми Ноември зг.1/Б 1/5-13	046/780-700 070/212-963 virgjinija.bauta@nkrm.org.mk notarbauta@yahoo.com
02	Афрдита БИЛАЛИ	Братство Единство бб	046/781-556 070/578-438 afrdita.bilali@nkrm.org.mk
03	Сашо ЃУРЧИНОСКИ	Маршал Тито 52	046/782-050 070/249-798 saso.gjurcinoski@nkrm.org.mk notarsaso@mt.net.mk
04	Беса КАДРИУ	ЈНА 14	046/550-066 071/349-804 besa.kadriu@nkrm.org.mk

2400		СТРУМИЦА	++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Соња БОЖИНКОЧЕВА	Ленинова 66	034/346-500; 034/330-526 070/306-111 sonja.bozinkoceva@nkrm.org.mk notar.sonja@yahoo.com
02	Данка ВАСИЛЕВА	Ленинова 1	034/343-758 072/261-783 danka.vasileva@nkrm.org.mk
03	Стевица ЈАНЕВА	Ленинова 3 зграда 1/1 - кат пр	034/342-900; 034/342-902 stevica.janeva@nkrm.org.mk
04	Аница МАЏУНКОВА	Ленинова 12	034/345-533 070/618-298 anica.madzunkova@nkrm.org.mk
05	Јанко МИЛУШЕВ	Ленинова 42	034/345-850 070/214-050 janko.milusev@nkrm.org.mk jankom@t-home.mk
06	Верица ПАНОВА СТЕВКОВА	Ленинова 66	034/347-700; 034/348-700 070/253-434 verica.panova@nkrm.org.mk notarvericapanova@gmail.com
07	Данче ШЕРИМОВА	Маршал Тито 2	034/320-400; 034/321-000 070/309-400 dance.serimova@nkrm.org.mk notardance@t-home.mk

1200		ТЕТОВО	++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Ирфан АСАНИ	ЈНА 1/1	044/333-451 070/389-489 irfan.asani@nkrm.org.mk
02	Тодор БОШКОВСКИ	ЈНА 61	044/332-077 070/329-127 todor.boskovski@nkrm.org.mk

#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
03	Снежана ЃОРЃЕСКА- ВИДОЕСКА	ЈНА 10	044/331-848 070/568-488 snezana.g-vidoeska@nkrm.org.mk
04	Милаим ЕМУРЛАИ	Илинденска 79	044/331-520 milaim.emurlai@nkrm.org.mk
05	Наџи ЗЕКИРИ	Дервиш Цара 35	044/345-207; 044/345-208 070/256-114 nadzi.zeciri@nkrm.org.mk naxhi_zeqiri@yahoo.com
06	Ариф ИБРАИМИ	ЈНА 41/А	044/331-689 071/717-799 arif.ibraimi@nkrm.org.mk
07	Весна МАСЛОВАРИЌ- КОСТОВСКА	Благоја Тоска 214/1	044/351-999 071/772-123 vesna.maslovaric-kostovska@nkrm.org.mk
08	Енвер МУСТАФИ	ЈНА 28 лок.1	044/333-208 070/224-045 enver.mustafi@nkrm.org.mk
09	Ариф НЕЗИРИ	Дервиш Цара 10	044/377-900 075/222-233 arif.neziri@nkrm.org.mk
10	Иво СЕРАФИМОСКИ	ЈНА 2	044/333-370 070/263-663 ivo.serafimoski@nkrm.org.mk
11	м-р Ненад ТРИПУНОСКИ	Дервиш Цара 2	044/336-014 070/321-885 nenad.tripunoski@nkrm.org.mk nenad_tripunoski@yahoo.com
12	Љилјана ТРПОВСКА	Илинденска бб	044/341-400 070/240608 ljiljana.trpovska@nkrm.org.mk
13	Зоран ЧУКЕЛОВСКИ	ЈНА 53	044/331-599 070/814-401; 077/976-970 zoran.cukelovski@nkrm.org.mk

2000		ШТИП	++389
#	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	АДРЕСА	ТЕЛ./ФАКС
01	Лидија ИЛИЕВСКА	Ленинов Плоштад 2 Пробиштип	032/482-567; 032/481-999 070/264-167 lidija.ilievska@nkrm.org.mk
02	Ленче КАРАНФИЛОВСКА	Кеј Маршал Тито 35	Т/Ф: 032/385-341 lence.karanfilovska@nkrm.org.mk
03	Соња КАТРАНЦИСКА- КИМОВА	Кузман Јосифовски 2	032/382-165 075/433-266; 071/796-806 sonja.k-kimova@nkrm.org.mk
04	Искра КИРОВСКА	Кузман Јосифовски Питу 2	032/609-477 075/368-962; 070/210-962 iskra.kirovska@nkrm.org.mk
05	Лидија РИБАРЕВА	Ванчо Прке 72/1	032/380-807; 032/607-808 070/368-808; 075/368-808 lidija.ribareva@nkrm.org.mk
06	Лидија СИМОНОВА- ТРАЈЧЕВА	Тошо Арсов 55 лок.5	032/391-070 070/336-602 lidija.s-trajceva@nkrm.org.mk
07	Мијалчо ЦОНЕВСКИ	Страшо Пинџур 2	032/380-690; 032/380-630 070/264-310 mijalco.conevski@nkrm.org.mk

ИМЕНИК НА ПОМОШНИЦИ - НОТАРИ

1. **МАРИЈА АВРАМОВИЌ**
- помошник нотар на Нотарот Снежана Ѓорѓеска-Видоеска од Тетово;

2. **БИЉАНА НИКОЛОВА - АКИМОВ**
- помошник нотар на Нотарот Стојмир Николов од Винаца;

3. **ЖАКЛИНА АНДОНОВСКА**
- помошник нотар на Нотарот Ванчо Андоновски од Скопје;

4. **ЕЛЕОНОРА АНДРЕЕВ**
- помошник нотар на Нотарот Славјанка Андреева од Велес;

5. **ЕДИТА БЕЛУЛИ**
- помошник нотар на Нотарот Наџи Зеќири од Тетово;

6. **ВАЛЕНТИНА БЛАЖЕВА**
- помошник нотар на Нотарот Снежана Видовска од Скопје;

7. **ЕМИЛИЈА ВАКАНСКА**
- помошник нотар на Нотарот Татјана Миовска од Берово;

8. **СОЊА ВЕЛИЧКОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Златко Николовски од Скопје;

9. **СУЗАНА ВИДОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Снежана Сарџовска од Скопје;

10. **ГОРДАНА ДИМИТРОВСКА - ГОЛУБОВИЌ**
- помошник нотар на нотарот Матилда Бабиќ од Скопје ;

11. **АЛЕКСАНДАР ГУЊОВСКИ**
- помошник нотар на нотарот Мијалчо Цоневски од Штип;

12. **ФЕРХИДЕ ДАУТИ**
- помошник нотар на нотарот Иво Серафимоски од Тетово;

13. **БОЈАНА ДИМКОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Методија Ристоски од Скопје;

14. **БЕТИ ЃЕОРГИЕВА**
- помошник нотар на нотарот Зорица Пулејкова од Скопје;

15. **СОЊА ЗЛАТАНОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Нада Палиќ од Скопје;

-
16. **ВЛАДИМИР ИВАНОВ**
- помошник нотар на нотарот Чедо Иванов од Кочани;
-
17. **СЛОБОДАНКА ИВАНОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Златко Николовски од Скопје;
-
18. **ВЕСНА ЈАНЕВСКА**
- помошник нотар на нотарот Весна Дончева од Скопје;
-
19. **ЈОВАНКА КОСТАДИНОВА**
- помошник нотар на нотарот Ристо Самарџиев од Кавадарци;
-
20. **БИЉАНА КОСТОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Кристина Костовска од Скопје;
-
21. **ЦВЕТАНКА ЛУКИЌ**
- помошник нотар на нотарот Весна Стојчева од Скопје;
-
22. **ТАЊА МИНОВА**
- помошник нотар на нотарот Анастасија Петреска од Скопје;
-
23. **ЕМИЛИЈА МИТРЕВА**
- помошник нотар на нотарот Матилда Бабиќ од Скопје;
-
24. **МЕРИ МИТРОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Весна Митровска од Крива Паланка ;
-
25. **МИРЈАНА МИТРОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Љубица Моловска од Скопје;
-
26. **КОСАРА НАУМОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Светлана Лазаревиќ од Скопје
-
27. **ЕЛЕНА НЕДЕЛКОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Емилија Харалампиева од Скопје;
-
28. **ВЕНЦИСЛАВА НЕШОВИЌ**
- помошник нотар на нотарот Ана Брашнарска од Скопје ;
-
29. **КИРИЛ ПЕТРОВСКИ**
- помошник нотар на нотарот Анета Петровска-Алексова од Скопје;
-
30. **ЕЛЕНА РИСТОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Махир Зибири од Скопје;
-
31. **ГАБРИЕЛА ДЕНКОВСКА - СПАСОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Марјан Коцевски од Куманово;
-
32. **МАЈА СТАНИНОВА**
- помошник нотар на нотарот Силвана Шандуловска од Скопје;
-

33. **ХРИСТИНА СТЕФАНОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Елизабета Стојаноска од Прилеп;
-
34. **МАЈА СТОЈКОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Фатмир Ајрули од Скопје;
-
35. **ЦЕНА СТРЕЗОСКА**
- помошник нотар на нотарот Васил Кузманоски од Охрид;
-
36. **ЛИДИЈА ЃОРЃИЕВСКА-СТОЈКОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Вера Станоевска од Скопје ;
-
37. **АНЕТА МЛАДЕНОВСКА ТОДОРОВСКИ**
- помошник нотар на нотарот Богданка Дејановска од Крива Паланка;
-
38. **САЊА ТОМОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Биљана Пецовска од Скопје ;
-
39. **ИВАНА ТАЛЕВСКА - ТРЕНДАФИЛОВА**
- помошник нотар на нотарот Насер Зибири од Скопје;
-
40. **ТАТЈАНА ТРАЈКОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Јорданка Митевска од Куманово;
-
41. **ВАЛЕНТИНА ЦВЕТАНОВСКА**
- помошник нотар на нотарот Елена Пенџерковски од Скопје;
-
42. **АЛЕКСАНДРА ЦАЛЕВА**
- помошник нотар на нотарот Ана Брашнарска од Скопје;

